

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Eva Tomalová

Možnosti a meze zájmového vzdělávání žáků se speciálními
vzdělávacími potřebami ve Zlínském kraji.

Olomouc 2014

Vedoucí práce: Mgr. Lucia Pastieriková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 2014

.....
Eva Tomalová

Děkuji Mgr. Lucii Pastierikové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce,
za vstřícný přístup, poskytování cenných rad a informací.

Eva Tomalová

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Eva Tomalová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Lucia Pastieriková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014
Název práce:	Možnosti a meze zájmového vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve Zlínském kraji
Název v angličtině:	The Possibilities and limits of interest education for pupils with special educational Leeds
Anotace práce:	Diplomová práce vymezuje podmínky zájmového vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Vychází z primárních zdrojů, aktuální literatury, platné legislativy a zkušenosti autorky. Práce je rozdělena na část teoretickou, která popisuje právní prameny, oblast volného času, organizace zájmového vzdělávání, jednotlivé skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, možnosti a meze zájmového vzdělávání u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Praktickou část tvoří výzkumné dotazníkové šetření, kdy jsou získaná data graficky a statisticky zpracována. V práci jsou uvedeny komentáře autorky, které propojují obě části práce. Diplomová práce tak tvoří komplexní celek, který vymezuje možnosti a meze zájmového vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve Zlínském kraji.
Klíčová slova:	Organizace zájmového vzdělávání, dům dětí a mládeže, středisko volného času, pedagog volného času, žák se speciálními vzdělávacími potřebami.
Anotace v angličtině:	The diploma thesis determine the conditions of interest education for pupils with special educational needs. It is based on the primary source, actual literature, validity of legislation and author's practical experiences. The thesis has 2 main parts, the theoretical part, which is describing the sources of the law, leisure time, organization of the interest education, each groups of pupils with special educational needs, the possibilities and limits of interest education for pupils with special educational. The practical part contains the survey in the form of questionnaire when gained data have been graphically and statistically processed. The thesis contains author's sentiments which are connecting both part of the thesis. The diploma thesis constitutes complex, which defines the possibilities and limits of interest education for pupils with special educational needs in Zlín region.
Klíčová slova v angličtině:	Organization in interest education, organization of leisure time for children and youth, center of leisure time, educationalist of leisure time, pupil with the special educational needs
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Pilotní šetření – dotazník Příloha č. 2 Dotazník pro ředitele organizací pro zájmové vzdělávání Příloha č. 3 Kontakty na pedagogicko-psychologické poradny a speciálněpedagogická centra ve Zlínském kraji. Příloha č. 4 Kontakty na poradny s registrovaným odborným sociálním poradenstvím ve Zlínském kraji Příloha č. 5 Přehled zájmových kroužků v Domech dětí a mládeže a Středisek volného času ve Zlínském kraji ve školním roce 2013 - 2014
Rozsah práce:	105
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Vymezení pojmu zájmové vzdělávání	9
1.1 Volný čas	9
1.2 Platná právní úprava zájmového vzdělávání.....	13
1.3 Školní vzdělávací program v zájmovém vzdělávání	15
1.4 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání	17
1.5 Pedagog volného času.....	19
1.6 Financování zájmového vzdělávání	24
2 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami v zájmovém vzdělávání.....	26
2.1 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)	26
2.1.1 Žák se specifickými vývojovými poruchami učení.....	31
2.1.2 Žák s mentálním postižením	43
2.1.3 Žák s tělesným postižením	48
3 Možnosti podpory v zájmovém vzdělávání.....	54
3.1 Asistent pedagoga a osobní asistent v zájmovém vzdělávání.....	54
3.1.1 Asistent pedagoga	54
3.1.2 Osobní asistent	56
3.2 Školská poradenská zařízení a služby odborného sociálního poradenství.....	57
4 Možnosti a meze zájmového vzdělávání u žáků se spec.vzdělávacími potřebami.	61
4.1 Možnosti zájmového vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami....	61
4.2 Meze zájmového vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	63

PRAKTICKÁ ČÁST	65
5 Možnosti a meze vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v organizacích zájmového vzdělávání ve Zlínském kraji	65
5.1 Pilotní šetření	66
5.2 Užití výzkumných metod	67
5.3 Výsledky dotazníkového šetření	68
5.4 Závěry šetření, ověření hypotézy	89
6 Diskuze	95
ZÁVĚR.....	97
SEZNAM LITERATURY	99
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	104
SEZNAM PŘÍLOH	105

ÚVOD

„Zájmové vzdělávání stejně jako neformální vzdělávání tvoří nedílnou součást procesu celoživotního učení. Zájmové vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělání, zabývá se však aktivitami potřebnými pro rozvoj osobnosti, kompenzuje jednostrannou zátěž ze školy, zajišťuje duševní hygienu, má funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, preventivní, zdravotní (relaxační a regenerační), sociální a preventivní, rozvíjí schopnosti, znalosti, dovednosti, talent, upevňuje sociální vztahy. Školská zařízení pro zájmové vzdělávání podporují rovné příležitosti. Významnou celospolečenskou roli plní též jako zařízení výrazně přispívající k ochraně před šířením sociálně patologických jevů a rizikového chování mezi dětmi a mládeží, kterým umožňují smysluplně využít volný čas. Nezastupitelnou roli mají školská zařízení pro zájmové vzdělávání též při objevování, podchycování a rozvíjení nadání a talentu dětí a mládeže.“¹

Aktuálně se stále častěji setkáváme s potřebou „začleňování“ žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do „běžného“ proudu vzdělávání. Nejčastěji se hovoří o integraci a inkluzi ve školách, méně o integraci a inkluzi v zájmovém vzdělávání. Zájmové vzdělávání je významnou součástí vzdělávacího systému a současný vývoj vytváří stále příznivější předpoklady k tomu, aby se volnočasové aktivity stávaly nutným celoživotním činitelem.

Pedagogické zhodnocování volného času se rozvíjí jako specifická součást systému výchovy a vzdělávání a pedagogika volného času poskytuje východiska pro poznání a rozvoj jeho jednotlivých součástí zaměřených na prostředí, prostor a zařízení, na účastníky zájmového vzdělávání, na rozvíjení obsahu a metod a v neposlední řadě také na výhled výchovného zhodnocování volnočasových aktivit v současných společenských podmínkách. Vychovatelská profese a práce pedagoga volného času mají v porovnání s učitelstvím mnoho odlišností. Jednou z nich je skutečnost, že v těchto povoláních lze pracovat s jedinci ve velkém věkovém rozmezí, od předškolního věku až po dospělost. Stále častěji pedagog volného času pracuje také s věkově heterogenními skupinami a mnohdy i s dětmi, žáky a dospělými se speciálními vzdělávacími potřebami. Volný čas tedy hraje významnou úlohu a jeho aktivity se s rostoucí variabilitou, účinností i významem stávají celoživotní dimenzí jednotlivců i celé současné populace. Velký význam mají způsoby, jimiž se zájemce k volnočasovým aktivitám dostává a jak se jich účastní. Východiskem je zájem a dobrovolnost.

---

¹ MŠMT, Zájmové vzdělávání. 2014. [online] [2014-04-05] dostupné z <http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

Diplomová práce obsahuje část teoretickou, která objasňuje základní odborné pojmy v oblasti zájmového vzdělávání, inkluzivního vzdělávání, vymezuje žáky se speciálními potřebami, kteří jsou objektem výzkumu v této práci, a část praktickou, jejímž cílem je zjistit, jaké jsou podmínky (možnosti a meze) pro inkluzivní vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v domech dětí a mládeže a střediscích volného času ve Zlínském kraji. V neposlední řadě je předmětem šetření zjistit, jak se tato cílová skupina – žáci se speciálními vzdělávacími potřebami - dozvídá o možnostech zapojení do zájmového vzdělávání. Dílčím cílem práce je vymezit poznatky pro orientaci v problematice inkluze/integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zájmovém vzdělávání a tyto informace využít v praxi. Práce by mohla být přínosem v neformálním vzdělávání pro pracovníky, kteří by aktivně chtěli proces inkluze/integrace ve své organizaci rozvíjet.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmu zájmové vzdělávání

Tato kapitola pojednává o volném času, objasňuje jeho pojmové a obsahové vymezení a funkce. Stát ovlivňuje volný čas dětí a žáků, aniž přitom narušuje jeho základní specifika, a to v zakládání a financování sítě zařízení pro volný čas dětí a žáků, v pomoci organizacím, sdružením a spolkům pracujícím s dětmi a mládeží. Podporuje organizace ve vytváření podmínek pro uspokojování potřeb dětí a žáků, ve vytváření kladných postojů dospělých k výchově a vzdělávání dětí a žáků ve volném čase. Vytváří platnou legislativu, konstituuje pedagogiku volného času a podílí se na vzdělávání pedagogů volného času.²

1.1 Volný čas

Volný čas je „časový prostor, který člověku umožňuje svobodnou volbu činností.“³ Ve volném čase vykonáváme činnosti dobrovolně a rádi, přinášejí nám radost, uspokojení. „Volný čas je čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, jež zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby.“⁴

„Volný čas dětí a mládeže má své zvláštnosti. Od volného času dospělých se většinou liší: rozsahem, obsahem, mírou samostatnosti, nezbytností pedagogického ovlivňování. Pro vymezení výrazu volný čas je vhodné vyjít z rozdělení veškerého času, který má člověk k dispozici. Oblast povinností zahrnuje zaměstnání, péči o domácnost a rodinné příslušníky, činnosti nezbytné k zajištění biologických funkcí a časové ztráty související s plněním povinností. Oblast volného času zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolnou veřejně prospěšnou činnost a časové ztráty s těmito činnostmi související.“⁵

---

² MACEK, M., HÁJEK, B., et al. 1998. *Střediska pro volný čas dětí a mládeže*. Praha: MŠMT

³ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-473-1, s. 66

⁴ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J. 2009. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-647-6, s. 283

⁵ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-473-1, s. 66

Dle Kaplana je volný čas vymezen jako společností i jedinci prospěšný, umožňuje pozitivní zážitky a podněcuje v lidech tvůrčí síly, tvoří relativně snadno dostupný prostor pro vzdělávání a představuje ideální příležitost k získání informací a životní orientace.⁶

Pedagog volného času by měl vychovávat jedince, vést je k tomu, aby dokázali s volným časem rozumně hospodařit a nakládat, uvědomovat si jeho hodnotu. Měl by doplňovat vzdělávání získané v jiných institucích.⁷

Mezi pojmem výchova a volný čas je určitá souvislost, která se dá vyjádřit trojím způsobem. Výchova k volnému času zdůrazňuje cílové zaměření této oblasti výchovy, kdy podstatou je utváření, rozvíjení a kultivování schopností, dovedností, motivace a kompetencí pro hodnotné využívání volného času. Výchova ve volném čase bere v úvahu specifické podmínky výchovy - je součástí výchovného působení v té části lidského života, o které může člověk relativně svobodně rozhodovat. Výchova volným časem označuje aktivity ve volném čase, příslušné instituce, použité metody a formy jako prostředky výchovy. Tyto tři druhy vyjádření vztahu mezi výchovným procesem a volným časem se tedy liší podle toho, zda zdůrazňujeme výchovné cíle, podmínky výchovy nebo prostředky výchovy. Využívání volného času je cílem, podmínkou i prostředkem současně.⁸

Volný čas je prostorem rozvoje jednotlivců a jejich skupin. Zájmové vzdělávání vytváří podmínky k tomu, aby účastníci aktivit ve volném čase nebyli pouze diváky, ale aby se na nich mohli aktivně podílet.

Volný čas mimo škol a zařízení pro zájmové vzdělávání ovlivňuje:

- rodina – uznávané hodnoty, finanční možnosti rodičů a jejich představy, jakým způsobem by měl být volný čas tráven,
- skupina vrstevníků – uznávané hodnoty a cíle skupiny, pozitivní nebo negativní zájem,
- lokální pospolitosti – obec, sídliště, vliv sousedských vztahů na možnosti a kvalitu uplatňování potřeb volného času, neformální skupiny, vztahy mezi institucemi a ostatními občany, lokální politické subjekty,
- společenské prostředí – odraz lokální pospolitosti a jejího sociálního složení, tradice,
- hromadné sdělovací prostředky – vzdělávací pořady, naučné články, pozitivní nebo negativní vliv,

---

⁶ VÁŽANSKÝ, M. 2001. *Základy pedagogiky volného času*. 2. vyd. Brno: Typia. ISBN 80-86384-00-4, s. 32

⁷ PÁVKOVÁ, J. 1999. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 80-7178-295-5

⁸ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-473-1, s. 67

- soukromé subjekty – cestovní kanceláře, podnikatelské firmy, hypermarkety s hracími kouty pro děti, aj.⁹

Pedagogika volného času

Pedagogika volného času je záměrné působení na děti, mládež i dospělé ve volném čase a snaha naučit je, ovlivnit je, volný čas racionálně využívat. Zabývá se cíli, obsahem, způsoby zhodnocování volného času, organizacemi a zařízeními, které tyto aktivity realizují a vytvářejí pro ně podmínky. Jedním z oborů pedagogiky je i pedagogika volného času. Je společenskovědním oborem, vědou o výchově ve volném čase a teorií výchovy ve volném čase.¹⁰

„Úkolem pedagogiky volného času je chápat volný čas jako dobu, která není věnována nicnedělání (nebo pouze v malé míře), nýbrž jako příležitost k činnosti jiného druhu, než je ta, která je pro nás povinná, dále dobu, která je příležitostí k odpočinku, zábavě a rozvoji vlastní osobnosti.“¹¹

Podle Opachowského za hlavní principy pedagogiky volného času považujeme:

- pohled na volný čas jako na prostředek rozvoje osobnosti, upevňování zdraví,
- aktivita subjektu, překonání pasivní konzumace, rozvoj tvořivosti a nápadů,
- orientace na sociální kontakt, společné prožívání volného času s rodinou a přáteli,
- uvolněnost, otevřenost pro nové,
- zábava, radost, požitky z činnosti,
- uvolnění, odreagování, prostor pro znovunalezení smyslu.¹²

Okruh činností, které spadají do volného času, je velice široký a závisí na životním stylu, pozitivně laděném rodinném prostředí, na hodnotové preferenci, na zájmech, které člověk má. Některé činnosti jsou pro jednoho člověka odpočinkem, relaxací a pro jiného povinností a do svého volného času je neřadí. Například vaření, péče o dům, zahradu, apod. Naše koníčky nám mnohdy mohou pomoci. Například pokud z nějakého důvodu necítíme uspokojení z vykonávaného povolání, ze školy, koníčky a volný čas mohou být prostorem, kde se můžeme rozvíjet, seberealizovat a uvolnit se. V současné době rychlého společenského

⁹ HÁJEK, B., HARMACH, J. et al. 2004. *Děti, vedoucí, volný čas*. 1.vyd. Praha: IDM MŠMT. ISBN 80-86784-06-1.

¹⁰ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN978-80-7367-473-1, s. 65

¹¹ HÁJEK, B., HARMACH, A., HOFFMANN, O., JÍRA, O., JÍROVÁ H. 2004. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: IDM MŠMT, ISBN 80-86784-06-1, s. 28

¹² Tamtéž s. 35

vývoje, a díky situaci na trhu práce však lidem nezbyvá dostatek volného času. Potřeby zotavení se z pracovní činnosti a regenerace organismu je tak zasouvána do pozadí.¹³

Pedagogika volného času může prostřednictvím svého působení naplňovat v životě člověka několik funkcí:

- výchovná a rozvojová funkce - rozvoj schopností, dovedností, získávání nových návyků, vědomostí, formování osobnosti,
- zdravotní funkce - usměrňování režimu dne u dětí, vedení k pohybovým aktivitám, vedení ke zdravému stravování, pěstování a upevňování hygienických návyků, vedení k relaxaci, duševní rozvoj v sociálně příjemném a podnětném prostředí, vedení k dodržování zásad bezpečnosti práce,
- sociální funkce - podpora sociálních vztahů, rozvoj kamarádství, pomoc při řešení konfliktů, rozvoj komunikace,
- preventivní funkce - prevence rizikového chování (násilí, alkoholismus, šikana, drogová závislost...), pozitivní příklad pedagoga a vedení žáků k zájmu o určitou oblast, posilování sebevědomí a sebeuvědomění.¹⁴

Mimoškolní výchova

Ve starší odborné literatuře je možné se setkat s označením mimotřídní výchova a mimoškolní výchova, výchova mimo vyučování. „*Mimoškolní výchova představuje výchovné působení jiných institucí než škol, např. středisek volného času, domovů mládeže, sdružení dětí a mládeže a dalších subjektů.*“¹⁵

Neformální výchova

V pedagogické literatuře bychom našli i pojem neformální výchova. „*Pojem neformální výchova zahrnuje cílené a strukturované aktivity člověka, které probíhají mimo vyučování, ve volném čase. Mohou, ale nemusí být zakončeny udělením dokladu. Zahrnuje celoživotní výchovu a vzdělávání, respektuje požadavek dobrovolnosti, demokraticismu, participace.*“¹⁶

---

¹³ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. et al. 2002., *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, ISBN 80-7178-11-6, s. 39-42

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-473-1, s. 68

¹⁶ Tamtéž

1.2 Platná právní úprava zájmového vzdělávání

Zájmové vzdělávání v České republice je vymezeno především zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon), který v § 1 upravuje kromě předškolní, základní, střední, vyšší odborné také některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, mezi které je bezpochyby řazeno i zájmové vzdělávání a stanovuje podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen „vzdělávání“) uskutečňuje. Dále jsou vymezeny práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanovena působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.¹⁷

Vzdělávání v České republice je založeno na zásadách **rovného přístupu** každého občana České republiky (tak i občana členského státu Evropské unie) ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a **zdravotního stavu** nebo jiného postavení občana. Zároveň je také zmíněno **zohledňování vzdělávacích potřeb jedince**.¹⁸

Zájmové vzdělávání naplňuje volný čas zájmovou činností zaměřenou na různé oblasti pro různé cílové skupiny účastníků. Uskutečňuje se ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech.¹⁹

„Školská zařízení pro zájmové vzdělávání zajišťují podle účelu, k němuž byla zřízena, výchovné, vzdělávací, zájmové, popřípadě tematické rekreační akce, zajišťují osvětovou činnost pro žáky, studenty a pedagogické pracovníky, popřípadě i další osoby.“²⁰

„Lisabonská strategie vytyčila do r. 2010 velmi náročné cíle – učinit EU atraktivním místem pro investice i práci, vytvořit více a lepších pracovních příležitostí a jako klíčový faktor růstu podporovat rozvoj znalostí (podporovat výzkum a vývoj, inovace a vzdělávání). Základní nezbytností je realizovat celoživotní učení.“²¹

Z těchto jednání vyplynuly cíle a strategické směry ve vzdělávání.

Bílá kniha je národní program rozvoje vzdělávání v České republice, dokument je součástí strategického plánování sociálně ekonomického rozvoje České republiky, v němž je vzdělávání a rozvoj lidských zdrojů považováno za jednu z priorit, poněvadž v souladu s programem vlády rozhodujícím způsobem ovlivňuje lidský a sociální kapitál společnosti,

¹⁷ Sbírka zákonů ČR, Zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 1

¹⁸ Tamtéž § 2, odst. 1, písm. a), b)

¹⁹ Tamtéž § 111, odst. 1

²⁰ Tamtéž § 118

²¹ VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-1770-8, s. 58

hodnotovou orientaci lidí, jejich demokratické občanství i kvalitu jejich každodenního života. Zabývá se také oblastí zájmového vzdělávání, kdy zájmové vzdělávání definuje jako „*souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit, směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou školní výuku. Plní funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, zdravotní (regenerační a relaxační), sociální a preventivní. Vede účastníky k seberealizaci a sebepoznávání, objevování vlastních schopností a jejich rozvíjení. Tím se podílí na kultivaci osobnosti, na rozvoji talentů a vede k vytváření a utužování sociálních vztahů a vazeb.*“²²

Tento dokument v oblasti zájmového vzdělávání doporučuje:

- „*Umožnit přístup ke kvalitnímu zájmovému vzdělávání všem dětem, zvláště dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí jako prevenci sociálně-patologických jevů i podchycení nadaných a talentovaných jedinců s vyhraněnými aspiracemi – finanční podpora státu ve spolupráci resortů.*
- *Účelovými nárokovými prostředky, vymezenými v rozpočtu, finančně zabezpečit rozšíření činnosti škol jako vzdělávacích a kulturně výchovných center obcí a zřídit na těchto školách funkci koordinátora.*
- *Na fakultách připravujících učitele zřídit nebo posílit specializovaný obor Pedagogika volného času nebo sociální pedagogika.*“²³

Mimo jiné je v dokumentu dále uvedeno:

„*Sít zařízení pro volný čas zůstává i nadále potřebná. Proto je třeba v této oblasti doporučit další rozšíření nabídky (zvláště aktivit volně přístupných), zejména v osvědčeném systému středisek pro volný čas a zlepšení jejich finanční dostupnosti. Tato zařízení by měla v budoucnu sehrát výraznou koordinační a metodickou roli a být k tomu účelu personálně i materiálně vybavena.*“²⁴

Přijaté cíle se staly východiskem Konceptí vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice a dlouhodobých záměrů krajů. V uvedené koncepci a v dlouhodobých záměrech se stanovují cíle a priority, mimo jiné i pro zájmové vzdělávání.

---

²² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Národní program rozvoje vzdělávání v České republice Bílá kniha Praha: Tauris, 2001. ISBN80-211-0372-8, s. 54

²³Tamtéž s. 55 -56

²⁴Tamtéž s. 55

Na webových stránkách MŠMT je mezi strategickými dokumenty a koncepcemi také Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v české republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání ze dne 13. 3. 2009.

Vyhodnocuje, do jaké míry byly naplněny cíle stanovené v roce 2001 v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice neboli v Bílé knize.

Analýza popisuje společné problémy, nedostatky ve vzdělávací politice, nenaplněné cíle i důvody. V dokumentu popisuje opatření k zajištění celoživotního učení pro všechny.

„Hlavní stanovené cíle i principy, kterými se řídí dílčí navrhovaná opatření, jsou i z dnešního pohledu důležité a aktuální a odpovídají směřování vzdělávacích politik vyspělých zemí i potřebám ČR. Zahraniční výzkumy ukazují, že co nejdříve společné vzdělávání všech žáků významně přispívá ke spravedlivosti ve vzdělávání, tedy stavu, kdy vzdělávací příležitosti, výsledky vzdělávání a dosažené vzdělání jsou co nejméně ovlivňovány rodinným zázemím žáka. Toto společné vzdělávání však musí být koncipováno a organizováno tak, aby každému žákovi v každé škole umožňovalo maximální individuální rozvoj a zohledňovalo jeho specifické potřeby.“²⁵

V České republice je zřízena Rada pro zájmové vzdělávání, je poradním orgánem náměstka ministra/yně školství, mládeže a tělovýchovy pro oblast mládeže a tělovýchovy. Zabývá se problematikou účelného využívání volného času dětí a mládeže a činností školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Její poslání je posuzovat a předkládat náměstkovi ministra/yně návrhy na řešení otázek a problémů souvisejících s působností ministerstva v oblasti zájmového vzdělávání a činnosti školských zařízení pro tuto oblast. Rada se rovněž zabývá problematikou volnočasových aktivit a péče o účelné využívání volného času dětí a mládeže jako celku.²⁶

1.3 Školní vzdělávací program v zájmovém vzdělávání

Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) pro vzdělávání ve školském zařízení zpracovává školské zařízení. Pro zájmové vzdělávání není stanoven rámcový vzdělávací program, protože jde o specifické vzdělávání s úzkou vazbou na místní podmínky. Školský zákon stanoví, které náležitosti má tento ŠVP obsahovat. Kolektiv zaměstnanců školského

---

²⁵ Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v české republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání, 2009.

²⁶ MŠMT, Rada pro zájmové vzdělávání. 2014. [online] [2014-05-05] dostupné z <http://www.msmt.cz/mladez/rada-pro-zajmove-vzdelavani-1>

zařízení má tedy jedinečnou příležitost reagovat na změny a zájmové vzdělávání v organizaci přizpůsobovat potřebám účastníků zájmového vzdělávání.

ŠVP pro vzdělávání, pro které není vydán rámcový vzdělávací program, stanovuje konkrétní cíle vzdělávání, délku, formy, obsah a **časový plán vzdělávání, podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami**, označení dokladu o ukončeném vzdělání, pokud bude tento doklad vydáván. Dále stanovuje popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje.²⁷

Účastníky zájmového vzdělávání jsou:

- děti, žáci a studenti,
- pedagogičtí pracovníci,
- zákonní zástupci nezletilých účastníků,
- popřípadě další fyzické osoby.²⁸

Tento způsob vymezení má celou řadu důsledků, např. školní vzdělávací program je určen účastníkům zájmového vzdělávání. Práva a povinnosti školský zákon v § 21 uvádí pouze pro žáky, studenty a zákonné zástupce dětí a nezletilých žáků.

Kolektiv zaměstnanců SVC a DDM vytváří Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP), který je v souladu s platnou legislativou i potřebami a zájmy, místními, demografickými, prostorovými, personálními, sociálními i ekonomickými podmínkami. Nejen podmínky, ale i další činitelé hrají při plánování a realizaci zájmového vzdělávání velkou roli. Při plánování se řeší otázky proč, koho, v čem, jak, kdy, za jakých podmínek a s jakými očekávanými efekty vzdělávat.²⁹

Cílem ŠVP je nabízet činnosti zaměřené na různé oblasti, v různých formách a v podnětném a přátelském prostředí a také činnosti, o které mají účastníci zájem, které chtějí. Cíle a obsah se pružně přizpůsobují dětem, žákům a studentům. Pedagogové volného času mají na paměti pravidla pro formulaci cílů. Cíle by měly být konkrétní, přiměřené, kontrolovatelné, konzistentní a v souladu se vzdělávacím programem organizace. Pedagogové volného času vytváří příležitosti a podmínky pro realizaci aktivit ve volném čase. Učí jedince dobře a kvalitně využívat svůj volný čas, chápat jej jako významnou životní hodnotu.

---

²⁷ Sbírka zákonů ČR, Zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 5, odst. 2

²⁸ Sbírka zákonů ČR, Vyhláška č. 74/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 1

²⁹ PRÁŠILOVÁ, M. 2006. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Olomouc: Vydavatelství UP, ISBN 80-244-1415-5.

Seznamují ho s širokou škálou volnočasových aktivit. U mnohých se některá z nich stane celoživotním zájmem. ŠVP je pro organizaci závazným dokumentem, vydává jej ředitel a zveřejňuje jej na veřejně přístupném místě. Nezbytnou částí ŠVP jsou i očekávané výsledky označované pojmem kompetence. Kompetence jsou vlastnosti, dovednosti, zkušenosti, schopnosti, které jedinec potřebuje ke splnění úkolu v praktickém životě. Vedle rozvíjení a upevňování vědomostí, dovedností, návyků a schopností se projevují při výchovně-vzdělávacím působení také změny v chování, v jeho vlastnostech a v jeho postojích. ŠVP se aktualizuje, doplňuje v souladu s potřebami a poptávkou veřejnosti a pravidelně se evaluuje. Je nástrojem řízení pedagogické práce a poskytuje informace jak účastníkům, tak rodičům i veřejnosti.³⁰

1.4 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Školskými zařízeními pro zájmové vzdělávání jsou střediska volného času, domy dětí a mládeže, školní družiny a školní kluby.

Vyhláška o zájmovém vzdělávání specifikuje činnost střediska, která se „uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání. Středisko může poskytovat metodickou, odbornou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání, případně školám a školským zařízením. Středisko zpravidla vykonává činnost po celý školní rok, a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování.“³¹

Práce školských zařízení se liší od vzdělávacího procesu ve škole zejména tím, že není stanovenou povinností, je dobrovolným rozhodnutím jedince a cíle i obsah vychází ze skutečných zájmů a potřeb. Je zde vytvářen dostatečný prostor pro individuální přístup a vlastní tempo činnosti.³²

Střediska volného času (dále jen SVČ) a **Domy dětí a mládeže** (dále jen DDM) jsou příspěvkovými organizacemi s právní subjektivitou a zabývají se vyšším počtem zájmových oblastí. Stanice zájmových činností jsou zaměřeny pouze na jednu oblast. Navíc připravují činnost pro děti, žáky, studenty a pedagogické pracovníky, zákonné zástupce nezletilých

---

³⁰ MACEK, M., HEŘMANOVÁ, J., et al. 2007. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: NIDM, ISBN 978-80-86784-03-8

³¹ Sbírka zákonů ČR, Vyhláška č. 74/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 4, odst. 1,2

³² HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN978-80-7367-473-1.

účastníků, popřípadě i další osoby bez ohledu na místo jejich trvalého pobytu nebo jiné podmínky a tím významnou mírou přispívají k objevování možností a celoživotnímu učení.³³

Vyhláška o zájmovém vzdělávání také specifikuje činnost školní družiny a školního klubu.

Školní družina je určena žákům prvního stupně základního vzdělávání. Zájmové vzdělávání připravuje pro účastníky přihlášené k pravidelné denní docházce, zejména v oblastech příležitostné, pravidelné a spontánní činnosti. Umožňuje odpočinkové činnosti i přípravu na vyučování. Je stanoven maximální počet 30 žáků v oddělení. V oddělení lze integrovat nejvýše 5 účastníků se zdravotním postižením. Oddělení školní družiny může být tvořeno pouze účastníky se zdravotním postižením, pak se počet účastníků v oddělení shoduje s nejvyšším počtem žáků ve třídě zřízené pro žáky se zdravotním postižením.³⁴

Školní klub je určen žákům druhého stupně ZŠ a žákům víceletých gymnázií těch ročníků, které odpovídají nejvýše devátému ročníku ZŠ. Poskytuje zájmové vzdělávání žákům zejména v oblastech příležitostné, pravidelné a spontánní činnosti. Do školního klubu se mohou přihlásit žáci k pravidelné docházce nebo mohou navštěvovat pouze zájmové kroužky.³⁵

Vyhláška o zájmovém vzdělávání č. 74/2005 Sb. vymezuje formy – oblasti zájmového vzdělávání:

- a) *„příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností nespojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,*
- b) *pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností,*
- c) *táborovou činností a další činností spojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,*
- d) *osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby a činností vedoucí k prevenci rizikového chování a výchovou k dobrovolnictví,*
- e) *individuální práci, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů, nebo*
- f) *využitím otevřené nabídky spontánních činností³⁶.*

---

³³ Tamtéž, s. 142

³⁴ Sbírka zákonů ČR, Vyhláška č. 74/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů

³⁵ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN978-80-7367-473-1, s. 147

³⁶ Sbírka zákonů ČR, Vyhláška č. 74/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 2

Organizace pro zájmové vzdělávání jsou součástí vzdělávací soustavy ČR a jsou zapsány do rejstříku škol a školských zařízení. Vytvářejí si školní vzdělávací program, ve kterém mohou zohlednit žáky se specifickými vzdělávacími potřebami.

Zařízení pro zájmové vzdělávání naplňují funkce pedagogiky volného času: výchovnou a rozvojovou, zdravotní, sociální a preventivní různou měrou, podle toho, co je prioritou daného zařízení.³⁷

Dalšími subjekty pracujícími s dětmi a mládeží v době mimo vyučování jsou:

- Školská výchovná a ubytovací zařízení – domovy mládeže, internáty a školy v přírodě
- Výchovná zařízení pro ústavní výchovu – dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav
- Nestátní neziskové organizace – organizace dětí a mládeže a občanská sdružení – nyní aktivní spolky podle nového občanského zákoníku
- Zařízení sociálních služeb (Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež)
- Subjekty založené na komerčním základě jako živnost
- Základní umělecké školy
- Jazykové školy³⁸

1.5 Pedagog volného času

Pedagog volného času „vykonává obecně činnost pedagogickou, sociální a poradenskou a působí i jako organizátor a iniciátor aktivit ve volném čase.“³⁹

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů upravuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich pracovní dobu, další vzdělávání a kariérní systém.

„Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálněpedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního předpisu (dále jen „přímá pedagogická činnost“); je zaměstnancem právnické osoby, která

³⁷ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN978-80-7367-473-1, s. 70

³⁸ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN978-80-7367-473-1, s. 147-152

³⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Národní program rozvoje vzdělávání v České republice Bílá kniha 2001. Praha: Tauris, ISBN80-211-0372-8, s. 55

*vykonává činnost školy, nebo je zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.*⁴⁰

V zákoně o pedagogických pracovnících v § 2 odst. 2 se uvádí, kdo vykonává přímou pedagogickou činnost. Pedagog volného času je profilován pod bodem f). Předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka jsou definovány v § 3, odst. 1 tohoto zákona a v § 17 se stanovují podmínky získání odborné kvalifikace pedagoga volného času pro výkon komplexní přímé pedagogické činnosti v zájmovém vzdělávání ve školách a školských zařízeních pro zájmové vzdělávání.

Pedagogové volného času se uplatňují ve střediscích volného času, tedy v domech dětí a mládeže a ve stanicích zájmových činností.

Na činnosti v zájmovém vzdělávání se podílejí i pedagogové volného času, vykonávající dílčí přímou pedagogickou činnost, to jsou externí pracovníci, se kterými uzavírá organizace dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti, aby byly založeny zákonné pracovněprávní vztahy. Při činnostech pomáhají také dobrovolní pracovníci, kteří ale nenesou žádnou pracovně-právní zodpovědnost a většinou jen dobrovolně pomáhají s realizací akcí a vykonávají pomocné práce. Střediska volného času a domy dětí a mládeže zařazené do rejstříku škol a školských zařízení jsou příspěvkovými organizacemi a nejsou zařazeny v zákoně č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Při plánování výchovně-vzdělávacích činností vychází pedagog volného času zejména z potřeb a přání účastníků, vhodně a nenásilně je ovlivňuje. Tak se pro ně stává přítelem a rádcem, který doporučuje, usměrňuje, podněcuje. Získává účastníky přitažlivým obsahem činností, svým osobním vystupováním, vytvořením podnětného prostředí, jehož součástí jsou i kladné sociální vztahy bez zbytečných konfliktů. Tím obohacuje jejich vzdělání o nové poznatky a dovednosti z nejrůznějších oblastí, ovlivňuje a kultivuje potřeby a zájmy, rozvíjí jejich specifické schopnosti a nadání a upevňuje žádoucí charakterové vlastnosti. Sdílí s nimi klady i nedostatky, povzbuzuje je. Respektuje věkové zvláštnosti a potřeby i možnosti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Podporuje seberealizaci a motivaci k aktivní účasti na vlastním rozvoji i na rozvoji společnosti. Úměrně tomu roste odpovědnost pedagogických pracovníků pracujících ve volnočasovém prostoru - zvyšuje jejich podíl na stavu společnosti

---

⁴⁰ Sbírka zákonů ČR, Zákon č. 563/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů o pedagogických pracovnících § 2 odst. 1,

v současném komplikovaném světě. Tato odpovědnost je pro pedagogy volného času velmi zavazující a pro společnost by mělo být prioritní otázkou, zda je pro svoji roli pedagog náležitě vybaven.⁴¹

Pokud se člověk rozhodne vykonávat povolání pedagoga, měl by být připraven na časté náročné životní situace, do kterých se bude dostávat.

Náročnost práce pedagoga volného času je dána:

- počtem dětí ve skupině či v zájmovém kroužku, na akci, na táboře,
- různými měnicími se skupinami, pro které připravuje zájmovou činnost,
- individualitami, se kterými se při své pedagogické práci setká,
- nároky na spolupráci a komunikaci i organizaci činností, na komunikaci a motivaci při týmové spolupráci s kolegy, novými spolupracovníky, protože při této profesi se týmy stále mění,
- nároky na orientaci v právních předpisech souvisejících s činnostmi, s potřebou včas zajistit všechna povolení a dokumenty,
- dodržováním zásady ochrany osobních údajů,
- finančním řízením akcí – sestavení rozpočtu, stanovení úplat, zajištění efektivního čerpání nákladů v souladu s rozpočtem, vyúčtování,
- nároky na rozšiřování kvalifikace, odbornost, kreativitu v důsledku měnicích se zájmů, trendů a nízkého počtu zaměstnanců,
- nároky na organizování a plánování aktivit, zajišťování výchovných činností se specifickými cíli – např. environmentální, ke zdraví, osobnostně- sociální rozvoj, dopravní výchova,
- zjišťováním, řešením a prevencí výchovných problémů,
- aplikováním pedagogických postupů, využíváním metod s ohledem na aktuální potřeby,
- posuzováním a ovlivňováním bezpečnostních rizik, krizového řízení (v případě potřeby),
- různými způsoby výchovy, již procházeli žáci, se kterými se při činnostech setkává,
- deziluzí, pokud nejsou naplněna očekávání, tzn., pokud má pedagog připravený program či náplň akce, tábora, zájmového kroužku, a žáci z jakýchkoliv důvodů program nepřijmou a neocení a projeví nespokojenost,
- měnicími se místy realizované činnosti,

---

⁴¹ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9.

- tlakem, který je vyvíjen na pedagogy ze strany vedení zařízení pro zájmové vzdělávání, či ze strany rodičů, kolegů, spolupracujících subjektů, zřizovatelů a krajských úřadů,
- nedostatečným materiálním zajištěním a malým finančním oceněním, a přesto velkou časovou náročností práce pedagoga volného času,
- nedostatečným oceněním jeho práce ze strany dětí, rodičů či vedení, veřejnosti i orgány státní správy a samosprávy,
- legislativními a finančními i prostorovými omezeními,
- nízkým kreditem v očích veřejnosti,
- rizikovostí některých činností a aktivit,
- konkurencí subjektů, podnikatelů, organizací,
- komunikací se skupinou, s jednotlivci, ale i vně výchovné skupiny – s rodiči, úřady, organizacemi, vlastním organizačním zázemím, aj.⁴²

Aby si s těmito situacemi a výkonem pedagogické práce dokázal poradit, je potřeba, aby byl vybaven kompetencemi:

- pedagogicko- psychologická způsobilost pro výkon profese, pedagogický takt,
- potřebné schopnosti, dovednosti a znalosti odpovídající pracovnímu místu,
- přizpůsobivost, vstřícnost, pružnost, flexibilita,
- profesionalita,
- odborné znalosti a jejich neustálé zdokonalování,
- informovanost,
- samostatnost při plnění dílčích úkolů,
- schopnost spolupracovat, organizovat,
- schopnost týmové spolupráce,
- spolehlivost – dodržování termínů, dohod a smluv,
- dovednost organizovat si pracovní čas,
- umění řešit problémy,
- přesnost a důkladnost,
- dochvilnost,
- snaha o osobní rozvoj,

---

⁴² BLÁHOVÁ P., FAIRFERLÍKOVÁ V., 2012. *Osobnost pedagoga* [online] [2014-03-12] dostupné z http://www.ddmtrinec.cz/Content/Files/Akce%201/Sudium%20pedagogiky/2_osobnost_pedagoga.pdf

- komunikativnost,
- iniciativnost – schopnost samostatně začínat, pracovat samostatně, kreativita,
- tvořivost,
- budování pracovních vztahů,
- pozitivita,
- psychická odolnost,
- umět relaxovat a odpočívat.⁴³

Další vzdělávání pedagogických pracovníků upravuje zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb. Dle školského zákona a školního vzdělávacího programu musí být ve školním vzdělávacím programu popsáno, jak organizace řeší volnočasové aktivity pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. V těchto organizacích zpravidla pracují pedagogové volného času, kteří nestudovali speciální pedagogiku.

Tuto odbornost si mohou doplnit vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském nebo magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku.

V případě, kdy je žák se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP) integrován do zájmového vzdělávání, jsou kladeny na pedagogy volného času nové požadavky. Předpokladem pro úspěšnou integraci je, aby také pedagogové volného času disponovali základními speciálně-pedagogickými znalostmi a měli základní orientaci v speciálně-pedagogické problematice a spolupracovali se speciálními pedagogy (popř. se speciálněpedagogickým centrem v souvislosti s druhem postižení konkrétních žáků).

Pedagogové volného času by měli před zahájením vlastní aktivity mít dostatek času na poznání žáka se SVP, spolupráci s jeho rodinou a ujasnění, jaké má žák specifické potřeby. Informace, které bychom měli znát o žákovi se SVP:

- potřeby (speciální pomůcky, účast asistenta), zvyky (komunikace, pohyb, soběstačnost), chování v běžných i problémových situacích (krizové projevy a jejich prevence)
- konkrétní projevy jeho postižení (omezená hybnost, spasticita, poruchy řeči, sluchu, stereotypní nebo mimovolní pohyby, sociální obratnost)
- rituály (zejména u dětí MP a s poruchami autistického spektra)
- jiná zdravotní rizika (epilepsie, diabetes, alergie, užívané léky)

---

⁴³ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN978-80-7367-473-1, s. 132-135

- problémové oblasti (spolupráce v kolektivu, přílišný kontakt nebo naopak odmítání jakýchkoliv fyzických interakcí, agresivita, pasivita).

Tyto informace by měl zákonný zástupce uvést v přihlášce do zájmového vzdělávání a měly by být k dispozici všem zúčastněným pracovníkům s předstihem.⁴⁴

Více informací o práci pedagogů volného času s žáky se SVP jsou uvedeny v kapitole č. 2. a v jejich jednotlivých podkapitolách, které jsou zaměřeny na žáky s daným typem postižení.

1.6 Financování zájmového vzdělávání

Střediska volného času a domy dětí a mládeže jsou právníckými osobami zařazenými do rejstříku škol a školských zařízení, vykonávají činnost školského zařízení a mají nárok na přidělování finančních prostředků ze státního rozpočtu a z rozpočtu územního samosprávného celku.

Financování školských zařízení zřizovaných obcemi nebo svazky obcí popisuje zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů v § 160. Zřizovateli školských zařízení pro zájmové vzdělávání jsou zpravidla obce a kraje a tato zařízení jsou financována ze státního rozpočtu, „a to na platy, náhrady platů, na odměny za pracovní pohotovost, odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a odstupné, na výdaje na úhradu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na úhradu pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, na přídělky do fondu kulturních a sociálních potřeb a ostatní náklady vyplývající z pracovněprávních vztahů, na výdaje podle § 184 odst. 1 a 2, výdaje na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí, žáků a studentů zdravotně postižených, výdaje na školní potřeby a na učebnice, pokud jsou podle tohoto zákona poskytovány bezplatně, a rovněž výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků, na činnosti, které přímo souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání.“⁴⁵

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví podle § 161 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v § 1 vyhlášky č. 492/2005 Sb. o krajských normativních ve znění pozdějších předpisů stanovuje jednotky výkonu pro jednotlivé krajské normativy. Jednotkou výkonu je: „1 žák, 1 student, kterému středisko volného času zajišťuje naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti“⁴⁶ (tedy i žák se speciálními vzdělávacími potřebami).

⁴⁴ Kol. autorů. 2012, *Děti se zdravotním postižením v zájmových kroužcích*, projekt Váhy, Plzeň: Motýl, o.s.

⁴⁵ Sbírka zákonů ČR, Zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 160, odst. 1, písm. c)

⁴⁶ Sbírka zákonů ČR, Vyhláška č. 492/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 1, písm. o)

Financovány jsou tedy SVČ a DDM dle vyhlášky o krajských normativech **pouze na žáky**. Základní principy rozpisu a přidělení prostředků na přímé vzdělávací výdaje stanovují krajské úřady. Stanovují také jednotky výkonu a další komponenty pro jednotlivé krajské normativy. Stanovují i formy činností, ke kterým budou přihlížet.

Finanční prostředky nad rozsah finančních prostředků státního rozpočtu hradí školská zařízení pro zájmové vzdělávání z vlastních příjmů, z prostředků zřizovatele, popřípadě jiných osob. Jedná se o dary, účelové dotace, finanční prostředky získané na základě úspěšných projektů. Zřizovatelé organizací pro zájmové vzdělávání poskytují finanční prostředky na provozní výdaje.⁴⁷

Zájmové vzdělávání je poskytováno zpravidla za úplatu, podmínky úplaty upravuje § 11 vyhlášky č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání. Úplata jsou vlastní příjmy organizace. Úplata ze sociálních důvodů může být snížena za podmínek stanovených vyhláškou o zájmovém vzdělávání jen dítěti, žákovi nebo studentovi, úplata z důvodu účasti ve více činnostech může být podle této vyhlášky snížena všem účastníkům.

O přijetí účastníka k pravidelné nebo táborové činnosti se rozhoduje na základě písemné přihlášky. Přihláška je důležitým dokumentem a je součástí školní matriky. Na základě přihlášek a evidence účastníků v ostatních formách činnosti vyplňuje zařízení zahajovací výkaz, který je podkladem pro přidělení prostředků na přímé vzdělávací výdaje.

---

⁴⁷ Sběrka zákonů ČR, Zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů

2 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami v zájmovém vzdělávání

Střediska volného času pracují podle školních vzdělávacích programů a společně se školami přispívají k rozvíjení a upevňování vědomostí, dovedností, návyků a schopností. Podílejí se na rozvíjení kompetencí. Mohou hledat možnosti efektivního zájmového vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, vytvářet podle potřeb veřejnosti podmínky i nabídku, zpřístupnit nabídku zájmového vzdělávání, spolupracovat s rodiči i organizacemi a napomáhat rozvoji jedince v oblasti smyslového vnímání, jemné i hrubé motoriky, grafomotoriky, laterality, pozornosti, paměti, myšlení a řešení problémů, orientace, emocí, adaptability a sociability, komunikace, pracovních dovednostech, sebeobsluhy, návyků, dovedností, vědomostí, schopností i zájmů, zapojení do kolektivu aj.⁴⁸

Mají možnost přizpůsobit a upravit prostředí, pokusit se o získání finančních prostředků na speciální pomůcky a vybavení, případně osobní asistenci. Pro žáky s tělesným postižením je nutné zajistit přístupnost do organizace a vyřešit i prostředí organizace v okruhu žáků, aby byli pokud možno nezávislí na cizí pomoci – toaleta, šatna, zajistit jim dostatečně velkou pracovní plochu a dostupnost odkládacích prostor. Při plánování výchovně vzdělávací práce mohou pedagogové volného času volit speciální formy a metody a postupy vzdělávání. Lze připravit pro děti a žáky s postižením a jejich rodiče společné aktivity. Ředitelé mohou uzavřít dohodu o práci i se speciálním pedagogem.⁴⁹

Při zájmovém vzdělávání probíhá i socializace. Žáci navozují a rozvíjejí mezilidské vztahy, vznikají nové situace, navozují se sociální kontakty s vrstevníky i dospělými. Dochází k sociálním interakcím, kdy působí jeden člověk na druhého, dochází k přizpůsobování se, ovlivňování, spolupráci, výměně názorů, získávání zkušeností v rámci skupiny, sebehodnocení.⁵⁰

2.1 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách je upraveno zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění a vyhláškou č. 73/2005 Sb., o vzdělávání

---

⁴⁸ ČADOVÁ, E., a kol. 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb* Část II. (diagnostické domény pro žáky s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním) 1. vyd., Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3052-2

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Tamtéž

dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění.

Pro účely vzdělávání definuje dítě, žáka, studenta se zdravotním postižením školský zákon jako dítě, žáka, studenta s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, vadami řeči, souběžným postižením více vadami, autismem a vývojovými poruchami učení nebo chování. Žáci se SVP mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a také na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení.⁵¹

Podle § 16 školského zákona je dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.

Za **zdravotní postižení** je považováno mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.

Zdravotním znevýhodněním je zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.

Za **sociální znevýhodnění** je považováno rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky.⁵²

Dle vyhlášky 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných jsou definovány formy vzdělávání. Jedná se o individuální integraci – vzdělávání v běžné škole, skupinovou integraci – vzdělávání ve třídě zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole, zařazení do školy samostatně zřízené pro děti, žáky, studenty se zdravotním postižením, či kombinací výše uvedených forem.⁵³

Pro zájmové vzdělávání neexistuje žádný předpis, který by určoval, jakým způsobem má žák využívat možností zájmového vzdělávání. Záleží tedy především na žácích a jejich rodinách, zda využijí nabídky a dostupnosti poskytovaných služeb ze strany organizací poskytujících zájmové vzdělávání. V praxi se setkáváme s velmi častým využíváním nabídky neziskového sektoru, zařízení sociálních služeb, které se přímo orientují na jednotlivé klienty

---

⁵¹ MICHALÍK, J., BASLEROVÁ, P., HANÁK, P., a kol., 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část I.* (Hmotněprávní a procedurální standardy, dokumentace a vybrané vzory v činnosti SPC) 1. vyd. Olomouc: UP, ISBN978-80-244-3050-8, s. 96

⁵² Sbírka zákonů ČR, Zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 16

⁵³ MICHALÍK, J., BASLEROVÁ, P., HANÁK, P., a kol., 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část I.* (Hmotněprávní a procedurální standardy, dokumentace a vybrané vzory v činnosti SPC) 1. vyd. Olomouc: UP, ISBN978-80-244-3050-8, s. 96

s postižením. Vzdělávání v „tradičních“ zájmových organizacích vnímáme jako sekundární. Je otázkou, zda nabídka reaguje na poptávku. Pokud směřujeme vzdělávání žáků se SVP trendem integrace a inkluze, mělo by se v odborné veřejnosti začít více hovořit o zapojení zájmového vzdělávání do celé komplexní oblasti a legislativně ošetřit i tuto oblast (např. podobně jako jsou vymezeny metody a formy vzdělávání u žáků se SVP).

Hlavním předpokladem pro začlenění žáka se SVP do společnosti je jeho schopnost navazovat mezilidské vztahy. U žáků se zdravotním postižením může být rozvoj jejich sociability negativně ovlivněn v důsledku různých problémů a omezení, které s sebou nese postižení. Obtíže v začlenění žáka s postižením do sociální skupiny mohou být způsobeny jeho nápadností, nedostatkem různých schopností a dovedností, neobratností, jeho negativní zkušeností z navazování kontaktů a strachem z odmítnutí, ale také nezkušeností intaktní společnosti s kontaktem s lidmi s postižením. Zejména integrovaní žáci se zdravotním postižením se někdy dostávají do nerovnovážného postavení, kdy je sociální skupina nepřijímá jako sobě rovné. V lepším případě je toleruje a chápe, že potřebují ochranu a pomoc, v horším případě je přehlíží, nebo dokonce šikanuje.⁵⁴

Vzdělávání žáků (se SVP i intaktních) probíhá tradičně v kolektivu – vrstevnická skupina je významnou součástí právě zmiňovaného inkluzivního prostředí.

Vrstevnická skupina je důležitá jak pro dítě, tak žáka a její důležitost souvisí s celkovým psychickým vývojem žáka, jeho osamostatňováním a odpoutáváním z vázanosti na rodinu. *„V této skupině dítě nemá své postavení jisté, musí se umět prosadit, ale zároveň musí umět ostatní získat, aby je byli ochotni akceptovat. Dítě, které je určitým způsobem znevýhodněné, může být vrstevnickou skupinou odmítáno a negativně hodnoceno, může zde získat špatnou pozici, a to ovlivní jeho sebehodnocení a sebeúctu. Nenaučí se s vrstevníky přijatelným způsobem jednat a může si tyto nefunkční způsoby chování zafixovat.“*⁵⁵ Je důležitá i pro dospívajícího a dospělého. Jde o sociální vazby s kamarády, kolegy na pracovišti, vztahy mezi sousedy, mezi lidmi se společnými zájmy a potřebami.

„Každý jedinec již od svého dětství získává nejen pozitivní, ale i negativní zkušenosti, např. nemůže vždycky uspokojit všechny své potřeby tak, jak by si přál. Musí se naučit, jak se

---

⁵⁴ ČADOVÁ, E., a kol. 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část II.* (diagnostické domény pro žáky s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním) 1. vyd., Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-3052-2, s. 145, 146

⁵⁵ VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese* 3. vyd., Portál, s.r.o., Praha, ISBN80-7178-802-3, s. 46

*s různými obtížemi a překážkami vyrovnávat a jak je překonávat. Tyto podněty mohou být užitečné, protože podněcují aktivitu jedince a tím i jeho rozvoj.*⁵⁶

Závažné onemocnění mění postavení dítěte v rodině, ve škole i ve vrstevnické skupině. Jedním z hlavních problémů výchovy dětí se SVP už není samotné postižení, ale dopady postižení na jeho osobnostní vývoj, formování identity a společenské posuzování. Proto je nezbytné podporovat rozvoj všech schopností i prostřednictvím vrstevnické skupiny.⁵⁷

V naší společnosti se i v dnešní době setkáváme s řadou předsudků, stereotypů a teorie labellingu. Důvodem je přisuzování jiných vlastností, což pramení z neznalosti a neinformovanosti veřejnosti. Převážně se jedná o posuzování na základě nápadnost zevnějšku (často bývá rozhodující, protože na jejím základě dochází ke generalizaci představy o míře postižení). Dítě může být považováno za méně inteligentní, méně schopné, přestože jeho onemocnění může být především estetickým handicapem a k primárnímu narušení schopností nevede.

*„Omezení různých funkcí může mít specifický sociální význam. Děje se tak zejména tehdy, pokud je spojené s omezením sociálně žádoucích činností, např. sportu, dětských her či konzumace některých potravin. Tato omezení může mít i dítě, které není nijak nápadné, a jeho vrstevníci tudíž nechápou, proč by něco takového mělo dodržovat. Neporozumění problému může vést k jeho odmítání a následné izolaci, k pocitům nespokojenosti a strádání. Omezení nejrůznějšího druhu (zákaz pohybu, sociální izolace, nuda) nedovedou mladší děti rozumově zpracovat jako nezbytná, z jejich pohledu působí jako neúčelná frustrace. Onemocnění může vést k narušení kompetencí, které jsou spojeny s dosažením určitých vývojových mezníků. Do této kategorie patří závislost na pomoci druhého, míra soběstačnosti, schopnost udržovat čistotu apod.*⁵⁸

Rodina při vzdělávání žáka se SVP sehrává důležitou úlohu. Rodina s žákem s postižením má jinou sociální identitu, je něčím odlišná, výjimečná. Tato odlišnost se stává součástí sebepojetí všech jejích členů: rodičů i zdravých sourozenců (většinou negativně hodnocená). Existence vzniku postižení (respektive diagnostika postižení) u dítěte je příčinou toho, že se určitým způsobem změnil životní styl rodiny, protože musí být přizpůsoben jeho možnostem a potřebám. V důsledku toho se změnil i chování členů rodiny nejen v rámci

---

⁵⁶ VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese* 3. vyd., Portál, s.r.o., Praha, ISBN80-7178-802-3, s. 48

⁵⁷ LECHTA, V. 2010. *Základy inkluzivní pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-679-7. s. 47.

⁵⁸ VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese* 3. vyd., Portál, s.r.o., Praha, ISBN80-7178-802-3, s. 105

rodiny, ale také ve vztahu k širší společnosti. Reakce rodičů na postižení jejich dítěte, způsob zvládnání této situace a přijetí určité možnosti způsobu řešení závisí na mnoha okolnostech, i na předpokládané příčině vzniku postižení. Z tohoto hlediska je důležité, jaké bylo jejich očekávání ve vztahu k rodičovské roli.⁵⁹

Rodina se učí přijímat skutečný stav věcí a postupně se vyrovnává s realitou. Každá rodina s žákem se SVP má kromě běžných potřeb i potřeby specifické (např. sociální pomoc a podpora, příležitosti na běžném životě společnosti, také kontaktu s rodinami, které se nacházejí ve stejné situaci nebo mají podobnou zkušenost). Rodina má mimořádný význam z hlediska rozvoje osobnosti, kvality života a zajištění, uspokojení vztahových a emocionálních potřeb, vytváření vlastní identity. Významnou úlohu může sehrát reakce blízkého okolí a také prostředí místní komunity.⁶⁰

Pravidelné zájmové kroužky jsou pro žáky se SVP vhodným prostředkem integrace mezi vrstevníky. Jedná se o mimoškolní aktivity, které žáky obohacují, rozvíjí jejich psychické i motorické funkce, pozitivní vliv mají i na rozvoj osobnosti jedince a rozvoj sociálních vztahů. Zároveň se nejedná o formální vzdělávání, na které jsou žáci se SVP v institucích zvyklí. Na žáka se SVP působí najednou několik faktorů, které úzce ovlivňují jeho chování a prožívání (pozitivně, nebo negativně). Těmito faktory jsou přímá skupina vrstevníků (kamarádi v kroužku), ve které je žák zapojen, pedagogové volného času a asistenti, kteří program a jeho hladký průběh zajišťují, a také prostředí a podmínky, ve kterých se žák ocitá.⁶¹

Zájmové vzdělávání by ve své podstatě mohlo úspěšně podporovat integraci žáků se SVP, právě z důvodu trávení volného času ve vrstevnické skupině, vyvrácení předsudků a stereotypů a vnímání rozdílnosti žáků s důrazem na tolerantnost a přijetí odlišnosti jako „běžné“ věci.

Protože organizace pro zájmové vzdělávání musí ve školním vzdělávacím programu podle § 5 odst. 2 školského zákona stanovit také podmínky pro vzdělávání žáků se SVP, bylo zkoumáno, na jakou skupinu žáků se specifickými vzdělávacími potřebami se zaměřují SVČ a DDM ve Zlínském kraji. Na základě odpovědí s nejvyšší četností se budeme věnovat v následujících podkapitolách žákům s vývojovými poruchami učení – uvedlo 8 organizací, žákům s mentálním postižením – uvedlo 7 organizací a žákům s tělesným postižením – uvedlo rovněž 7 organizací (více viz praktická část).

---

⁵⁹ VALENTA, M., a kol., 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb* Část II. (diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením) I. vyd. Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3055-3

⁶⁰ SLOWÍK, J. 2007. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-1733-3. s. 34-35

⁶¹ Kol. autorů. 2012. *Děti se zdravotním postižením v zájmových kroužcích*, projekt Váhy. Plzeň: Motýl, o.s.

V následujících podkapitolách uvedeme základní vymezení žáků se specifickými vývojovými poruchami učení, mentálním postižením a žáků s omezenou hybností. Dále budou uvedeny situace, kdy s žákem s daným postižením může pracovat pedagog volného času a jaké jsou možnosti.

2.1.1 Žák se specifickými vývojovými poruchami učení

Předložená kapitola se věnuje žákům se specifickými vývojovými poruchami učení, vymezuje základní dělení a je doplněna komentářem autorky, při jaké činnosti se mohou pedagogové volného času s žáky setkat, a co to pro práci pedagoga znamená.

Specifické vývojové poruchy učení jsou definovány jako neschopnost naučit se číst, psát a počítat pomocí běžných metod za průměrné inteligence a přiměřené sociokulturní příležitosti. V současné době se děti s touto problematikou také označují jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, protože kromě reedukace jejich poruch je často nutné i použití jiných výukových metod, speciálních pomůcek a způsobů hodnocení a klasifikace.⁶²

„Specifické vývojové poruchy učení nepříznivě ovlivňují vzdělávací proces a osobnostní rozvoj jedince, negativně působí na rozvoj intelektových a kognitivních funkcí.“⁶³

V mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN-10) jsou specifické vývojové poruchy školních dovedností definovány jako „poruchy, kde normální způsob získávání dovednosti je porušen od časně fáze vývoje. Postižení není prostým následkem nedostatku příležitosti k učení ani pouhým následkem mentální retardace a ani není způsobeno žádným získaným poraněním či onemocněním mozku.“⁶⁴ SPU jsou zařazeny do MKN-10 do diagnostické kategorie F81 jako specifické vývojové poruchy školních dovedností:

- F81.0 Specifická porucha čtení (dyslexie)
- F81.1 Specifická porucha psaní (dysgrafie, dysortografie)
- F81.2 Specifická porucha počítání (dyskalkulie)
- F81.3 Smíšená porucha školních dovedností
- F81.8 Jiné poruchy školních dovedností
- F81.9 Vývojové poruchy školních dovedností nespecifikované

---

⁶² JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. 2008. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-474-8.

⁶³ ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4369-1, s. 21

⁶⁴ Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize. 2008. 2. vyd. Praha: Bomton Agency, ISBN 978-80-904259-0-31.

Poruchy učení se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy. Ačkoliv se poruchy učení mohou vyskytovat společně např. se sluchovým postižením nebo poruchami chování, popř. u dětí z odlišného kulturního prostředí, ale specifické poruchy školních dovedností nevznikají na jejich podkladě nebo vnějšími vlivy (např. kulturní odlišnosti, nedostatečné, popř. neúměrné vedení), nejsou poruchy učení přímým důsledkem těchto podmínek nebo vlivů.⁶⁵

Dyslexie

„Dyslexie je specifická porucha čtení, která se projevuje obtížemi při nácviku čtení běžnými výukovými metodami. Dítě mívá obtíže s rozeznáváním tvarově podobných písmen (b-d-p-q, m-n, s-z, l-i) nebo s rozeznáváním zvukově podobných písmen (d-t, b-p). V rámci dyslektických obtíží se také setkáváme s problémy v oblasti spojování písmen ve větší celky a při plynulosti čtení, což následně ovlivňuje rychlost a porozumění čtenému textu. Děti mají obtíže při spojování psané a zvukové podoby hlásky. Často čtou bez intonace, nerozlišují konce vět, předložkové vazby.“⁶⁶

V současné době je příčina dyslexie, také ostatních specifických poruch učení, považována za multifaktoriální – tzn. příčin dyslexie je mnoho, objevují se v mnoha kombinacích a v různé závažnosti. Příčiny vzniku se dělí na dvě kategorie – endogenní (genetické predispozice, kortikální morfologické abnormality, odchylky v zapojení cerebrálních funkcí do procesů čtení, psaní a počítání, percepčních deficitů včetně poruch sensorické integrace, obtíže související s vývojem laterality, poruchy exekutivních funkcí, narušení jazykových schopností včetně poruchy fonologického zpracování, motorických deficitů) a exogenní (vlivy školy – rozdíl mezi výukovým stylem učitele a učebním stylem žáka, školní fobie, nepřiměřené nároky na základní školní dovednosti ze strany učitele či poruchy adaptace a rodiny - postoj rodičů ke škole a vzdělávání, nároky rodičů na školní přípravu či dosahování nejlepších výsledků a dostatečné stimulační sociální podmínky zprostředkované rodinou).⁶⁷ Pedagog volného času by měl dodržovat následující zásady - naslouchat pocitům žáka, odměňovat nejen výkon, ale i snahu, neodradit žáka, volit

---

⁶⁵ ZELINKOVÁ, O. 2003. *Poruchy učení*. 10. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-800-7.

⁶⁶ ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4369-1s. 26

⁶⁷ VITÁSKOVÁ, K. 2006. *Specifické poruchy učení pro výchovné pracovníky*. 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN 80-244-1216-0.

realistické cíle, kterých může žák dosáhnout, pomáhat k pozitivnímu přijetí a efektivnímu vyrovnání se s pocity i potížemi.⁶⁸

Žák s dyslexií a pedagog volného času v praxi

Pedagog volného času se může setkat s žákem, který pomalu čte, neúměrně dlouho slabikuje, nebo naopak čte překotně a domýšlí si slova. Čte i píše s velkým množstvím chyb. Zaměňuje zrakově a sluchově podobné hlásky. Může vynechávat slova nebo celé řádky. Žák může prožívat pocity napětí, trému, může být snížen jeho výkon, může být neurotický, hůře si pamatuje, textu nemusí správně porozumět.

Nejčastěji se může v rámci zájmového vzdělávání jevit jako problematická oblast například v kroužcích, kde se více čte: divadelní, loutkářský, literární kroužek, rybářský, myslivecký kroužek, pěstitelský a chovatelský kroužek, modelářské kroužky, geocaching, počítače, jazykové kroužky, historické, vaření, hudební, táborové akce, příležitostná činnost - soutěže a závody... (obtíže jsou právě v porozumění čtenému textu – texty divadelních her, rybářský řád, informace z oblasti myslivosti a ochrany přírody, pěstitelství, chovatelství, návod na sestavení modelu, informace Listing ke „keším“ - uloženým pokladům, recepty k přípravě pokrmu, texty k písním, táborový řád, režim dne, program dne, propozice soutěží a závodů, pravidla, organizační pokyny, prezentace naučeného textu, kooperace při propojení aktivity – čtení – plnění zadaného úkolu aj.). Mají problémy v opisu, přepisu i porozumění textu. Přínosné je, že při řešení úkolů dochází k propojování procesu čtení s osvojováním nových poznatků z různých oblastí. Výkony žáka v oblasti čtení se mohou prožítky z činností i dosaženými cíli zlepšovat.

Existují možnosti a řada doporučení, jak podpořit žáka a napomoci mu v překonání obtíží, se kterými se můžeme setkat i v zájmovém vzdělávání. V první řadě je důležité znát obtíže, aby pedagog mohl předejít okolnostem, kdy žák bude zbytečně vystaven situaci, ve které se jeho obtíže projeví. Tomuto můžeme předejít informovaností ze strany rodičů, popř. přirozenou a hravou formou zjistit v úvodní hodině, zda se u žáka vůbec tyto obtíže objevují.

Pedagog volného času může žáka motivovat nenásilnou formou, krátkými texty i zábavnými cvičeními může přispět rozvoji čtení žáka. Může dát žákovi heslovité poznámky. Kromě zrakového vnímání může zapojit paměť a pozornost i logický úsudek. Při čtení podporovat rozvoj porozumění a vést žáka k tomu, aby vnímal smysl textu, který čte. Může

---

⁶⁸ REGEČ, V., STEJSKALOVÁ K., et al. 2012. *Komunikace a lidé se specifickými potřebami*. 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-3203-8.

dát text žákovi předem, může mu dát nahrávku, text spojovat s obrázkem, případně nechat vedle textu prázdná políčka ponechaná na vlastní kresby žáka. Žák může používat diktafon. Důležité je také vzorové čtení či poslech části článku. Vzorové čtení může zprostředkovat i slabší čtenář, se kterým pedagog krátký úryvek předem procvičí. Text by měl být obsahově vhodný, přitažlivý. Jednoduché věty mohou podpořit žákův zájem o čtení. Věty můžeme nechat žáky různě obměňovat, doplňovat, seřazovat podle děje. Při plánování činnosti může využít prvky tvořivé dramatiky, představivosti, rytmizaci, hádanky, doplňovačky, rýmy – básnické obrázkové pexeso (míč – klíč, nota – bota, liška - šiška), slovní kopanou, dechová cvičení, jazykolamy, dokreslování obrázků a písmen, hledání rozdílů, třídění předmětů podle barev a tvarů, sluchové a zrakové hry, výtvarné zpracování. Různými úkoly může rozvíjet porozumění přečteného např. dokončit větu, doplnit chybějící slovo, říct větu opačného významu, odpovědět na otázku, zakreslit přečtený děj. V jazykových kroužcích může zařadit písničky, hádanky. Pomohou i názorné ukázky, slovníky, pexesa, obrázky, lístečky, doplňovačky, kratší texty ke čtení. Žáku dá méně slovíček a častěji opakuje. Existují pracovní listy – zábavná cvičení pro rozvoj čtení i počítačové programy, prostřednictvím kterých ve spolupráci se základními školami (běžné, speciální či praktické) lze podpořit formu psaného písma v textu, písních, popřípadě v návodech a receptech obrázky. Speciální vzdělávací programy lze i zakoupit pro potřeby samotné zájmové organizace. Pokud se podaří zapojovat i pomaleji se rozvíjející žáky, posílí to jejich motivaci a pocit sebedůvěry.⁶⁹

Kromě výše uvedených možností, se kterými spíše pracují pedagogové ve školách, lze problematickým situacím v zájmovém vzdělávání (kroužky, akce, tábory) předcházet tím, že žák pracuje s jiným žákem ve dvojicích, pokud budeme žákům např. vysvětlovat postup přípravy pokrmu ve vaření nebo je seznamovat s mysliveckým či rybářským řádem, předáme informace v tištěné podobě žákům dříve, než přímo bude aktivita uskutečněna. Platí tady pravidlo, že zájmové vzdělávání se snaží žákům zpříjemnit jejich volný čas, podpořit jejich kladné vlastnosti, proto by se nemělo stávat, aby byl žák vystaven frustrujícím situacím, kterým lze vhodným přístupem předejít.

Dysgrafie

„Dysgrafie je specifická porucha grafického projevu, postihuje proces grafického napodobení tvaru, zpracování tvarů jednotlivých písmen, jejich spojení i celkovou úroveň

---

⁶⁹ VILDOVA, R., Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů, 2014 [online] [2014-05-08]. Dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/33/VYBRANE-DIDAKTICKE-PROBLEMY-VYUKY-PRVOPOCATECNIHO-CTENI.html/>

*úpravy grafického projevu. Písmo bývá obvykle neupravené, neuspořádané, nečitelné, typický je silný přítlak, křečovitě držení tužky (pera), dítě bývá při psaném projevu velmi rychle unavené.*⁷⁰

*„Dysgrafie je vývojová odchylka projevující se sníženou schopností osvojit si dovednost psát (na úrovni písmen) při běžném výukovém vedení. Dítě má přiměřenou inteligenci, netrpí žádnou smyslovou vadou, ani závažnou pohybovou poruchou. Obtíže se projevují ve vybavování grafické podoby písmen, ve statické inverzi – zrcadlové záměně písmen, v dyskoordinaci grafomotoriky (nedotahování linek aj.), ve výrazně zpomalené rychlosti psaní. Proces psaní není ani na vyšším stupni základní školy zautomatizován.*⁷¹

Projevy mohou být specifické nebo nespecifické. Na základě nespecifických poruch nemůže být dítěti diagnostikována porucha učení, jelikož nespecifické projevy se mohou vázat jak k SPU, tak i k jiným poruchám např. poruchám pozornosti obvykle spojeným s hyperaktivitou nebo různým řečovým vadám. Mezi nespecifické projevy se řadí deficity pozornosti, zvýšená unavitelnost žáka, nesoustředěnost žáka na práci, deficity paměti – krátkodobé, dlouhodobé, sluchové, zrakové, pohybové, deficity oblasti jemné a hrubé motoriky, obtíže v pravolevé a časoprostorové orientaci, obtíže v jazyce a řeči, emoční problémy a poruchy aktivity. Specifické symptomy představují soubor projevů, které se vážou na danou poruchu. Není však podmínkou, že se musí vyskytovat v plné míře.

Specifické symptomy:

- Žák není schopen osvojit si odpovídající podobu grafémů.
- Často si nevybaví tvary písmen i číslic nebo si vše vybavuje velmi pomalu.
- Jsou zřejmé tendence ke směšování psacího a tiskacího písma.
- Vynechává písmena, slabiky, ve větách i celá slova.
- Není schopen dodržet správnou velikost písma a hustotu mezi písmeny.
- Písemný projev je neupravený, žák často přepisuje nebo škrta v textu.
- Píše v pravolevém směru.
- Linie písma jsou roztřesené, je znatelný silný přítlak na psací potřeby a křečovitě držení pera.
- Žák má velmi pomalé tempo psaní.⁷²

---

⁷⁰ ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4369-1s. 30

⁷¹ DVORÁK, J. 2007. *Logopedický slovník*. 3. vyd. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum, ISBN 978-80-902536-6-7. s. 55

⁷² MLČÁKOVÁ, R. 2009. *Grafomotorika a počáteční psaní*. 1. vyd. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-2630-4.

Žák s dysgrafií a pedagog volného času v praxi

Pedagog volného času se může setkat s žákem, jehož písmo bývá zpravidla nečitelné, neúhledné. Písemný projev je neupravený. Často škrta, přepisuje, dopouští se chyb. Vynechává písmena, slabiky i celá slova. Píše řadu slov foneticky, tedy tak, jak je slyší. Tempo psaní je velmi pomalé. Tlak na tužku silný. Tahy jsou nejisté. Žák zpravidla nestačí průměrnému tempu ostatních žáků, nebo naopak tempo písma je velmi rychlé. Snaha je neúměrná konečnému výsledku. Nedokáže si opravit napsaný text. Žák vydá při psaní velké množství energie. Může si stěžovat, že ho bolí ruka. Stejně potíže se mohou projevit v nákresech, grafech i ve výtvarné oblasti – malbě, kresbě.

Problematická oblast může nastat v kroužcích se zaměřením na výtvarný projev, grafické úpravy, jazykové kroužky, samotné poznámky z kroužků, akcí i táborů, sudoku, při společných aktivitách v kooperaci s vrstevnickou skupinou – nemožnost s ostatními žáky přečíst text, apod. Také tam, kde jde o rychlost zápisu.

Pedagog volného času by si měl všimnout způsobu držení těla při psaní a uchopení psacího náčiní, zaměřit se na plynulost a uvolněnost pohybu. Může zařazovat před psaním a kreslením pohybové chvílky pohyby paží, předloktí, zápěstí, prstů – dotýkání, mávání, kroužení. Jemná motorika může být procvičována také při modelování, otiskování dlaní, skládáním, vystřihováním, vytrháváním, vlepováním, namotáváním klubíček, navlékáním, šroubováním. Před psaním nebo kreslením může zařadit uvolňovací cviky, nejprve na svislé ploše, pak na šikmé a nakonec na vodorovné podložce. Žák může vést stopu měkkou tužkou, fixem, štětcem, houbičkou, křídou na tabuli. Pedagog volného času může podpořit pohybovou koordinaci se zaměřením na vizuomotoriku (oko – ruka). Na tužky v případě potřeby lze zvolit různé druhy násadek. Lze použít tabule, průhledné folie, stírací tabulky, trojhranný program, prstové barvy, měkkou modelínu apod. Vhodné je zpočátku provádět cviky na velkém papíře a postupně přecházet k menším tvarům. Mladší žáky lze motivovat říkadly, obrázky, písničkou. Starším může zdůvodnit postup. Měl by tolerovat sníženou kvalitu písma a zápisků, testů. Pokud je písmo žáka nečitelné, může psát tiskacím písmem, psát text na počítači, tabletu nebo se vyjádřit ústně. Pedagog mu může text nakopírovat předem, může mu dát nahrávku. Může pracovní úkol přizpůsobit tak, že žák doplňuje v textu jen slova, oproti jiným žákům, kteří doplňují celé věty. Může žáky k plnění úkolu rozdělit do dvojic.

Během zájmové činnosti může pedagog volného času zařazovat relaxační přestávky, hry a cvičení na zrakové vnímání, prostorovou orientaci a při psaní dopřát žáku více času.⁷³

V zájmovém vzdělávání se obecně velmi málo setkáme se situacemi, kde by byl žák znevýhodněn vzhledem k vrstevníkům z důvodu dysgrafie. Zde můžeme naopak jednotlivými aktivitami podpořit rozvoj a zvýšit sebevědomí a sebeuvědomění žáka, neboť na rozdíl od povinné školní docházky nejde ani tak o výkon, jako spíše o proces a zážitek z činnosti.

Dysortografie

„Jedná se o vývojovou odchylku projevující se ztíženou schopností zvládat pravopis při běžném výukovém vedení, přičemž dítě má přiměřenou inteligenci, netrpí žádnou smyslovou vadou ani závažnou pohybovou poruchou. Mechanismy vzniku jsou obdobné jako u dyslexie, je více zřejmá souvislost s parciálními poruchami sluchového vnímání (převažují obtíže ve sluchovém rozlišování), je zúžené paměťové sluchové rozpětí, sluchová analýza a syntéza, reprodukce rytmu. V mluvním projevu je často diagnostikována vývojová verbální dyspraxie různého stupně. Porucha se projevuje zejména při psaní diktátů.“⁷⁴

Dysortografie je specifickou poruchou pravopisu, kdy dítě není schopné aplikovat teoreticky osvojená mluvnická pravidla do písemného projevu. Často je diagnostikována společně s dyslexií. Kromě typických chyb, jako je například absence měkčení, nedodržování délek samohlásek, neschopnost aplikovat základní gramatická pravidla do psaného projevu, se setkáváme se sníženým jazykovým citem (ten se např. následně promítá u vyjmenovaných slov – slov příbuzných, při určování slovních druhů, použití pádových otázek, při aplikaci pravidel shody podmětu s přísudkem, určení větných členů, určování druhů vedlejších vět a jejich nahrazování příslušnými větnými členy).⁷⁵

Specifickými projevy dysortografie:

- Žák nemá plně osvojené tvary písmen.
- Zaměňuje tvarově a zvukově podobná písmena.
- Nerozlišuje sykavky, má problémy ve slabikách, které obsahují slabikotvorné r, l.
- Má obtíže při rozlišování tvrdých a měkkých slabik dy, ty, ny / di, ti, ni.
- Problémy v rozlišování dlouhých a krátkých slabik – diakritická znaménka.

---

⁷³ Pedagog inkluze, 1.2 Dysgrafie, 2014 [online] [2014-05-06]. Dostupné z <http://www.pedagoginkluze.cz/12-dysgrafie>

⁷⁴ DVOŘÁK, J. 2007. *Logopedický slovník*. 3. vyd. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum, ISBN 978-80-902536-6-7. s. 58

⁷⁵ ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4369-1s. 30

- Žák při psaní slova slučuje, nerozděluje hranici slov.
- Často vynechává písmena, koncovky, přesmykuje písmena či slova.
- Z velké části je narušeno sluchové vnímání a diferenciacie.
- Vážne aplikace gramatických pravidel, i když je žák izolovaně zná.
- Celkově se objevuje velká chybovost při diktátu.⁷⁶

Žák s dysortografií a pedagog volného času v praxi

Pedagog volného času se může setkat s žákem, který nezvládá psané, krátce limitované úkoly. Obtíže se projevují i při výuce cizího jazyka. I dobře naučená gramatická pravidla nedokáže aplikovat do písemné formy. Při psaní písmen často zaměňuje pořadí. Obtížněji rozlišuje některé grafické symboly – délky samohlásek, měkčení, sykavky. Nerozlišuje některé slabiky, vynechává, přidává, zaměňuje písmena nebo i celé slabiky. Žák může mít problémy se sluchovým a zrakovým vnímáním.

Obtíže mohou nastat v kroužcích dramatické výchovy, práce s čteným a psaným textem, v jazykových kroužcích, při plnění úkolů při příležitostné činnosti, na táborech aj.

Pedagog volného času může žáku dát text předem, může mu umožnit psát na počítači, tabletu. Pokud má žák odpovídat písemně na otázky, ověřovací test dosažených znalostí z rybářského řádu, dopravní výchovy apod., může žáka nechat v testu odpovídat ústně, a to výběrem odpovědí ano x ne. Pokud má žák plnit úkoly, při kterých je nutno číst a psát, může pedagog rozdělit žáky do dvojic, trojic. Může žáka pověřit v rámci kooperace úkolem, který je pro něho dosažitelný. Žákovi tak odpadá problém s vybavováním psacích písmem i psáním samotným. Může zařadit v rámci kroužku hry na tvorbu slov z přeházených písmen, cvičení sluchové analýzy a syntézy - pedagog hláskuje slovo a žák ho pak napíše vcelku. A naopak vysloví slovo dohromady a žák jej napíše rozdělené na jednotlivá písmena, tím se učí se slovy pracovat. Může zařadit i činnost na zrakové rozlišování – žák vyhledává shodné a rozdílné obrázky nebo je skládá. Může si připravit pro žáky vzory na obtahování a říkanky k uvolňovacím cvikům, pexeso, obrázky. Důležité je dát žáku delší čas na kontrolu. V zájmovém vzdělávání se tato odchylka projevuje ojediněle, protože žáci netvoří většinou písemné úkoly a souvislé texty. Pokud by se s tím pedagog setkal při některé z činností, je žádoucí, aby žáka podpořil a případné chyby toleroval.⁷⁷

⁷⁶ JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. 2008. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-474-8.

⁷⁷ Pedagog inkluze, 1.3 Dysortografie, 2014 [online] [2014-05-08]. Dostupné z <http://www.pedagoginkluze.cz/13-dysortografie>

Opět obecně platí, že lze v zájmovém vzdělávání předejít situacím, kdy by byl žák v nevýhodě oproti ostatním žákům.

Dyskalkulie

„Dyskalkulie je specifická porucha matematických schopností. Porucha se týká zvládnutí základních početních úkonů, schopnosti řešit slovní úlohu, orientace na číselné ose, často u dítěte nacházíme obtíže v oblasti numerických představ.“⁷⁸

Dyskalkulie se projevuje zřetelnými obtížemi v nabývání a užívání základních početních dovedností, při obvyklém rodinném (sociálním) zázemí dítěte a celkové úrovni všeobecných rozumových předpokladů a s příznačnou vnitřní strukturou, v jejímž rámci je výrazně snížena úroveň matematických schopností a narušena skladba za přítomnosti projevů dysfunkcí centrální nervové soustavy podmíněných vlivy dědičnými nebo vývojovými.⁷⁹

Žák s dyskalkulií a pedagog volného času v praxi

Pedagog volného času se může setkat s žákem, který může zažívat úzkost, když má řešit aritmetický úkol. Žák nemusí vědět, jak má úkol řešit. Písemný projev je neupravený a tato špatná úprava vede k častým chybám ve výpočtech. Dělá chyby v psaní i čtení číslic, znamének. Má problém ve svém početním příkladu najít chybu. Je schopen řešit úlohu logickou úvahou, ale v detailech může selhávat. Má potíže s tříděním a řazením předmětů a symbolů podle dané vlastnosti nebo více vlastností, kreslením geometrických tvarů. Tato porucha souvisí s dyslexií a dysgrafií.

Obtíže mohou nastat v kroužcích geocaching⁸⁰, modelářské kroužky, nákresy, víkendové a táborové aktivity – logické myšlení. Potíže mu dělá psaní matematických znaků při diktování a opisu, při počítání.

Pedagog volného času může žáka povzbudit, složitější postupy rozdělit na co nejvíce menších, lépe pochopitelných částí. Neměl by srovnávat žáka s ostatními, ale srovnávat dílčí úspěchy či nedostatky s jeho vlastní osobou, jeho možnostmi a schopnostmi. Může žáku dopřát dostatek času při plnění úkolu, vést ho k soustředěné práci. Uplatňovat individuální

---

⁷⁸ ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4369-1s. 31

⁷⁹ NOVÁK, J. 2004. *Dyskalkulie*. Havlíčkův Brod: Tobiáš. ISBN: 80-7311-029-6

⁸⁰ Geocaching (česky geokešink) je hra na pomezí sportu a turistiky, která spočívá v použití navigačního systému GPS při hledání skrytého objektu zvaného *cache*, o němž jsou známy jen jeho geografické souřadnice. Pomocí hledání uložených cachí-pokladů poznávají zájemci o tuto hru oblasti zeměpisné, přírodovědné, kulturní a umělecké i historické.

přístup. Ověřit si, že si žák přečetl zadání správně, pomůže mu manipulace s předměty, měl by hodnotit obsahovou správnost, ne chyby v písemném projevu. Žáku pomohou předtištěné příklady, kalkulačka, názorné pomůcky, grafické znázornění. Pedagog preferuje ústní formu, kontroluje postup. Pedagog může nechat žáka plnit úkol ústně a dopřát mu možnost zažít úspěch. Při uveřejnění výsledků soutěží, může žákovi pomoci orientovat se ve výsledkové listině a najít společně s ním výsledek jeho činnosti.⁸¹

U těchto žáků je v zájmovém vzdělávání nejméně pravděpodobné, že by se výrazné obtíže objevovaly a „matematické úkoly“ byly ve středu zájmu a stěžejním bodem činnosti kroužku, aktivity nebo tábora. Logické hry jsou většinou zařazovány do komplexního pojetí – např. na táboře dítě plní vytýčenou stezku, kde jsou rozmístěna stanoviště, na kterých plní logické a jiné úkoly – výsledek se poté udává jako součet času, za který uběhl trať a body z jednotlivých stanovišť.

Dyspinxie

„Dyspinxie je specifická porucha kreslení, která je charakteristická neschopností dítěte kreslit přiměřeně svému věku. Příčinou této poruchy bývá motorická neobratnost, jež se projevuje špatným úchopem, nedostatečnou senzomotorickou koordinací, nízkou úrovní jemné motoriky. Typickým projevem je neupravenost výkresu a potíže s pochopením perspektivy.“⁸²

Dítě s dyspinxií má specifické obtíže při kreslení. Pro dítě je snaha převést svou představu z trojrozměrné podoby na papír velký problém, není schopno nakreslit dané sestavy ploch či čar, nemůže ihned začít reprodukovat, nejdřív musí analyzovat. Typické pro kresbu je její nápadně nízká úroveň. U dyspinxie bývá často pozorována neobratnost při zacházení s psací potřebou jak při kreslení a psaní. Dítě provádí křečovitě a tvrdě tahy.⁸³

Žák s dyspinxií a pedagog volného času v praxi

Pedagog volného času se může setkat s žákem, který zachází neobratně a tvrdě s tužkou a jinými kresebnými materiály. Linie a čáry jsou roztřesené. Nedokáže přenést svou představu z trojrozměrného prostoru na dvojrozměrný papír. Má potíže s pochopením perspektivy. Kresba má nízkou úroveň, odpovídající věkově mladším žákům. Tvary jsou nedokonalé. Nápadná disproporce jednotlivých částí těla kreslených postav, připojení

⁸¹ Pedagog inkluze, 1.4 Dyskalkulie, 2014 [online] [2014-05-08]. Dostupné z <http://www.pedagoginkluze.cz/14-dyskalkulie>

⁸² ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4369-1s. 32

⁸³ MATĚJČEK, Z. 1993. *Dyslexie – Specifické poruchy čtení*. 2. vyd. Jinočany: H&H, ISBN 80-85467-56-9.

jednotlivých částí těla kreslených postav, připojení jednotlivých částí na nesprávném místě, opomenutí podstatných detailů, obtíže s členěním plochy papíru. Potíže má při rýsování geometrických tvarů. Neúspěchy v kresbě mohou působit na sebedůvěru žáků.

Obtíže mohou nastat v kroužcích výtvarných a rukodělných, v dřevodílně, v modelářských kroužcích, při tvořivých příležitostných akcích a rukodělných činnostech na táborech.

Pedagog volného času může zařazovat cviky a činnosti na procvičování jemné motoriky, koordinaci pohybů se zrakem. Pedagog může ve výtvarných a modelářských kroužcích volit náměty s menším důrazem na přesnost provedení, používat krycí barvy, netradiční výtvarné prostředky, např. tisk papírovou koulí, houbičkou, prstem, jednoduché tahy štětcem, válečkem, obarvené provázky, lepení různých druhů a tvarů papíru, alobal apod. využívat fantazii a tvořivost. Pedagog může používat k vyjádření představ žáka jednoduché výtvarné formy, ve kterých bude převládat abstrakce nad konkrétní formou. Pedagog může umožnit prezentaci výrobků a prací žáků.

Dysmúzie

*Dysmúzie je specifická porucha hudebních schopností. Dítě mívá obtíže ve vnímání a reprodukci hudby, nerozlišuje tóny, nepamatuje si melodii, obtížně reprodukuje rytmus.*⁸⁴

Dysmúzie je stav, kdy je omezena schopnost vnímání a reprodukování hudby a rytmu - tedy o tzv. poruchu hudebních schopností. Typický je nedostatečný cit pro rytmus, dalším projevem je neschopnost zapamatování melodie.⁸⁵

Žák s dysmúzií a pedagog volného času v praxi

Pedagog volného času se může setkat s žákem, kterému činí problém hudbu vnímat i reprodukovat, rozlišovat tóny, pamatovat si melodii, rozlišovat a reprodukovat rytmus, naučit se zpívat a převést hudební vjemy do emocí. Potíže se čtením a psaním not souvisí s dyslexií a dysgrafií.

Obtíže mohou nastat v kroužcích hudebních, dramatických, folklorních, tanečních kroužcích, zpívání u táboráků, aj.

Pedagog volného času může zařadit dechová a fonační cvičení např. houkání sanitky, napodobování hlasů zvířat a ptáků – hluboké a vysoké tóny, rytmická cvičení – např. hra

---

⁸⁴ ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4369-1s. 32

⁸⁵ ZELINKOVÁ, O. 2003. *Poruchy učení*. 10. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-800-7.

na tělo, hra na orffův instrumentář, pohybové chvílky s hudbou. Rozpoznání síly, výšky a barvy tónu spojit s grafickým záznamem nebo motorickým projevem, rozeznávání zvuků hudebních nástrojů podpořené obrázky. Lze využít další pomůcky – šátky, obruče, relaxační techniky např. uvolnění organismu, poslech zvuků přírody, lesa, moře a prvky muzikoterapie.

Dyspraxie

„Dyspraxie je specifická porucha obratnosti nebo porucha motorické funkce. Podílí se na utváření celkové pohybové charakteristiky chování. Typicky se projevuje obtížemi v koordinaci pohybů. Obtíže tohoto charakteru se promítají do všech oblastí, kde je zapotřebí určitá úroveň motoriky (psaní, čtení, artikulace, výchovy – zvláště tělesná výchova). Porucha je mnohdy vidět i na celkovém vzhledu dítěte. U dětí s dyspraxií se častěji setkáváme s obezitou, neboť je pro ně většinou charakteristická nechuť k jakýmkoli motorickým činnostem.“⁸⁶

Dyspraxie je porucha narušení nebo nevyzrálост pohybů, neobratností vizuomotorické aktivity. Dyspraxie může ovlivňovat u jedince jednu nebo všechny oblasti vývoje – fyzickou, rozumovou, citovou, sociální, jazykovou, smyslovou a také může poškodit normální proces učení. U dítěte s dyspraxií se projevuje rozdíl mezi motorickými schopnostmi a dosaženým věkem. Dítě má problémy v napodobování viděných pohybů, také jeho hrubá motorika je vývojově opožděná, což později způsobí náročnější osvojování úkolů a problémy v jemné motorice. Projevy, které jsou typické pro dyspraxii - problémy s návazností a časovým propojením pohybů, problém plánování aktivit a příjem informací, percepční problémy u zrakového nebo sluchového vnímání. Často se stává, že projevy dyspraxie bývají okolím zaměněny za lajdáctví, nedbalost či nekázeň. Dítě se tedy jeví jako nešikovné.⁸⁷

Žák s dyspraxií a pedagog volného času v praxi

Pedagog volného času se může setkat s žákem, který má potíže s napodobováním poloh a pohybů. Má problém s přesností, koordinací, střídáním pohybů, zejména rukou. Je pomalý, nešikovný, neupravený, jeho výrobky mohou být nevzhledné, může mít nechuť vykonávat motorické činnosti. Je motoricky opožděn, má nižší pohotovostní reakce. Potíže se mohou projevit jak při psaní, tak v řeči i v pohybovém projevu, týmových hrách. Snížená obratnost se projevuje v manipulaci s předměty – příborem, tkaničkami, psacími potřebami,

---

⁸⁶ ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4369-1s. 33

⁸⁷ ZELINKOVÁ, O. 2003. *Poruchy učení - dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-800-7.

zapínáním oděvu. Tělesné úsilí může být doprovázeno mimovolnými, nechtěnými pohyby trupu, končetin, jazyka. I velmi jednoduché pracovní úkony jsou doprovázeny zvýšeným svalovým napětím. Hrozí vyšší úrazovost. Žáci mohou mít slabší pohybovou paměť – žák nedokáže zopakovat gesta a pohyby tělesné i pracovní. Žák může mít menší zájem o manuální činnost. Žák může mít nižší sebevědomí. Má sníženou schopnost organizace činností, může být nedochvilný.

Obtíže mohou nastat v kroužcích se zaměřením na pohyb, tanec a sport. Také při výtvarných, pracovních a sebeobslužných činnostech, při příležitostné i táborové činnosti. Při kolektivních hrách – fotbal, basketbal, házená, volejbal.

Pedagog volného času může být tolerantní k nedochvilnosti žáka (v tomto případě by měla být ovšem nastavena přesná pravidla) a tuto svou individuální shovívavost žákům vysvětlit. Může mu doporučit diář, mobil s upomínkou. Může žákovi doporučit, aby si vybíral oblečení, které se jednoduše obléká. Činnosti, které pedagog zařazuje, by neměly mít soutěžní charakter, aby případný neúspěch nebyl příliš výrazný v porovnání s ostatními. Vhodné je měnit pracovní rytmus, náplň práce a umožnit odpočinek. Hodnotit jen výkon, který žák stačil odvést, nesrovnávat s jinými žáky ani co do kvality práce, ani co do množství. Neusilovat o složité automatizované komplexy pohybů, jednotlivé činnosti raději rozfázovat.

2.1.2 Žák s mentálním postižením

Mentální postižení můžeme vnímat jako zastřešující pojem využívaný v pedagogické dokumentaci a ve školství, který orientačně zahrnuje prakticky všechny jedince s IQ pod 85.⁸⁸ „*Mentální postižení je zastřešující pojem zahrnující kromě mentální retardace i takové hraniční pásmo kognitivně-sociální disability, které znevýhodňuje klienta především při vzdělávání na běžném typu škol a indikuje vyrovnávací či podpůrná opatření edukativního (popř. psychosociálního) charakteru.*”⁸⁹

Dle mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) je mentální postižení definováno jako „*stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován především narušením schopností projevujících se v průběhu vývoje a podílejících se na celkové úrovni inteligence. Jedná se především o poznávací, řečové, motorické a sociální dovednosti. Mentální retardace se může vyskytnout s jakoukoliv jinou duševní, tělesnou či smyslovou poruchou, anebo bez nich. Jedinci s mentální retardací mohou být postižení celou řadou*

⁸⁸ VALENTA, M., MICHALÍK, J., LEČBYCH, M., et al. 2012. *Mentální postižení*, 1. vyd., Praha: Grada, ISBN 978-80-247-3829-1, s. 30.

⁸⁹ Tamtéž

duševních poruch, jejichž prevalence je tři - až čtyřikrát častější než v běžné populaci. Adaptivní chování je vždy narušeno, ale v chráněném sociálním prostředí s dostupnou podporou nemusí být toto narušení u jedinců s lehkou mentální retardací nápadné.⁹⁰

Stupně mentálního postižení vychází z následující klasifikace poruchy MKN – 10 (z roku 1992, platná od 1. 1. 1993). Písmeno F označuje duševní poruchu, první číslo její druh (F7 mentální retardace), další číslo stupeň mentální retardace. Hlavním hlediskem této klasifikace je tedy stanovení inteligenčního kvocientu.

- F70 Lehká mentální retardace – IQ 50–69,
- F71 středně těžká mentální retardace, též střední mentální retardace – IQ 35–49,
- F72 těžká mentální retardace – IQ 20–35,
- F73 hluboká mentální retardace – IQ do 19,
- F78 jiná mentální retardace,
- F79 nespecifikovaná mentální retardace.⁹¹

Stupeň mentální retardace je dán sníženým intelektem a také mírou zvládnání běžných sociálně kulturních nároků s posouzením schopností adaptability, je orientačně určen výškou inteligenčního kvocientu (IQ, charakterizován disproporcí chronologického a mentálního věku). Řada autorů (Valenta, Švarcová, aj.), kteří se věnují oblasti psychopedie se ve svých publikacích při vymezení jednotlivých stupňů mentálního postižení, odkazují na MKN – 10, abychom vycházeli z primárních zdrojů, uvádíme toto vymezení přímo dle mezinárodní klasifikace nemocí – 10. revize.

Lehká mentální retardace

Mluva je rozvíjena opožděně, ale většinou dosáhnou schopnosti užívat řeč účelně v každodenním životě, udržovat konverzaci. Dosahují úplné nezávislosti v osobní péči (jídlo, mytí, oblékání, ovládnání močového měchýře a střev) a v praktických a domácích dovednostech. Dochází pouze k lehkému opoždění jemné motoriky a celkové koordinace pohybů. Vhodným nácvikem a výchovným vedením se nedostatky mohou zlepšovat nebo dosáhnout normy. Hlavní potíže se obvykle projevují při teoretické práci ve škole. Objevují se specifické problémy se čtením a psaním. Většinu osob s MP na horní hranici lehké mentální retardace lze zaměstnat prací, která vyžaduje spíše praktické než teoretické schopnosti.

---

⁹⁰ Valenta, M., a kol., 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část II.* (diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením) 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3055-3, s. 16

⁹¹ Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize. 2008. 2. vyd. Praha: Bomton Agency, ISBN 978-80-904259-0-3.

V sociokulturním kontextu, kde se klade malý důraz na teoretické znalosti, nemusí být znatelný žádný problém. Projevují se značnou emoční a sociální nezralostí.

Středně těžká mentální retardace

Chápání a užívání řeči se rozvíjí opožděně a jejich konečné schopnosti v této oblasti jsou omezené. Podobně je také opožděna schopnost starat se sám o sebe a zručnost. Při sebeobsluze zvládají základní dovednosti, složitější činnosti mohou působit závažnější potíže. Také pokroky ve škole jsou omezené, ale někteří si osvojí základy čtení, psaní a počítání. Vzdělávací programy mohou poskytnout žákům s postižením příležitost k rozvíjení potenciálu a k získání základních dovedností a jsou vhodné pro pomalé žáky s omezenou výkonností. V dospělosti možnost dosažení určité hranice nezávislosti a soběstačnosti s určitým stupněm podpory a dohledu. Zpravidla bývají plně mobilní a fyzicky aktivní a většina z nich prokazuje vývoj schopností k navazování kontaktu, ke komunikaci s druhými a podílí se na jednoduchých sociálních aktivitách.

Těžká mentální retardace

Značně opožděný psychomotorický vývoj, časté somatické vady, výrazné porušení motoriky. Projevy komunikace na pudové úrovni, neartikulované zvuky, možnost osvojení si pár slov. V sebeobsluze odkázání na trvalou potřebu podpory a dopomoci druhých.

Hluboká mentální retardace

Opožděný a omezený rozvoj chápání. Komunikace na pudové úrovni, vydávání neartikulovaných zvuků, korespondující s psychickým rozpoložením. Těžké opoždění psychomotoriky, omezená motorika, častá imobilita. Stav způsobuje nesamostatnost, potřebu pomoci při pohybu, komunikaci, hygienické péči. Odkázání na celoživotní péči, pomoc a dohled druhé osoby.

Jiná mentální retardace

Stanovení stupně intelektové retardace pomocí obvyklých metod je nesnadné až nemožné a to z důvodu přidruženého sensorického nebo somatického poškození (např. žáci nevidomí, neslyšící, jedinci s těžkými poruchami chování, osoby s autismem nebo těžce tělesně postižení).

Nespecifikovaná mentální retardace

Mentální retardace je prokázána, ale není dostatek informací pro zařazení do stupně.⁹²

---

⁹² Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize. 2008. 2. vyd. Praha: Bomton Agency, ISBN 978-80-904259-0-3.

Jinou klasifikaci uvádí DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, fourth Edition, American Psychiatric Association), kdy jsou stupně mentální retardace členěny následovně:

- „317 Mild Mental Retardation – IQ 50–55 až 70,
- 318.0 Moderate Mental Retardation – IQ 35–40 až 50–55,
- 318.1 Severe Mental Retardation – IQ 20–25 až 35–40,
- 318.2 Profound Mental Retardation – IQ pod 20–25.“⁹³

Ve výše uvedeném členění uvádíme obecné informace. Ovšem zásadně platí, že každý žák s jednotlivým stupněm mentálního postižení je jiný a mělo by se k němu přistupovat vždy individuálně.

Mentální retardace je také popisována jako vývojová porucha schopností, především rozumových, kdy jsou sníženy kognitivní, řečové, pohybové a sociální schopnosti s prenatální, perinatální a postnatální etiologií, která oslabuje adaptační schopnosti jedince.⁹⁴

Obecné rysy, tvořící osobnost žáka s mentálním postižením, jsou - „*zvýšená závislost na rodičích, infantilnost osobnosti, pohotovost k úzkosti a neurastenickým reakcím, sugestibilita a rigidita chování, nedostatky v osobní identifikaci a ve vývoji „já“, opoždění psychosexuálního vývoje, nerovnováha aspirace a výkonu, zvýšená potřeba uspokojení a bezpečí, porucha interpersonálních vztahů a komunikace, malá přizpůsobivost k sociálním a školním požadavkům, impulsivnost, hyperaktivita nebo hypoaktivita, citová vzrušivost, zpomalená chápavost, ulpívání na detailech, malá srovnávací schopnost, snížená mechanická a logická paměť, těkavá pozornost, porucha vizuomotoriky a celkové pohybové koordinace*“⁹⁵

O úspěšnosti zapojení dětí a žáků s mentálním postižením do společnosti (můžeme obecně říci i do zájmového vzdělávání) nerozhoduje pouze úroveň jejich rozumových schopností a kvalita jejich vědomostí a dovedností, ale také vztah k ostatním lidem, schopnost komunikace a navazování osobních vztahů, kde uplatňují své osobnostní vlastnosti, povahové rysy a vzorce chování. Kvalitní citové vztahy mezi učitelem (pedagogem volného času) a žákem (popř. i dalšími aktéry vzdělávání) jsou jedním z nejdůležitějších kroků k úspěšné školní práci.⁹⁶ V případě zálib a zájmů žáků s mentálním postižením je zřejmá odlišnost. Žáci

---

⁹³ VALENTA, M., a kol., 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část II.* (diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením) 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3055-3, s. 16

⁹⁴ MÜLLER, Oldřich., VALENTA, Milan. 2003. *Psychopedie.* 2. vyd. Praha: Parta, ISBN 80-7320-063-5. s. 31

⁹⁵ MÜLLER, Oldřich., VALENTA, Milan. 2003. *Psychopedie.* 2. vyd. Praha: Parta, ISBN 80-7320-063-5. s. 43

⁹⁶ VALENTA, M., a kol., 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část II.* (diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením) 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3055-3, s. 170

se liší tím, o co se zajímají, tedy obsahem zájmu, ale také hloubkou, do jaké se o obor zajímají, a zda jejich zájem je trvalý, nebo jen přechodný. Někteří mají zájmy úzké, jednostranné, jiní široké, mnohostranné.⁹⁷

„U žáků s mentálním postižením se klade velký důraz na rozvoj estetického citění, vyhledávání a rozvíjení jejich zájmů. Jedná se zejména o oblast hudby, výtvarných schopností, sportovních a pracovních dovedností, které v nemalé míře ovlivňují jejich chování. Kromě vyučovacích předmětů se využívá i nejrůznějších expresivně orientovaných metod – muzikoterapie, arteterapie, dramaterapie, canisterapie, hipoterapie atd. Zanedbatelný význam nemají v tomto směru ani aktivity mimo vyučování: zájmové kroužky i mimoškolní aktivity.“⁹⁸

Žák s mentálním postižením a pedagog volného času v praxi

U skupiny žáků s mentálním postižením velmi záleží na stupni postižení, popř. na sekundárně přidružených postiženích.

Pokud pracujeme se žáky s lehkým mentálním postižením (opět zde bude rozdíl, pokud se bude zájmového vzdělávání účastnit více žáků s MP, nebo bude integrován pouze jeden žák) se může pedagog setkat s odlišným pracovním tempem, nutností opakovaného zadání úkolu, popřípadě jeho opakované vysvětlení, může být narušena i komunikační schopnost. Můžeme se setkat s opožděným vývojem motoriky (ať už jemné a hrubé nebo celého těla).

Bez dostatečné míry podpory se mohou objevit obtíže ve všech nabízených činnostech.

Zájmové organizace mohou využít podpory asistentů (ať už z řad rodičů, dobrovolníků, studentů na praxi, aj.), dále mohou využít řady speciálních pomůcek, které žákovi pomáhají v činnostech a aktivitách. Důležité je podporovat žáka a motivovat ho k činnosti. Pedagog volného času může pro zvýšení kvantity i kvality prezentovaných informací využívat zraku, sluchu, hmatu, čichu a chuti. Žáci si lépe pamatují, co skutečně prožijí, to, při čem pocítí pozitivní emoce a intenzivní opakování. Může se zaměřit na podporu a rozvoj v oblasti komunikace, motoriky, podporovat oblast sebeobsluhy, podněcovat žáky k tvořivému myšlení, rozvíjet logické uvažování, podpořit rozvoj spolupráce s ostatními žáky, podporovat a respektovat individualitu žáka, pracovat s emocemi, podpořit

---

⁹⁷ VALENTA, M., a kol., 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část II.* (diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením) 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3055-3, s. 177

⁹⁸ Tamtéž

sebevědomí. V těchto konkrétních případech vycházíme také z toho, zda se jedná „pouze“ o smysluplné trávení volného času, či se snažíme rozvíjet určité schopnosti žáka. Pro pedagoga volného času je zde důležité, aby znal všechna specifika žáka – ať už od zákonného zástupce nebo ve spolupráci s pedagogy ze ZŠ.⁹⁹

Pokud bychom se v zájmovém vzdělávání setkali se žáky se středně těžkým mentálním postižením, nabízí se nám obdobné možnosti práce jako u žáků s lehkým mentálním postižením, ovšem musíme mít na zřeteli, že bude potřeba větší míra podpory. Ve většině případů se s žáky s těžkým a hlubokým MP v zájmovém vzdělávání jako takovém nesetkáváme – můžeme ale podpořit spolupráci se ZŠ speciálními, nabídnout možnosti vytvořit speciální program. Vše by probíhalo ve spolupráci se speciálními pedagogy (např. hiporehabilitace, hipoterapie, výtvarné aktivity, táborová činnost, spontánní akce, aj.).

2.1.3 Žák s tělesným postižením

Tělesné postižení u žáků je odlišné od většiny ostatních postižení tím, že je ve většině případů patrné na „první pohled“.

V odborné literatuře se setkáváme s terminologickou nejednotností. V dané kapitole uvedeme základní dělení jednotlivých postižení či onemocnění, zaměříme se na vymezení tělesného postižení a omezení hybnosti.

Žáci s tělesným postižením představují velmi heterogenní skupinu. Společným znakem je omezení pohybu, které postihuje člověka v celé jeho osobnosti.¹⁰⁰

Novosad definuje tělesné postižení jako „*omezení hybnosti až znemožnění pohybu a poškození motorické koordinace v příčinné souvislosti s poškozením, vadou či funkční poruchou nosného a hybného aparátu, centrální nebo periferní poruchou inervace nebo amputací či deformací částí motorického systému. Z hlediska příčin i projevů dělíme tělesné postižení na obrny, deformace a amputace.*“¹⁰¹

Omezení hybnosti je dle odborné literatury členěno na primární nebo sekundární.

- Primární: „*přímé postižení vlastního hybného ústrojí nebo postižení centrální či periferní nervové soustavy, kdy v periferní části je postiženo vlastní hybné ústrojí, např. amputací, deformací, vývojovými vadami apod.*“

⁹⁹ Školní vzdělávací program pro žáky s lehkým mentálním postižením – *Jsem, jaký jsem*. ZŠ praktická Uherský Brod – interní materiál.

¹⁰⁰ ČADOVÁ, E., a kol. 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb* Část II. (diagnostické domény pro žáky s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním) 1. vyd., Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3052-2, s. 10

¹⁰¹ NOVOSAD, L., 2002. *Kapitoly ze základů speciální pedagogiky, Somatopedie*, Liberec: Technická univerzita Liberec, ISBN 80-7083-563-X, s. 22

- Sekundární: „centrální i periferní nervová soustava a vlastní pohybové ústrojí bez patologických změn, hybnost je však omezena z jiných příčin. Projevují se tu důsledky chorob srdečních, revmatických, kostních apod., které omezují pohyb nemocného“.¹⁰²

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (MKF) neklasifikuje osoby, ale popisuje a klasifikuje situaci každého člověka v řadě okolností vztahujících se ke zdraví. Využívá se ve zdravotnictví, pojišťovnictví, sociálním zabezpečení práce, výchově, ekonomice, legislativě a životním prostředí. Má univerzální použití a vztahuje se ke všem lidem se všemi zdravotními stavy. MKF má dvě části, každou se dvěma komponentami, kdy první část tvoří funkční schopnost a disability (zahrnuje tělesné funkce a struktury a aktivity a participace) a druhou část tvoří tzv. spolupůsobící faktory (zahrnují faktory prostředí a osobní faktory). Každý komponent může být vyjádřen z pozitivního i negativního hlediska. Skládá se z různých domén a každá doména z kategorií, které jsou jednotkami této klasifikace. Domény komponentů aktivity a participace mají pro bližší určení kvalifikátor výkonu a kapacity. Výkon popisuje, co a jak dělá člověk v běžném životě s použitím faktorů prostředí a kompenzace. Kapacita popisuje schopnost člověka provádět úkon nebo činnost. K posouzení plné schopnosti člověka musíme mít „standardní“ prostředí, čímž dosahujeme nejvyšší možné kapacity. MKF používá hodnotící škálu 0 žádné obtíže 0 - 4 %, 1 lehké obtíže 5 - 25%, 2 střední obtíže 25 – 49 %, 3 těžké obtíže 50 – 95 %, 4 úplné obtíže 96 – 100 %, 8 nespecifické, 9 nedá se aplikovat.¹⁰³

Klasifikace tělesných postižení a zdravotních oslabení dle Slowíka uvádí následující dělení.

Dle typu:

- postižení hybnosti,
- dlouhodobá onemocnění,
- zdravotní oslabení.

Dle doby vzniku:

- vrozená (rozštěpy, vady páteře, vady lebky, DMO apod.),
- získaná (deformity páteře, úrazy, amputace, následky nemocí – revmatismus, myopatie aj.).

Dle etiologie:

¹⁰² VÍTKOVÁ, M. 1999. *Somatopedické aspekty*. 1. vyd. Brno: Paido, ISBN 80-85931-69-9, s. 9

¹⁰³ WHO. *Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví*. 1. vyd. Praha : Grada , 2008. ISBN 978-80-247-1587-2.

- tělesné odchylky a oslabení (vady páteře, luxace kloubů...),
- tělesné vývojové vady,
- úrazy,
- následky nemocí,
- dětská mozková obrna,
- dlouhodobá chronická onemocnění (chronických onemocnění, která mohou mít sekundární vliv na vznik poruchy hybnosti – např. kardiovaskulární onemocnění, onemocnění plic a dýchacích cest, poruchy imunity, poruchy metabolických procesů, nádorová (onkologická) onemocnění, epilepsie, kožní onemocnění), zdravotní oslabení (alergie, astma, snížení imunity, epilepsie...).

Velmi rozsáhlou skupinu žáků s tělesným postižením tvoří žáci s **dětskou mozkovou obrnou** (DMO). DMO patří mezi nejčtenější neurovývojová onemocnění. Jedná se o chronické neprogresivní, ale ve svých projevech nikoliv neměnné postižení nezralého mozku, vznikající před, během něj nebo po porodu přibližně do jednoho až dvou let života. K projevům patří u některých žáků poruchy komunikačních schopností nebo poruchy intelektu (až hluboká mentální retardace), poruchy sluchu, zraku, paměti, obtíže s příjmem potravy, poměrně často se mohou přidružovat epileptické záchvaty. DMO není léčitelná, proto je třeba individuálně vypracovat terapeutické přístupy, které příznivě ovlivní tělesný, psychický a emoční stav dítěte. Nejčastěji ji způsobují hypoxie, intrakraniální krvácení či mechanické vlivy porodu. Celkový vývoj dětí s DMO bývá tímto postižením významně ovlivněn již od útlého věku.¹⁰⁴

DMO je členěno na formu **spastickou** (charakteristickou abnormálně zvýšeným svalovým napětím) a **nespastickou** (s typickým snížením svalového tonu, ochablostí).¹⁰⁶

Tělesná postižení či onemocnění jsou natolik širokou skupinou, kterou není možné obsáhnout v dané práci. Zájmový pedagog se může při své práci setkat i s dětmi, které mají diagnostikovanou progresivní svalovou dystrofii, spinální svalovou atrofií, amputace končetin, rozštěpy páteře (meningomyelokéla). Dále se setkáváme se skupinou dětí s vrozeným tělesným postižením (malformací). Může se jednat o děti s chybějícími

¹⁰⁴ SLOWÍK, J. 2007. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-1733-3.

¹⁰⁵ ČADOVÁ, E., a kol. 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část II. (diagnostické domény pro žáky s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním)* 1. vyd., Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-3052-2, s. 12,13

¹⁰⁶ NOVOSAD, L., In Kolektiv autorů, 2010. *Osoby se zdravotním postižením – speciálně pedagogické aspekty komunikace*. Ústí nad Labem: EdA, ISBN: 978-80-86417-09-7.

končetinami (amelie) nebo s neúplně a nedokonale vyvinutými končetinami (dysmelie). Můžeme se setkat se žáky, kteří prodělali mozkové záněty, prodělali léčbu nádorových onemocnění, s žáky po úrazech hlavy a páteře, aj.¹⁰⁷ V těchto případech je důležité, aby zájmový pedagog věděl o specifikách daného postižení.

U žáků s **tělesným postižením** se objevuje řada specifik u adaptability a sociability. Žáci s DMO mohou být infantilní, pasivnější, méně průbojné a uzavřenější. Mohou mít méně empatie a sociální citlivosti. V souvislosti s nereálným očekáváním se mohou chtít prosazovat za každou cenu a působí pak egocentricky.

U dětí se **získanými postiženími** (např. amputace, mozková obrna po operaci mozku, svalová nebo nervová progresivní onemocnění) záleží na době počátku postižení, jeho závažnosti, a jak výrazně se změnila kvalita života jedince.

Děti s **chronickým somatickým onemocněním** reagují na nemoc odlišným způsobem než dospělí. Reagují na aktuální pocity a situace, které s sebou přináší nemoc, pobyt v nemocnici, lékařské zákroky, léčebný režim, ale také na změněné chování rodičů, kteří se o ně bojí. Velmi emocionální reakci vyvolává zejména bolest. Dítě se často musí vyrovnat s tím, že ho nemoc a její léčba bude doprovázet dlouhou dobu nebo i po celý život, že se mohou dostavit některé nepříjemné vedlejší důsledky léčby, změny vzhledu, že bude třeba dlouhodobě dodržovat režimová opatření (diety, omezení pohybu). Vlivem onemocnění a hospitalizace ztrácí dítě možnost kontaktu se zdravými vrstevníky, možnost získání běžných sociálních zkušeností. Závažná choroba mění sociální pozici dítěte. Mění se jeho role v rodině, stává se objektem péče, nemůže plnit běžné povinnosti, ale ani věnovat se svým koníčkům, dosavadním zájmům.

Děti i žáci s epilepsií tvoří širokou skupinu lišící se frekvencí záchvatů, jejich typem, průběhem. Změny v jejich chování a osobnosti jsou vyvolány nemocí a také medikací. Nepříznivý vliv má také časté vylučování dětí s epilepsií ze společných aktivit (školy v přírodě, sportování, dětské tábory apod.).¹⁰⁸

„Při zařazování žáků s tělesným postižením do školy je nutné pamatovat na budoucí spolužáky, které je nutno informovat o faktu, že do jejich třídy bude zařazen žák s tělesným postižením. Je důležité si uvědomit, že většina vrstevníků neměla v minulosti možnost kontaktu s dítětem s tělesným postižením, a tedy neví, jak komunikovat, jak se chovat. Informováním spolužáků můžeme předejít vzniku nepříznivé atmosféry s nepřátelskými vztahy a nepřijetím

---

¹⁰⁷ ČADOVÁ, E., a kol. 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část II.* (diagnostické domény pro žáky s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním) 1. vyd., Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3052-2, s. 20,21

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 128, 129

žáka s tělesným postižením do kolektivu. Je vhodné například v rámci zážitkové pedagogiky ukázat intaktním spolužákům svět dětí s tělesným postižením, mohou se svést na vozíku, zkusit si namazat chléb ústy atd. Spolužáci by měli vědět, jak třeba mohou i svému kamarádovi pomoci. Informace by měly být vhodnou formou poskytnuty i rodičům spolužáků, měli by dostat informace o tom, že integrací žáka s tělesným postižením do třídy nebude jejich dítě nějak „ohroženo“. Spíše je třeba poukázat na fakt, že to může být pro vrstevníky velkým přínosem v oblasti sociálního citění, utváření osobnosti dětí či podnětem k volbě budoucího povolání.¹⁰⁹

Žák s tělesným postižením a pedagog volného času v praxi

Pedagog volného času se může setkat s žákem s nedostatečnou pohybovou kompetencí - hrubou i jemnou motorikou a změněným zevnějškem. Jiný vzhled žáka může způsobovat nepříznivé sociální důsledky, narušovat sociální integraci. Žák může mít sníženou přirozenou důvěru k prostředí nebo naopak mohou příliš důvěřivě reagovat na jakýkoli projev zájmu ze strany druhé osoby. Může mít problémy komunikační i společenské. Může mít narušené smyslové vnímání. Může být narušena koncentrace, způsobená postižením mozku a následkem toho i paměť. Může mít poruchu artikulace způsobenou poškozením motorické koordinace mluvidel, může mluvit nesrozumitelně. Obtížněji formuluje své pocity i zážitky. Pozornost je kratší, pracovní tempo pomalejší, jsou snadněji unavitelní. Rozsah pohybového omezení ovlivňuje úroveň soběstačnosti a sebeobsluhy. Může řešit problémy se sebeobsluhou, hygienou. Může ho provázet bolest, svalová rigidita, stres z nepříjemných situací. Na základě bolesti může být unavitelnější. Může mít problémy s dopravou. Obtíže se mohou stupňovat s dalším přidruženým postižením (zrakové, sluchové, mentální).¹¹⁰

Problematický moment může nastat podle stupně a druhu postižení. Při změně naučených stereotypů se může projevit nesouhlas, nejistota a nepřiměřená reakce na danou situaci. Také při navozování kontaktů s vrstevníky, při sebeobsluze, při osobní hygieně, při přenášení pomůcek a osobních věcí, v kroužcích se zaměřením na pohyb, sport, tanec, výtvarný projev, psaní, jazykový projev, pracovní činnosti, vaření, hudebních činnostech, při účasti na příležitostné činnosti i táborech, v kooperaci s vrstevnickou skupinou, apod.

---

¹⁰⁹ ČADOVÁ, E., a kol. 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb* Část II. (diagnostické domény pro žáky s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním) 1. vyd., Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3052-2, s. 156

¹¹⁰ NOVOSAD, L., In Kolektiv autorů, 2010. *Osoby se zdravotním postižením – speciálně pedagogické aspekty komunikace*. Ústí nad Labem: EdA, ISBN: 978-80-86417-09-7.

Ředitel organizace by měl řešit bezbariérový přístup. Řešení je pro každou budovu specifické – výtahy, rampy, schodišťové plošiny nebo schodolez. Je důležité prověřit šířku chodeb a vstupů – šířku dveří, odmontované prahy, nájezdy, umístění vypínačů, klik u dveří. Připravit prostory ve třídě, vhodný nábytek – stůl, pod který lze zajet s vozíkem a umístění umyvadla, toalety, aby byly pro žáka s tělesným postižením dosažitelné. Dle postižení zajišťuje služby osobního asistenta, který je hrazen z jiných zdrojů. Na asistenta pedagoga v zájmovém vzdělávání ředitel finanční prostředky nedostane. Může řešit i další dovybavení – madla, otočný disk, protiskluzné podložky, relaxační koutek s polštářky, podložkami pod nohy, gymball, notebook apod. Pokud by se žák zapojoval do příležitostné nebo táborové činnosti, měl by před konáním tábora podmínky pro žáka s tělesným postižením v pronajatém objektu prověřit vedoucí akce a hlavní vedoucí tábora.

Těžiště práce pedagoga je zejména oblast podpory sociálního začlenění do vrstevnické skupiny a do celé komunity. Cílem výchovně vzdělávacích aktivit je také zlepšení kvality života. Přijetí do kolektivu je důležité pro psychickou pohodu každého žáka. Důležité je dodržovat také určité zásady komunikace žáka s tělesným postižením, nedělat prostředníka v komunikaci, komunikovat s žákem s tělesným postižením, ne s jeho doprovodem, nechat se vést pokyny žáka s tělesným postižením, který přesně ví, jakým způsobem mu můžeme pomoci, a zvyšovat jistotu a pocit soběstačnosti.¹¹¹

Při zájmovém vzdělávání by měl pedagog nejdříve u těchto žáků zjistit, o jaké schopnosti a dovednosti se může opřít a jakým směrem mu pomoci je dále rozvíjet. Pohybový obsah v zájmovém vzdělávání může pedagog volného času přizpůsobit, např. přihrávky nafukovacím balónkem, jednoduchou manipulaci s florbalovou hokejkou, míčkem. Při pohybové aktivitě lze přizpůsobit formu činnosti konkrétnímu typu postižení. Při plaveckých případně jiných aktivitách je možné požádat o pomoc zákonného zástupce žáka, popřípadě asistenta.

Pedagog může žákovi doporučit počítač, tablet, speciální pero, nástavec na tužku, masážní ježky, posilovací gumy, malé činky. Může mu texty a obrázky připravit předem a proti poškození texty zalaminovat. Je vhodné zařadit relaxační techniky, které budou napomáhat regeneraci organismu a žák se tak bude moci zapojit do další činnosti.

---

¹¹¹ REGEC, V., STEJSKALOVÁ K., et al. 2012. *Komunikace a lidé se specifickými potřebami*. 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-3203-8.

3 Možnosti podpory v zájmovém vzdělávání

Zájmové vzdělávání je díky svému bohatému zaměření schopno oslovit početnou skupinu dětí a žáků a je pozitivní, že v poslední době mnohé organizace pracují i s žáky se SVP. Je to práce obtížnější, protože vyžaduje mnohdy odlišné formy a metody práce, individuální přístup, podmínky a vybavení. Vyžaduje také trpělivost, tvořivost a znalosti i dovednosti pedagoga volného času, nicméně se daří zapojovat do zájmového vzdělávání i žáky se SVP. Tato kapitola pojednává o možnostech podpory, pomoci a spolupráci zainteresovaných jednotlivců i organizací.

3.1 Asistent pedagoga a osobní asistent v zájmovém vzdělávání

V dané podkapitole se setkáváme s vymezením pojmu asistent pedagoga a osobní asistent u žáků se SVP v zájmovém vzdělávání. Oba typy asistentů poskytují své služby žákům, ovšem je mezi nimi určitý rozdíl. Asistent pedagoga spadá pod resort MŠMT a osobní asistent pod MPSV. Oba instituty se řídí jinou platnou legislativou a jejich pracovní náplň je odlišná.

3.1.1 Asistent pedagoga

Asistent pedagoga je vymezen zákonem č. 561/2004 Sb., 563/2004 Sb. a vyhláškou č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů.

Asistenta pedagoga může zřídit ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami. Nezbytné je vyjádření školského poradenského zařízení (SPC nebo PPP). Samotné zvýšení finančních normativů na dalšího pedagogického pracovníka poté schvaluje příslušný krajský úřad.¹¹²

Z tohoto ustanovení školského zákona je patrné, že pro zájmové vzdělávání nelze tuto funkci asistenta pedagoga zřídit.

Výše uvedený odstavec je ovšem v rozporu se § 20 odstavcem 2 zákona č. 563/2004 Sb., kde je vymezena náplň asistenta pedagoga jako přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, **ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání,**

---

¹¹² Sbíрка zákonů ČR, Zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 16 odst. 9

ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči...¹¹³

V zákoně o pedagogických pracovnících je popsána požadovaná odborná kvalifikace asistenta pedagoga, kdy krom jiného může stejně jako pedagog volného času a vychovatel odbornou kvalifikaci získat studiem akreditovaného vzdělávacího programu obsahově zaměřeného na pedagogiku a psychologii.¹¹⁴

„Asistent pedagoga „asistuje“ pedagogovi při vzdělávání dětí, žáků, studentů se SVP. Proto hodina přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga trvá vždy 45 minut. Jiný výklad zastává MŠMT (co není zakázáno, je dovoleno), podle kterého lze funkci asistenta pedagoga zřídit i ve školském zařízení. Pak by hodina přímé pedagogické činnosti asistenta například u volnočasové aktivity trvala 60 minut. Názor MŠMT se opírá i o nařízení vlády č. 222/2010 Sb., katalog prací. Pracovní náplň asistenta pedagoga, např. 6. platová třída

- 1. Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí, žáků nebo studentů.*
- 2. Výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.*¹¹⁵

Činnost asistenta pedagoga je vymezena vyhláškou č. 73/2005 Sb., jedná se o:

- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,
- podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,
- pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku,
- nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.¹¹⁶

Z výše uvedeného předpisu můžeme vyčíst, že asistent pedagoga vykonává svoji činnost výhradně při vzdělávání ve škole, popř. při aktivitách s tím spojených (a to pouze u žáků s těžkým zdravotním postižením). Na asistenta pedagoga v zájmovém vzdělávání ředitelé finanční prostředky nedostanou.

Zákonný zástupce může hradit osobního asistenta ze svého příspěvku MPSV.

---

¹¹³ Sbirka zákonů ČR, Zákon č. 563/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 20, odst. 2

¹¹⁴ Sbirka zákonů ČR, Zákon č. 563/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 22

¹¹⁵ MIKACÍ, J. Asistent pedagoga, 2014, str. 5

¹¹⁶ Sbirka zákonů ČR, Vyhláška č. 73/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 7

3.1.2 Osobní asistent

Osobní asistent je vymezen zákonem č. 108/2006 Sb. a vyhláškou č. 505/2006 Sb. v platném znění. Osobní asistent bývá zaměstnancem převážně nestátních neziskových organizací, které jsou zapsány v rejstříku poskytovatelů sociálních služeb (tzn., mají registrovanou službu osobní asistence). Rodina přispívá na úhradu finančních nákladů této sociální služby, částka úhrady služby je stanovena vyhláškou 505/2006 Sb. v § 5, a to maximálně 120 Kč/hod.

Z výše uvedeného vyplývá, že osobního asistenta si může zákonný zástupce žáka nebo sám žák, který dosáhl zletilosti, najmout na jednotlivé úkony. Hradí si jej z vlastních prostředků, kdy na osobní asistenci je přímo určen příspěvek na péči, který může žák se SVP pobírat (pokud jsou splněna všechna zákonná kritéria).

V souvislosti s účastí dětí se speciálními vzdělávacími potřebami ve vyučovacím procesu k jeho pracovní náplni může patřit doprovod dítěte do školy nebo školského zařízení a jeho vyzvednutí po skončení vyučování včetně dalších podpůrných činností, „nasmlouvaných“ se zákonnými zástupci žáka.¹¹⁷

Základními činnostmi osobního asistenta jsou:

- pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu (pomoc a podpora při podávání jídla a pití, pomoc při oblékání a svlékání včetně speciálních pomůcek, pomoc při prostorové orientaci, samostatném pohybu ve vnitřním i vnějším prostoru, pomoc při přesunu na lůžko nebo vozík),
- pomoc při osobní hygieně (pomoc při úkonech osobní hygieny, pomoc při použití WC),
- pomoc při zajištění stravy (pomoc při přípravě jídla a pití),
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti (pomoc a podpora rodině v péči o dítě, pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob, pomoc s nácvikem a upevňováním motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností),
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (doprovázení do školy, školského zařízení, na zájmové a volnočasové aktivity a doprovázení zpět),

---

¹¹⁷ MICHALÍK, J., POTMĚŠIL, M., KRHUTOVÁ, L., et al. 2010., *Osoby se zdravotním postižením – speciálně pedagogické aspekty komunikace*. 1. vyd., Ústí nad Labem: EdA, ISBN 978-80-86417-09-7, s. 103

- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (pomoc při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů, pomoc při vyřizování běžných záležitostí).¹¹⁸

Asistentem se může při zájmovém vzdělávání stát i dobrovolník nebo student (vyšších a vysokých škol s humanitním, pedagogickým, sociálním nebo psychologickým zaměřením), který v organizaci vykonává praxi, nebo zapojit rodiče žáků se SVP, popřípadě rodiče žáků bez postižení, kteří mají zájem spolupracovat.

Oba „typy“ asistentů se mohou objevit v zájmovém vzdělávání – při zaměstnání asistenta pedagoga je na DDM nebo SVČ, zda může asistenta hradit ze svých prostředků, či by byly zvýšené finance na zaměstnání daného druhu zaměstnance. U osobního asistenta by bylo na rodičích, zda si jej budou v zájmovém vzdělávání hradit. Tady se nabízí otázka, jestli by se ze strany zájmových sdružení nejednalo o jistý druh diskriminace, pokud nám zákon vymezuje požadavek, že právo na vzdělání má každý – za stejných podmínek.

3.2 Školská poradenská zařízení a služby odborného sociálního poradenství

Školská poradenská zařízení jsou vymezena zákonem 561/2004 Sb. v § 116. Zajišťují pro děti žáky a studenty a jejich zákonné zástupce, pro školy a školská zařízení informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost, poskytují odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků a studentů a přípravě na budoucí povolání. Školská poradenská zařízení spolupracují s orgány sociálně právní ochrany dětí a orgány péče o mládež a rodinu, zdravotnickými zařízeními, popřípadě s dalšími orgány a institucemi.

Speciálněpedagogická centra (dále jen SPC) jsou školská poradenská zařízení, která jsou vymezena § 6 vyhláškou č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

Dle § 6 výše zmíněné vyhlášky SPC poskytují poradenské služby **při výchově a vzdělávání** žáků se zdravotním postižením, jakož i dětí s hlubokým mentálním postižením, v odůvodněných případech, zejména v pochybnostech, zda se jedná o žáka se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním, také při výchově a vzdělávání žáků se zdravotním znevýhodněním.

---

¹¹⁸ Sbírka Zákonů ČR. Zákon č. 108/2006 Sb., v platném znění § 38

Dále zde uvádíme jednotlivé činnosti SPC, které jsou v kontextu zájmového vzdělávání:

- zpracovávají odborné podklady pro integraci těchto žáků a pro jejich zařazení a přeřazení do škol a školských zařízení a pro další vzdělávací opatření,
- poskytují poradenské služby se zaměřením na pomoc při řešení problémů ve vzdělávání, v psychickém a sociálním vývoji žáků se zdravotním postižením a žáků se zdravotním znevýhodněním, na zjištění individuálních předpokladů a vytváření podmínek pro uplatňování a rozvíjení schopností, nadání a na začleňování do společnosti,
- poskytují pedagogickým pracovníkům a zákonným zástupcům poradenství v oblasti vzdělávání žáků se zdravotním postižením, případně také se zdravotním znevýhodněním.¹¹⁹
- vytváří plán péče o žáka (strategie komplexní podpory žáka, pedagogicko-psychologické vedení apod.),
- zapůjčování odborné literatury a rehabilitačních a kompenzačních pomůcek podle potřeb žáků,
- ucelená rehabilitace pedagogicko-psychologickými prostředky,
- všestranná podpora optimálního psychomotorického a sociálního vývoje žáků se zdravotním postižením v duchu tzv. ucelené rehabilitace (využívání prostředků pedagogicko-psychologických, léčebných, sociálních a pracovních), tj. zajištění komplexní péče zaměřené nejen na žáka s postižením, ale na celou jeho rodinu.¹²⁰

Pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP) jsou školská poradenská zařízení, která jsou vymezena § 5 vyhlášky 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Dle § 5 výše zmíněné vyhlášky poskytuje poradna pedagogicko-psychologické poradenství a podporu při výchově a vzdělávání žáků.

Dále zde uvádíme jednotlivé činnosti PPP, které souvisí se zájmovým vzděláváním:

- vypracovávají odborné posudky a návrhy podpůrných nebo vyrovnávacích opatření pro školy a školská zařízení na základě specializovaných odborných vyšetření,
- poskytují poradenské služby žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů ve vývoji jejich osobnosti a zařazení se do sociální skupiny, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím tyto žáky,

---

¹¹⁹ Sbírka Zákonů ČR. Vyhláška č. 72/2005 Sb., v platném znění § 6

¹²⁰ Tamtéž (příloha č. 2)

- prostřednictvím metodika prevence zajišťují prevenci sociálně patologických jevů, realizaci preventivních opatření v koordinaci s ostatními školními metodiky prevence,¹²¹
- provádějí komplexní, nebo zaměřenou psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku
- poskytují psychologickou a speciálně pedagogickou intervenci,
- zajišťují informační a metodickou činnost.¹²²

Odborné sociální poradenství je vymezeno zákonem č. 108/2006 Sb., v § 37. Je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí; zahrnuje též sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností. Součástí odborného poradenství je i půjčování kompenzačních pomůcek.

Služba zajišťuje:

- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.¹²³

Cílem služeb (se zaměřením na žáky se SVP) bývá mimo jiné:

- podporovat rozvoj nebo alespoň zachování stávající soběstačnosti žáka,
- rozvíjet schopnosti žáků a umožnit jim, pokud toho mohou být schopni, vést samostatný život,
- snížit sociální a zdravotní rizika související se způsobem života.

Sociální služby mohou pomoci žákům se SVP zprostředkovat kontakt se zájmovým vzděláváním, účastnit se aktivit volného času, apod. Zaměřují se na zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti jejich života.

Všechna výše uvedená poradenská zařízení a služby jsou důležitým prostředkem při zájmovém vzdělávání žáků se SVP. Mohou být prvním informátorem o možnostech „běžného“ zájmového vzdělávání pro žáky a jejich zákonné zástupce, mohou být nápomocna pedagogovi volného času – konzultace, metodická pomoc, zapůjčení kompenzačních

---

¹²¹ Tamtéž § 5

¹²² Sbírka Zákonů ČR. Vyhláška č. 72/2005 Sb., v platném znění (Příloha č. 1).

¹²³ Sbírka Zákonů ČR. Zákon č. 108/2006 Sb., v platném znění.

pomůcek, zprostředkování a podpora při komunikaci s rodinou žáka, intervence, poradenství při odstraňování architektonických a jiných bariér, aj.

Jsou pro zařízení zájmového vzdělávání (DDM, SVČ) důležitým partnerem při integraci žáků se SVP.

4 Možnosti a meze zájmového vzdělávání u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Dát nové podněty rozvoji žáka se specifickými vzdělávacími potřebami je způsob, jak napomoci všestranné výchově tohoto žáka. „*Některé aktivity mohou napomáhat k lepšímu vyrovnání se s postižením. Často jsou „vstupenkou“ do světa ostatních lidí a dávají dítěti dobrou příležitost, aby se seznámilo s dalšími lidmi a profesemi.*“¹²⁴ Pro tyto žáky má také velký význam možnost sociálního učení, potřeba vrstevnické skupiny. Integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami mezi vrstevníky bez postižení je založena na spolupráci celé skupiny, na empatii, profesionalitě, tvořivosti. Žáci jsou vedeni k vzájemné podpoře a úctě mezi sebou a k ostatním osobám ve svém okolí. Při integraci do zájmového vzdělávání se musí brát zřetel na typ postižení ve vztahu k dané aktivitě. Za pomoci asistentů lze integrovat téměř každého žáka, který je schopen aktivně spolupracovat po mentální nebo fyzické stránce. Účast asistenta umožňuje, že žák je schopen absolvovat všechny aktivity, aniž by byl narušen průběh činnosti.¹²⁵

4.1 Možnosti zájmového vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Jak již bylo řečeno v podkapitole č. 1. 2 *Právní úprava zájmového vzdělávání* má možnost a právo zapojit se do zájmového vzdělávání každý žák se SVP.

DDM a SVČ disponují širokou a různorodou nabídkou pravidelné činnosti a poskytují různé formy i oblasti činností, příležitosti, ve kterých mohou žáci realizovat své zájmy.

V rámci povinného dokumentu, ŠVP pro zájmové vzdělávání, má každá organizace vymezené cíle a obsah v případě vzdělávání žáků se SVP (více viz podkapitola č. 1.3).

Jednotlivé možnosti vzdělávání žáků se SVP:

- Možnost využívat běžně dostupné nabídky kroužků aj. se svými vrstevníky ve svém přirozeném prostředí (např. výtvarný, keramický, modelářský, počítačový, sportovní, pohybový, taneční, divadelní, relaxační, jazykový, myslivecký, hasičský, rybářský, pěvecký a hudební kroužek, kroužek vaření, rukodělných činností, kynologie a agility apod., přehled zájmových kroužků je uveden v příloze č. 5).
- Možnost otevření kroužku, klubu speciálně pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami (např. klub na doučování žáků zaměřený na rozvoj slovní zásoby, doučování

¹²⁴ KERROVÁ, S., 1997. *Dítě se speciálními potřebami* 1.vyd. Portál. ISBN 80-7178-147-9, s. 112

¹²⁵ BÍZOVÁ, N. In MICHALÍK, J. et al. 2012. *Pohledy na inkluzivní vzdělávání zdravotně postižených*. 1.vyd., Olomouc: UP, ISBN 978-80-244-3372-1.

v českém jazyce, matematice, čtení a psaní s přihlédnutím k individuálním zvláštnostem žáků, kroužek Brousek pro tvůj jazýček pro žáky s nesprávnou výslovností – dyslalií, jakýkoliv typ kroužku z výše uvedených se zaměřením na cílovou skupinu – v upravených podmínkách za využití speciálních metod).

- Možnost žáka vyzkoušet si jednotlivé aktivity v kroužcích a zvolit nejvhodnější činnost, která bude odpovídat jeho zájmům a potřebám.
- Rozšíření okruhu nových kamarádů, přátel, známých – účastníků činností, socializace, navazování vztahů, soužití s ostatními žáky a fungování ve skupině zdravých vrstevníků vzájemné poznávání, spolupráce, tolerance.¹²⁶
- Umožnění osvojit si nenucenou formou režim, kooperaci, samostatnost, přijímat změny, dodržovat základní pravidla a hranice (ty se často mohou lišit od vzorců chování, se kterými se zatím setkali).¹²⁷
- Přizpůsobit obsah s ohledem na žáka se specifickými vzdělávacími potřebami – vyvážení činností od klidnějších po aktivnější.¹²⁸
- Možnost zařadit do jednotlivých činností prvky expresivních terapií (arteterapie v užším slova smyslu, muzikoterapie, dramaterapie, teatroterapie, biblioterapie a poetoterapie), prvky terapií za účasti zvířete (canisterapie, hipoterapie), prvky pracovní či činnostní terapie (ergoterapie).
- Možnost využívat kompenzační pomůcky (žáci si je mohou přinášet s sebou, nebo mohou být zajištěny ze strany neziskových organizací, SPC, PPP, nebo mohou být řešeny přímo dle aktuálních potřeb a dostupných zdrojů na místě výkonu aktivity. Pro žáky s TP vybavení kroužku speciálním polohovacím stolem, polohovacím sedacím zařízením, speciální násady na psací potřeby, rehabilitační míče, podložky na cvičení, podpůrné pomůcky na polohování. Pro rozvoj manuálních dovedností dřevěné i textilní hračky a učební pomůcky, stavebnice, speciálně upravené nůžky, různé druhy malých míčků z různých materiálů, velikostí a hmotnosti k rozvíjení úchopu a hmatu, na modelování odlehčené modelovací hmoty, hudební nástroje s rukojetí aj., pro žáky s MP komunikační tabulky a obrázky, speciální počítačové programy, pro žáky s vývojovými poruchami učení např. trojhranný program, speciální pracovní listy, audiozáznam, obrázkový text, apod..).¹²⁹

---

¹²⁶ Kol. autorů. 2012, *Děti se zdravotním postižením v zájmových kroužcích*, projekt Váhy, Plzeň: Motýl, o.s.

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Tamtéž

¹²⁹ SLOWÍK, J. 2007. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-1733-3.

- Přizpůsobení pracovního prostoru (např. více místa kolem pracovní plochy, umístění žáka blíže využívaného materiálu, dostatečné osvětlení, aj.).
- Využití asistenta pedagoga či osobního asistenta v zájmovém vzdělávání.
- Bezbariérový přístup do místa realizace zájmového vzdělávání.
- Snížení či prominutí úplaty za zájmové vzdělávání ředitelem organizace dle vyhlášky č. 74/2005 Sb. ve znění pozdějších právních předpisů (viz kapitola 1.6).

Zájmové vzdělávání obecně nabízí žákům se SVP i žákům intaktním vymanění se ze zaběhlých kolejí, získání nových podnětů, setkání s novými lidmi, vyzkoušení nových věcí, činností, dobrodružství, možnost poznat sám sebe, prožít činnosti společně s ostatními, užít si svobodu a nezávislost na rodičích, něčeho dosáhnout, spoléhat se také sám na sebe, získat sebedůvěru, relaxovat. Většinou se podmínky realizace činností pro žáky se SVP tak zásadně neliší od těch, které může organizace zajistit žákům intaktním.

4.2 Meze zájmového vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

I přes zákonnou povinnost poskytovat vzdělání všem dětem, žákům a studentům bez rozdílu se můžeme v zájmovém vzdělávání setkat s určitými omezeními, která mohou znesnadnit rovný přístup ke vzdělání.

Vždy záleží na tom, jak spolu všechny složky, které se podílí na zájmovém vzdělávání kooperují - především MŠMT ČR, zřizovatelé organizací, pedagogové volného času, zaměstnanci školy, poradenská zařízení, asistenti pedagoga, osobní asistenti, rodiče nebo zákonní zástupci žáka, vrstevnická skupina a v neposlední řadě samotný žák se SVP.

Jednotlivé meze vzdělávání žáků se SVP:

- Neznalost a neinformovanost zákonných zástupců a samotných žáků se SVP o možnostech využití nabídky zájmového vzdělávání.
- Neexistující nabídka zájmového vzdělávání pro žáky se SVP.
- Neznalost volnočasových pedagogů o zvláštностech a specifikách žáka se SVP.
- Nezajištění odborného personálu pro jednotlivé specifické aktivity a činnosti se žáky se SVP.
- Nezájem vrstevníků (kamarádů, přátel, známých – účastníků činností) o navázání kontaktu se žákem se SVP – důsledkem může být šikana, popř. segregace.

- Nezáměr a neochota samotného žáka se SVP podílet se na aktivitách v zájmovém vzdělávání.
- Neochota rodičů intaktních žáků ponechat své dítě v kroužku, do kterého dochází i žák se SVP.
- Nemožnost účastnit se některých aktivit zájmového vzdělávání žáka z důvodu jeho zdravotního omezení, postižení.
- Neznalost a neochota pedagogů volného času při přizpůsobení činností i žákům se SVP.
- Nepřipravenost žáka a pedagogů volného času na využívání kompenzačních pomůcek.
- Bariérové prostředí - venkovní bariéry (vysoké obrubníky bez nájezdů, úzké chodníky, nedostatek vyhrazených parkovacích míst), bariéry v interiéru (schody, chybějící výtahy, nedostatečná šířka dveří, chybějící bezbariérové WC).
- Nedostatek financí organizace pro zajištění asistenta pedagoga.
- Nedostatek financí ze strany žáka se SVP na zajištění osobního asistenta.
- Nedostatek časového prostoru pro práci se žákem.
- Určitá omezující tendence při výběru zájmových aktivit u žáků se SVP, kteří žijí ve „velkokapacitních“ zařízeních ústavního typu (domovy pro osoby se zdravotním postižením).

Z výše uvedených mezí považujeme za významné, že převážná většina překážek je dána neznalostí a neinformovaností jednotlivých složek účastnících se na zájmovém vzdělávání.

Znalosti a dovednosti, zkušenosti pedagoga volného času v oblasti vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami vzhledem k náročnosti inkluzivní výchovy je potřeba doplnit realizací pravidelných i příležitostných odborných školení, seminářů, přednášek a workshopů.¹³⁰

Další velkou oblast tvoří problematika financování (ať už spojená s pořízením kompenzačních pomůcek, upravením bariérového prostředí, zajištěním asistenta pro žáka), která je obtížně řešena pouze ze strany organizace a pedagogů volného času v ní pracujících.

Na závěrečnou kapitulu teoretické části svým praktickým zaměřením navazuje výzkumné šetření, jehož výsledky jsou uvedeny níže.

---

¹³⁰ LECHTA, V.,(ed.), 2010. *Základy inkluzivní pedagogiky* 1 vyd. Praha, Portál, s.r.o. ISBN 978-80-7367-679-7, s. 152-153

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Možnosti a meze vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v organizacích zájmového vzdělávání ve Zlínském kraji

Realizované šetření vychází ze zájmu autorky práce, která je ředitelkou DDM Luhačovice, o problematiku zapojení žáků se SVP do zájmového vzdělávání. Vycházíme také z právního přepisu, kdy organizace pro zájmové vzdělávání musí mít podle § 5 odst. 2 školského zákona ve svém školním vzdělávacím programu stanoveny podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Šetřením byly zkoumány možnosti a meze vzdělávání žáků se SVP u organizací zájmového vzdělávání (DDM a SVČ) ve Zlínském kraji. Byl stanoven cíl, dílčí cíle a výzkumný problém práce.

Cíl práce

Cílem práce je zjistit, jaké podmínky mají organizace zájmového vzdělávání (DDM a SVČ) ve Zlínském kraji při vzdělávání žáků se SVP.

Dílčí cíle

1. Zjistit, jací žáci se SVP se zapojují do zájmového vzdělávání v DDM a SVČ ve Zlínském kraji a v jakém počtu.
2. Zjistit, zda mají DDM a SVČ definované podmínky, za kterých se žáci se SVP mohou účastnit zájmového vzdělávání.
3. Určit, zda existuje nabídka zájmového vzdělávání výhradně pro žáky se SVP v DDM a SVČ.
4. Zjistit, zda žáci se SVP musí mít při zájmovém vzdělávání asistenta.
5. Zjistit, zda organizace zájmového vzdělávání odmítají žáky se SVP.
6. Zjistit, jaké jsou úspěchy a neúspěchy při zájmovém vzdělávání žáků se SVP.
7. Zjistit, jakými způsoby je zajištěno financování zájmového vzdělávání žáků se SVP.
8. Zjistit, zda DDM a SVČ zaměstnávají speciálního pedagoga.
9. Zjistit, zda organizace pro zájmové vzdělávání navazují spolupráci s jinými zařízeními, které běžně pracují se žáky se SVP.
10. Zjistit, zda organizace pro zájmové vzdělávání spolupracují s rodinou žáka.

11. Zjistit, jakým způsobem jsou žáci se SVP informováni o možnosti zapojit se do zájmového vzdělávání.
12. Zjistit, zda mají pedagogové volného času potřebu a dostatek času na vyhledávání informací, vzdělávání a přípravu na pedagogickou práci s žáky se SVP.
13. Zjistit, zda jsou ředitelé spokojeni s právními předpisy, které se váží k jejich práci se žáky se SVP.
14. Zjistit, zda jsou samotnými řediteli DDM a SVC považovány za jednu z možností podpory inkluze.

Výzkumný problém

Jaké jsou podmínky a z nich vyplývající možnosti a meze při vzdělávání žáků se SVP v organizacích pro zájmové vzdělávání (DDM a SVC) ve Zlínském kraji?

Věcná hypotéza

Na základě výzkumného problému byla stanovena následující věcná hypotéza.

Předpokládáme, že není rozdíl mezi řediteli a organizacemi, pro které představují zájmové organizace efektivní zařízení pro podporu inkluze a těmi, které žáky se SVP odmítají. Pro potřeby statistického měření byla věcná hypotéza operacionalizována na hypotézy statistické – H_0 a H_A (viz podkapitola č. 5.4. Závěry šetření)

5.1 Pilotní šetření

Samotnému kvantitativnímu šetření předcházelo pilotní šetření, které mělo za cíl zjistit a vydefinovat, kteří žáci se SVP se účastní zájmového vzdělávání ve Zlínském kraji.

Z celkového počtu 21 SVC a DDM ve Zlínském kraji odpovědělo a vyplnilo dotazník 17 respondentů. Ze 17 organizací uvedlo 13, že pracují s žáky se specifickými vzdělávacími potřebami, 4 uvedli, že těmto žákům nabídku neposkytují.

Na základě odpovědí s nejvyšší četností se budeme věnovat v kvantitativním šetření žákům s vývojovými poruchami učení – uvedlo 8 organizací, žákům s mentálním postižením – uvedlo 7 organizací a žákům s tělesným postižením – uvedlo rovněž 7 organizací.

Přehled – pilotní šetření	
<i>Kategorie</i>	<i>četnost</i>
Počet organizací zájmového vzdělávání ve Zlínském kraji	21
Odpovědělo	17

Organizace, které mají zkušenost s žáky se SVP	13
Organizace, které nemají zkušenost s žáky se SVP	4
Žáci s vývojovými poruchami v zájmovém vzdělávání	8
Žáci s mentálním postižením v zájmovém vzdělávání	7
Žáci s tělesným postižením v zájmovém vzdělávání	7

Tab. č. 1 Přehled výsledků pilotního šetření

Na základě pilotáže bylo také zjištěno, že některé zájmové organizace se nezaměřují na tyto žáky cíleně, ale pokud se zájem rodičů o činnost objeví, začlení je do kolektivu po domluvě s rodiči, učiteli školy, kterou žák navštěvuje. Jinde reagují na potřeby i zájem a poskytují kroužky pro tyto žáky. Pouze jedna organizace uvedla, že pokud má žák přiděleného asistenta pedagoga ve škole, požaduje také jeho přítomnost při zájmovém vzdělávání. (Pilotní šetření je uvedeno v příloze č. 1)

5.2 Užití výzkumných metod

Výběr výzkumného vzorku - metoda záměrného výběru výzkumného vzorku

K výběru vzorku bylo použito metody záměrného výběru výzkumného vzorku. Pro potřeby daného šetření bylo kritériem u respondentů, aby byli řediteli zájmových organizací (domů dětí a mládeže či středisek volného času) působících ve Zlínském kraji. Kontakty na jednotlivé DDM a SVC ve Zlínském kraji byly vyhledány na portálu www.zkola.cz, v sekci rodiče a veřejnost.¹³¹

Metoda sběru dat

Ke sběru dat byla použita **metoda dotazníku**. V dotazníku bylo stanoveno 31 otevřených, polouzavřených, uzavřených (polytomických, škálových) otázek.¹³² Dotazník byl distribuován po telefonickém kontaktování jednotlivých ředitelů e-mailem v elektronické podobě. Na začátku dotazníku byla uvedena úvodní hlavička, která respondentům představila záměr výzkumného šetření. První část dotazníku směřovala ke zjištění základních údajů o respondentech (pohlaví, věk, délka praxe a název a sídlo organizace). Následující položky byly strukturovány tak, abychom zjistili údaje o žácích se SVP, kteří navštěvují zájmové

¹³¹Zkola, 2013[online] [2013-09-08]. Dostupné z <http://www.zkola.cz/rodice/volnycas/nabidka-zajmovych-krouzku/Stranky/Nab%20ADdka-z%20A1jmov%20BDch-krou%20BEk%20AF-2012-2013-v-okresu-Zl%20ADn.aspx>

¹³² CHRÁSKA, M. 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

organizace, míru podpory, kterou potřebují, zda je navázána spolupráce s rodinou žáka a jinými organizacemi, dále pak jaké je finanční, materiální a personální zajištění zájmového vzdělávání pro žáky se SVP (Dotazník je uveden v příloze č. 2).

Metoda prostého výčtu

Tato metoda stojí na pomezí kvalitativního a kvantitativního přístupu a pomocí ní se vyjadřuje vlastnost určitého jevu¹³³

Metoda pro analýzu nominálních dat – test dobré shody chí – kvadrát pro kontingenční tabulku

Touto metodou ověřujeme, zda existuje souvislost mezi dvěma jevy, které byly zachyceny pomocí měření (nejčastěji při zpracovávání výsledků dotazníkových šetření).¹³⁴

5.3 Výsledky dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkového šetření jsou zpracovány do tabulek četnosti a grafů. V rámci interpretace jsou výsledky uvedené v relativních i absolutních četnostech.

Dotazníkového šetření se účastnili ředitelé organizací zájmového vzdělávání (DDM a SVČ) ze Zlínského kraje. Respondentů bylo celkem 18 (návratnost dotazníku 85, 7 %) z celkového počtu 21. Dle informací uvedených v **první** dotazníkové položce výzkumu se účastnilo 15 žen a 3 muži. Věková hranice byla v průměru 47 let. Průměrná délka praxe v zájmovém vzdělávání je 22 let.

Počet respondentů	Věkový průměr	Průměrná délka praxe
18	47	22

Tab. č. 2 Základní údaje

Druhou položkou uvádíme, že do dotazníkového šetření byly zapojeny organizace zájmového vzdělávání (DDM a SVČ) Zlínského kraje.

1.	DDM Astra Zlín	10.	DDM Šikula Uherské Hradiště
2.	DDM Bojkovice	11.	DDM Valašské Klobouky

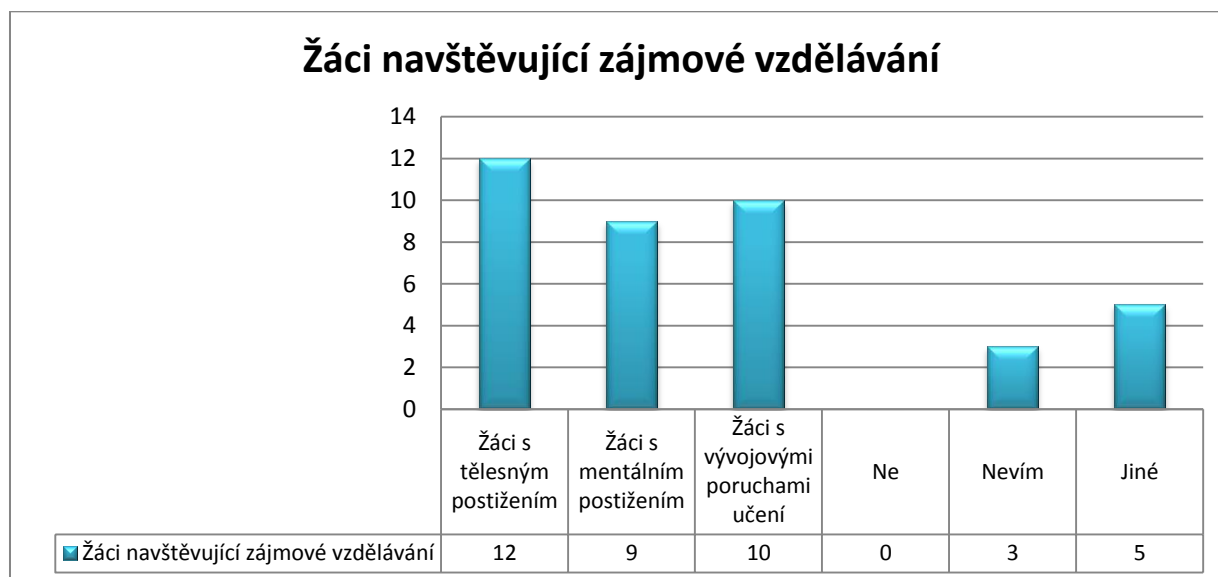
¹³³ MIOVSKÝ, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4

¹³⁴ CHRÁSKA, M. 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

3.	DDM Brumov-Bylnice	12.	DDM Zvonek Vizovice
4.	DDM Hulín	13.	SVČ Domeček Valašské Meziříčí
5.	DDM Luhačovice	14.	SVČ Holešov
6.	DDM Matýsek Napajedla	15.	SVČ Klubko Staré Město
7.	DDM Pastelka Uherský Ostroh	16.	SVČ Šipka Kroměříž
8.	DDM Slavičín	17.	SVČ Rožnov pod Radhoštěm
9.	DDM Sluníčko Otrokovice	18.	SVČ Včelín Bystřice pod Hostýnem

Tab. č. 3 Přehled organizací zájmového vzdělávání

Třetí dotazníková položka ověřovala informace, zjištěné pilotním šetřením – kteří žáci se SVP navštěvují zájmové vzdělávání ve Zlínském kraji.

Graf č. 1 Žáci navštěvující zájmové vzdělávání

V této dotazníkové položce mohli ředitelé vybírat více odpovědí – tzn., že např. jednu organizaci mohou navštěvovat žáci s tělesným, mentálním postižením i žáci s vývojovými poruchami, popř. žáci s jiným postižením.

Nejvíce organizací zájmového vzdělávání (12) je navštěvováno žáky s tělesným postižením (jedná se o 66,7 % organizací ve Zlínském kraji), poté žáky s vývojovými poruchami učení (10) - jedná se o 55,6 % organizací ve Zlínském kraji a následně žáky s mentálním postižením (9) – což je 50 % organizací. Položku nevím uvedli tři respondenti (16,7 %) – dle odpovědí to může být dáno i tím, že není povinností rodiče uvádět na přihlášku do zájmového vzdělávání jakýkoliv typ postižení, popř. pokud se jedná o jednorázové akce (např. rukodělné, zábavné, relaxační, pohybové, hudební, taneční, sportovní, besedy, soutěže aj.), či spontánní činnost nebývá zjišťováno, zda se zapojí žák s postižením nebo bez postižení. Vše by bylo řešeno

operativně. Domněnkou může také být, že při vyplňování dotazníkové šetření opravdu ředitelé nevěděli, zda jejich organizaci žák se SVP navštěvuje. Pro případ, že by organizaci navštěvovali ještě žáci s jinými SVP, byla respondentům nabídnuta možnost *jiné*, bylo uvedeno (ve 27,7 % organizací), že zájmové vzdělávání navštěvují ve třech organizacích žáci s aspergerovým syndromem, v jedné žák s výchovnými problémy a v jedné žák s ADHD. Ve všech případech se jednalo o organizace, které poskytují zájmové vzdělávání i výše uvedeným skupinám žáků.

Čtvrtou položkou jsme získali informace o celkovém počtu žáků se SVP, kteří navštěvují zájmové vzdělávání. Jednalo se o otevřenou otázku, kdy ředitelé uváděli počty žáků v rozmezí od dvou do třiceti. Průměrný počet žáků na organizaci ve Zlínském kraji účastnících se zájmového vzdělávání je jedenáct.

Pátá položka zjišťovala, jaké jsou podmínky žáků se SVP při účasti na zájmovém vzdělávání v jednotlivých organizacích.

Graf č. 2 Zapojení žáků se SVP do zájmového vzdělávání

U druhé položky ředitelé vybírali ze tří stanovených možností. V odpovědi jiné se objevila doplnění ředitelů, kteří vybrali předloženou odpověď a poté doplnili informace (uvedeny v přepisu níže). Nejvíce respondentů (55,6 %) uvedlo, že žáci se SVP se mohou účastnit zájmového vzdělávání prostřednictvím „doporučených aktivit“, šest respondentů (33,3 %) uvedlo, že se žáci se SVP mohou účastnit jakýchkoli aktivit bez omezení, tři ředitelé (16,7 %) uvedli, že se mohou účastnit za přítomnosti doprovodu (dále bylo uvedeno, že se jedná

o individuální přístup a záleží na typu postižení a dohodě s rodiči). Dále šest ředitelů rozšířilo své odpovědi a v položce *jiné* upřesnili podmínky. Uvádíme upravený přepis.

- Jsou mu nabídnuty kroužky adekvátní míře postižení.
- Může se účastnit kroužku s doprovodem, ale ne jakéhokoliv, a to z důvodu bezbariérového přístupu (schody do klubovny), pokud se účastní akce – zvýhodňujeme např. trasu, terén, nezávodí na čas, aj.
- Spolupracujeme se sociálním odborem, který nás informuje a zprostředkovává zájmové vzdělávání u žáků se sociálním znevýhodněním.
- To je individuální, velmi často se jedná o kombinaci tří předchozích variant s ohledem na vybraný typ aktivity či pořádané akce.
- Může se účastnit jakéhokoliv kroužku, pokud to jeho omezení a možnosti zařízení dovolují, po předchozí domluvě s vedoucím kroužku a ředitelem.

Šestá položka zjišťovala, zda se organizace ve své nabídce zájmového vzdělávání účelově zaměřují na žáky se SVP. Respondenti vybírali (i více možností) z předloženého výčtu aktivit, které jsou běžně v organizacích zájmového vzdělávání poskytovány.

Graf č. 3 Možnosti žáků se SVP účastnit se zájmového vzdělávání

Ředitelé vybírali z jednotlivých možností, kdy se u řady z nich objevila kombinace činností, které nabízejí speciálně žákům se SVP. Žádné speciální aktivity nenabízí osm (44,4 %) organizací ve Zlínském kraji. Speciální kroužky a kluby, dlouhodobé kurzy nabízí sedm organizací (38,9 %), kdy bylo uvedeno, že se jedná o kroužky s výtvarným zaměřením, arteterapii a logopedický kroužek. Jednorázové akce pro žáky SVP pořádá šest organizací

(33,3 %). Jedná se např. o soutěžní odpoledne, besedy, setkání žáků s postižením s žáky intaktními, výtvarné a rukodělné kurzy, výroba keramiky, sportovní aktivity, jízda na koni. Táborem a spontánní¹³⁵ činnost zajišťují shodně tři organizace (16,7 %) a v položce *jiné*, bylo ředitelem uvedeno (5,6 %), že poskytují alternativní výchovnou činnost na botanické zahradě na doporučení výchovného poradce.

Uvádíme zde i odpovědi ředitelů, s ohledem na uvedení konkrétní skupiny žáků se SVP. Z těchto odpovědí usuzujeme, že žáci s **mentálním postižením** mají možnost se ve dvou organizacích zapojovat do speciálních kroužků, klubů a kurzů, jsou pro ně ve dvou organizacích připravovány jednorázové akce, tábory a v jedné i spontánní činnost a jízdy na koních. Žáci s **tělesným postižením** navštěvují ve čtyřech organizacích kroužky, kluby a kurzy i akce. Ve třech organizacích tábory, ve dvou spontánní činnost a v jedné jízdy na koních. Žáci s **vývojovými poruchami učení** se zapojují nejvíce do akcí, a to ve třech organizacích, ve dvou do kroužků, klubů a kurzů, v jedné i do spontánních činností a do táborů. Domníváme se, že ředitelé neznají přesný počet žáků s vývojovými poruchami učení, zapojených do zájmového vzdělávání ve svých organizacích, protože rodiče nemusí uvádět tyto údaje do přihlášek a tyto poruchy nemusí pedagog volného času při jednorázových akcích a táborech postřehnout.

Sedmá položka byla otevřená a snažila se zjistit, jak ředitelé vnímají potřeby žáků se SVP v konfrontaci s ostatními žáky. Pět ředitelů uvedlo, že žáci se SVP mají jiné potřeby, jeden uvedl částečně ano. Šest respondentů nespatřuje rozdíly v potřebách žáků se SVP a ostatních žáků. Ostatní ředitelé uváděli širší odpovědi.

- Ano – zdravotní, jsou izolovaní, jsou citlivější.
- Jiné potřeby mají pouze v souvislosti se svým „postižením“.
- Potřeby mají většinou stejné, ale vyžadují jiný přístup.
- Myslím, že v rámci zájmového vzdělávání, to není tak vyhraněné – obzvláště poruchy učení a méně závažné mentální nebo tělesné postižení nemají na jejich potřeby v našem zařízení vliv.
- Záleží na handicapu.
- Potřeby, které si většinou žádají individuální přístup, odborné vedení – znalost problematiky specifických potřeb, znalost mentality, případně stravovací režim.

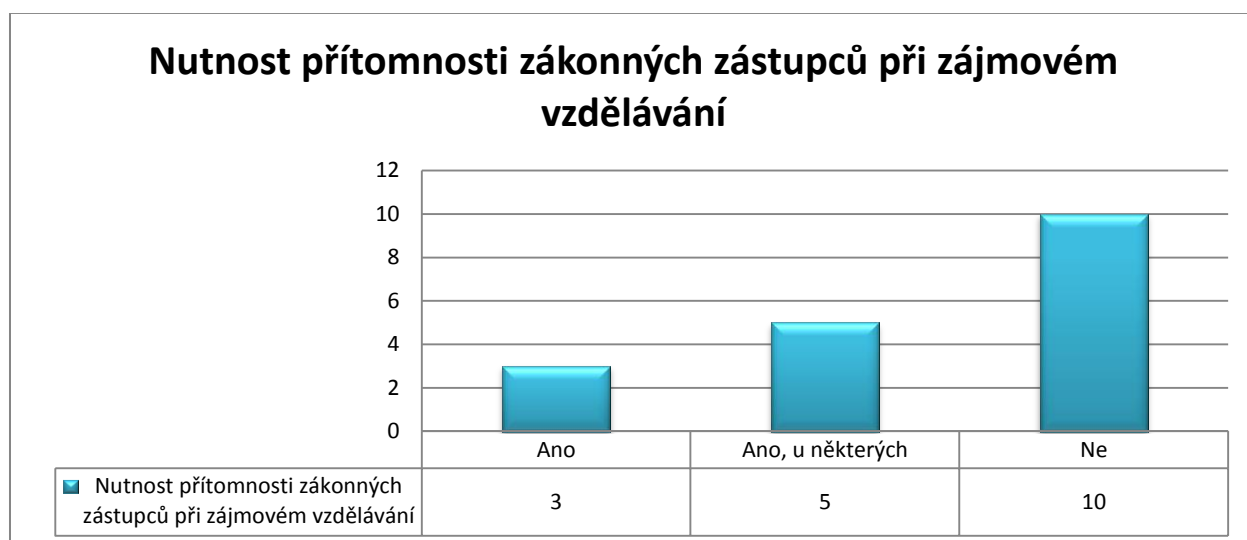
---

¹³⁵ Spontánní činností rozumíme průběžnou a jednorázovou nabídku aktivit a činností za nepřímého pedagogického působení. Hlavním cílem je poskytnout příjemné prostředí návštěvníkům organizace. Většina aktivit je založena na spontánním zapojení dětí, žáků a studentů, rodičů s dětmi.

Domníváme se, že pokud se naše společnost ubírá inkluzivním směrem, měly by se odlišnosti žáků se SVP respektovat a nevnímat je jako překážky. Potřeby mají všichni jedinci stejné a uspokojování potřeb ovlivňuje kvalitu života. Žák, pokud mu to postižení dovoluje, by měl mít stejnou možnost a příležitost, jako žák bez postižení. Žák se SVP by měl i v zájmovém vzdělávání dostávat dostatečnou míru podpory jakou potřebuje.

Osmá položka se zaměřila na nutnost osobní přítomnosti zákonných zástupců při zájmovém vzdělávání.

Graf č. 4 Nutnost přítomnosti zákonných zástupců při zájmovém vzdělávání

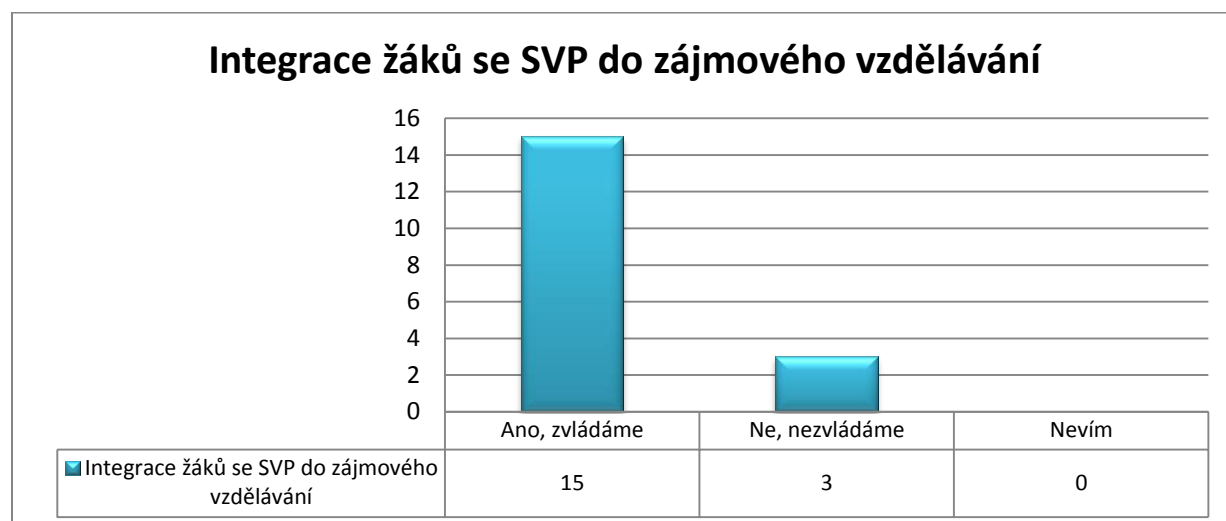
Tři (16,7 %) respondenti uvedli, že vyžadují přítomnost rodičů, pět respondentů (27,8 %) uvedlo, že jen u některých žáků se SVP, kdy upřesnili, že se jedná o žáky s Aspergerovým syndromem, s mentálním či kombinovaným postižením. Dále uváděli, že je to individuální – vždy dle postižení žáka a jeden respondent uvedl, že kdyby se jednalo o pravidelnou činnost, tak by to vyžadoval, ovšem s ohledem na typ postižení. Deset ředitelů (55,6 %) uvedlo, že se zatím nevyskytla situace, kde by byla potřeba přítomnost rodiče při zájmovém vzdělávání.

Přikláníme se k názoru respondentů, že nevyžadují přítomnost zákonných zástupců v zájmovém vzdělávání. Žák se SVP by měl mít stejnou možnost účastnit se zájmového vzdělávání bez dohledu rodičů, jako jeho vrstevníci. Lze brát v úvahu i možnost, kdy bude rodič přítomen na první hodině zájmové činnosti a seznámí pedagoga se specifiky práce se žákem.

Devátou položkou jsme zjistili, o jaké činnosti mají žáci se SVP a jejich rodiče zájem, do kterých se nejvíce zapojují a jaké aktivity vyhledávají. Respondenti uvedli řadu aktivit, kdy nejvyšší četnost je u výtvarných kroužků (7), keramiky (6), sportovní kroužky (5), příležitostné akce (5), táborové činnosti (3), pohybové aktivity (4), taneční kroužek (2), plavání (2). Dále uváděli respondenti aktivity, které se liší v jednotlivých organizacích zájmového vzdělávání (vždy uváděl pouze jeden respondent). Z výčtu uvedených informací se jedná o jízdu na koni, cvičení s fyzioterapeutem, technický kroužek, přírodovědné aktivity, výlet mimo bydliště, doteková terapie, muzikoterapie, arteterapie, bruslení, počítače, kinect – herní konzole, dopravní výchova, letecký modelář, kroužek vaření, folklorní kroužek, tvořivé činnosti, spontánní aktivity v botanické zahradě, logopedický kroužek, angličtina, geocaching, deskové hry, kurzy, spontánní činnost, soutěže, které v rámci postižení zvládnou.

V příloze č. 5 uvádíme přehled kroužků, které SVČ a DDM poskytující zájmové vzdělávání ve Zlínském kraji v roce 2013/2014 nabízejí.

Desátá položka se zaměřila na problematiku integrace v zájmovém vzdělávání a na schopnosti jednotlivých ředitelů a organizací začlenit žáka se SVP do aktivit. Zjišťovali jsme, zda tuto oblast zvládají, nebo se setkali se situací, kdy museli žáka se SVP odmítnout.

Graf č. 5 Integrace žáků se SVP do zájmového vzdělávání

Z celkového počtu uvedlo patnáct ředitelů (83,3 %), že integraci zvládají a neseťkali se se situací, kdy by museli žáka se SVP odmítnout. Oproti tomu tři ředitelé (16,7 %) již řešili situaci nepřijetí žáka s tělesným postižením do zájmového vzdělávání, neboť problémem jsou především bariéry v organizaci (schody, prahy ve dveřích, přístupy do budov – staré budovy, které nejdou vyřešit tak, aby byly dostupné), odmítnutí žáka, protože již byla naplněna kapacita jednotlivých kroužků (zde se ovšem nejedná o segregační tendenci, ale je to pravidlo,

kteřé je stejné pro všechny zájemce). V tomto případě se jednalo o DDM a SVČ, které opravdu nemohli přijmout žáka s tělesným postižením z důvodu nepřístupnosti (bariérovosti) budovy. Nejednalo se tedy o odmítnutí žáků s mentálním postižením a poruchami učení.

Položkou číslo **jedenáct** jsme chtěli získat individuální informace od ředitelů jednotlivých organizací, které z realizovaných aktivit pro žáky se SVP považují za úspěšné. Uvádíme odpovědi ředitelů.

- Možnost plného začlenění do kolektivu zdravé populace, zážitky a radost dotyčných.
- Jezdecký kroužek pro zlepšení zdravotního stavu, dobrý pocit z odvedené pedagogické práce.
- Zajištění pravidelného kroužku pro tyto žáky, nemají skoro žádné možnosti aktivního využití volného času pod profesionálním vedením.
- Zrealizovat pobytový a příměstský tábor, kterých se zúčastnili žáci s Aspergerovým syndromem, rodiče i žáci byli spokojeni, jejich účast nenarušila činnosti a náplň či vlastní běh táborů.
- Akce „Hry bez hranic“, spokojené jsou všechny zainteresované skupiny.
- Výtvarné aktivity pro žáky se zrakovým postižením – výrazné úspěchy v mezinárodní soutěži v rámci Dětského filmového festivalu ve Zlíně – 2 x 1. místo.
- Výtvarné aktivity - keramika, barvička – úspěšné začlenění do kolektivu.
- Arteterapie – vede interní pracovnice DDM, která má bohaté zkušenosti především z práce se žáky Praktické a speciální školy, charita – spokojenost klientely.
- Daří se nám náprava řeči, úspěšné začlenění žáků s tělesným postižením i Aspergerovým syndromem do kolektivu.
- Sportovní aktivity, taneční – Breakdance – vhodné pro hyperaktivní žáky, pobytové tábory – realizace dětí, deskové hry.
- „Sportovní hry s handicapovanými“ – setkání zdravých a handicapovaných dětí a žáků a jejich společné hraní sportovního charakteru, hrají curling, florbal apod., i když setkání nebývá příliš často, je vždy velice srdečné a příjemné.
- Všechny aktivity - žáci se začlenili do kolektivu.
- Nemáme speciální aktivity pro tyto žáky, za úspěch považujeme, když v nabízené činnosti vedle sebe bez problémů fungují všichni žáci i děti.
- Cíleně pro tyto žáky nic nepřipravujeme.
- Nenabízíme aktivity speciálně pro žáky se specifickými potřebami, vždy se snažíme o integraci do běžné skupiny.

- Nedokážu posoudit.
- Nevím o takových aktivitách.
- Nenabízíme speciální aktivity.

Položka **dvanáctá** zjišťovala informace od ředitelů jednotlivých organizací, které z realizovaných aktivit pro žáky se SVP považují za neúspěšné. Patnáct ředitelů (83,3 %) uvedlo, že se nestalo, aby nějaká aktivita byla neúspěšná, popř. si toho nejsou vědomi. Dále bylo uvedeno, že vždy pracují ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou (1), omezení se objevují při pohybových aktivitách, kdy žáci s tělesným postižením nejsou schopni se realizovat (1), jeden respondent uvedl, že jsou výhradně voleny pro tuto skupinu žáků takové aktivity, které zvládají s ohledem na specifiku jednotlivých žáků.

Třináctá položka se zaměřovala na finanční zajištění žáků se SVP v zájmovém vzdělávání (např. finanční prostředky na asistenty, speciální pomůcky, materiál, odbornou literaturu, apod.)

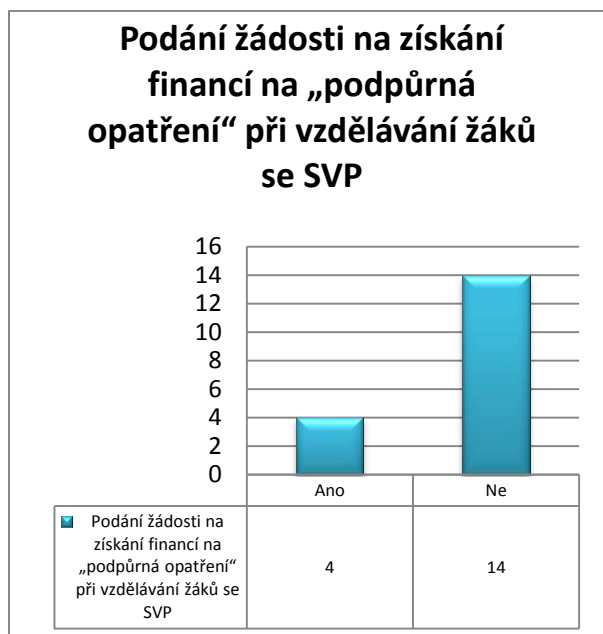

Graf č. 6 Vyhrazené finanční prostředky k zájmovému vzdělávání žáků se SVP

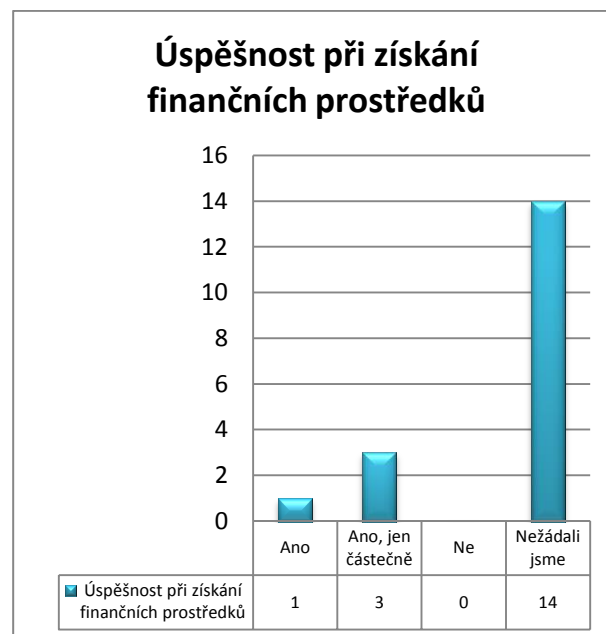
Patnáct ředitelů (83,3 %) uvedlo, že nemají žádné vyhrazené prostředky. Pouze tři ředitelé (16,7 %) uvedli, že mají v organizaci finanční prostředky na zajištění zájmového vzdělávání žáků se SVP. V těchto případech se jedná o finance na zajištění:

- jezdecký kroužek - kůň, krmení, pomůcky pro jízdu na koni
- pohybový kroužek – pomůcky na pohybovou činnost – žíněnky, švihadla, lana ...
- arteterapie – z úplaty za zájmové vzdělávání jsou pořizovány speciální materiály a pomůcky

Položkami čtrnáct a patnáct jsme se zaměřili na oblast získání financí a úspěšnost organizací při jejich zajištění.

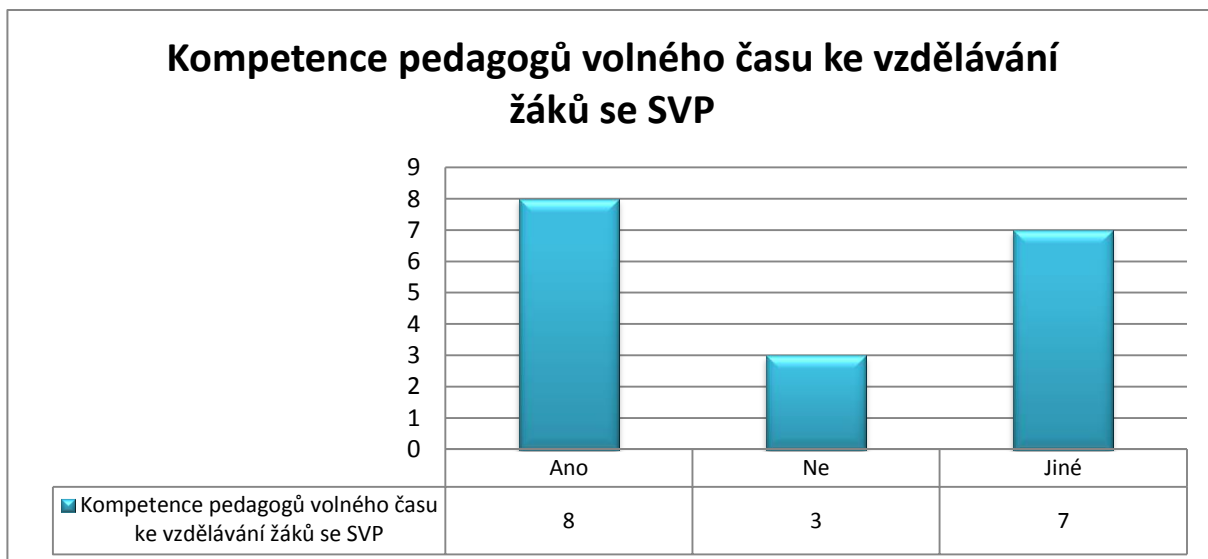
Graf č. 7 Podání žádosti na získání financí na „podpůrná opatření“ vzdělávání žáků se SVP

Graf č. 8 Úspěšnost při získání finančních prostředků

Z výše uvedených grafů je patrné, že čtyři organizace (22,2 %) žádali o finanční podporu (osloven byl Krajský úřad Zlínského kraje, zřizovatel, nadace a nadační fondy, sponzoři), bylo plně vyhověno jedné organizaci a třem pouze částečně. Ostatní ředitelé zájmových organizací žádnou žádost na podpůrná opatření nepodávali (77,8%).

Šestnáctá položka se zaměřila na kompetence pedagogů volného času při zájmovém vzdělávání žáků se SVP.

Graf č. 9 Kompetence zájmových pedagogů ke vzdělávání žáků se SVP

Osm ředitelů (44,4 %) uvedlo, že v jejich organizaci mají pedagogové volného času dostatečné kompetence využitelné ve výchovně vzdělávací práci s účastníky zájmového vzdělávání se SVP, tři uvedli (16,7 %), že nemají a v položce *jiné* (38,9 %), byly uvedeny i širší odpovědi.

- Ne všichni.
- Vyhledáváme vzdělávání, informace, postupně získáváme kompetence.
- Mají, ale neustále se snažíme dále vzdělávat.
- Částečně, tj. 4 pedagogové z 10.
- Ano – v případě, že je potřeba si doplnit informace jsou připraveni doplnit školením, studiem literatury nebo konzultací s odborníkem – již jsme například řešili u autismu.
- Mají doporučení psychologů, jaký typ postižení je pro integraci vhodný, a jaký naopak vyžaduje speciálního pedagoga nebo asistenta.

Protože se žáci se SVP stále častěji zapojují do zájmového vzdělávání, pak považujeme za velmi důležité vzdělávání pedagogů volného času. Odborná příprava by měla odpovídat systémovému rámci společného vzdělávání žáků se SVP a žáků bez postižení. Vzdělávací instituce nabízející další vzdělávání pedagogických pracovníků by měly vytvářet nabídku seminářů na tato témata a poskytnout praktické návody a rady, možnosti. Žák se SVP by měl dostat podporu, jakou potřebuje a mělo by být zajištěno dobré pedagogické vedení.

Sedmnáctou položkou jsme získali informace, zda existují dostupné vzdělávací semináře týkající se přípravy pedagogů volného času vzdělávajících žáky se SVP.

Graf č. 10 Dostatečná existence seminářů zaměřených na přípravu pedagogů volného času ke vzdělávání žáků se SVP

Tři ředitelé (16,7 %) uvedli, že je dostatek odborných seminářů se zaměřením na zájmové vzdělávání žáků se SVP. Šest (33,3 %) odpovědělo, že ne a jeden v rozšiřující odpovědi uvedl, že postrádá znalosti speciální pedagogiky v oblasti logopedie. Devět ředitelů (50 %) odpovědělo, že neví a v rozšiřující odpovědi uvedl jeden, že se tomu nevěnovali.

Na informačním a vzdělávacím portálu zlínského kraje v databázi vzdělávacích akcí www.zkola.cz/sofia/vzdelavani/Stranky/Vzdelavani-pro-dospele.aspx je od 1. 6. 2014 do 1. 3. 2015 v nabídce pro tuto oblast pouze studium pedagogiky k výkonu asistenta pedagoga. V sekci Témata dalšího vzdělávání lze podat na základě potřeb příspěvek, podnět pro téma dalšího vzdělávání. Také na stránkách www.nidv.cz/cs v sekci zájmové a neformální vzdělávání se neobjevuje vzdělávací seminář na toto téma., stejně tak jako v programové nabídce z krajského pracoviště www.nidv.cz/zlin

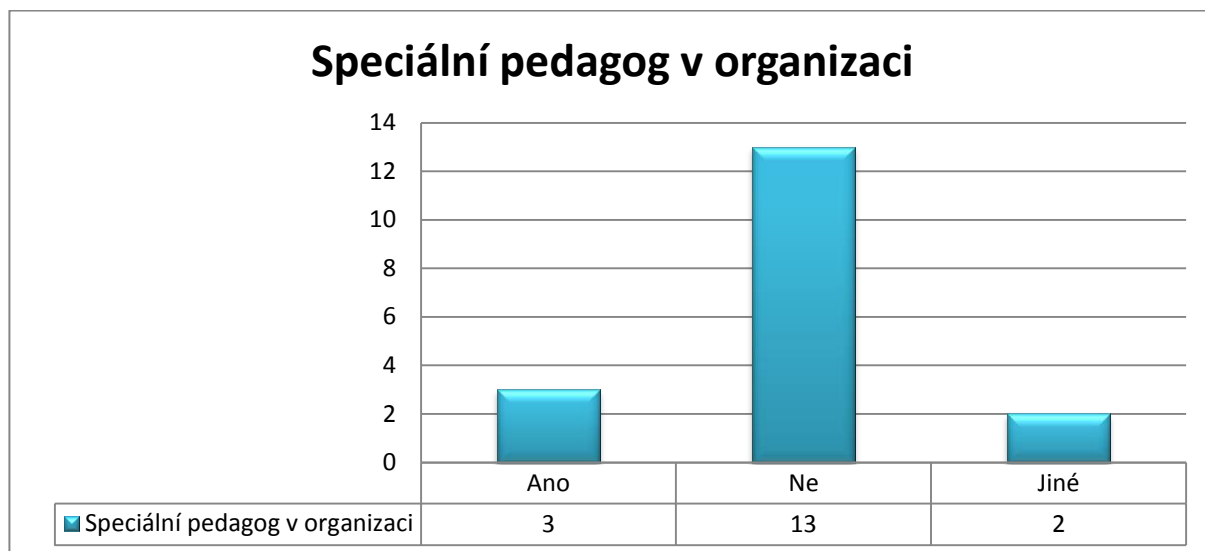
Vzdělávací akreditované kurzy nabízí v našem kraji také Obchodní akademie a VOŠ Valašské Meziříčí www.profesnivzdelavani.eu/index.php/kontaktni-udaje. V roce 2012 realizovali kurz „Základy psychopatologie pro pedagogy“.

Další vzdělávání je možné také prostřednictvím studia na vysokých školách v rámci programu celoživotního vzdělávání, kde se objevuje řada placených i neplacených kurzů, které jsou

zaměřeny na oblast speciální pedagogiky – ovšem opět se zde neobjevuje vzdělávací seminář, který by se zaměřoval na pedagogiku volného času v kombinaci se žáky se SVP.

<http://new.ccv.upol.cz/cz/rubriky/kurzy-celozivotniho-vzdelavani/>

Osmnáctá položka se dotazovala na zaměstnávání speciálních pedagogů v organizacích zájmového vzdělávání.

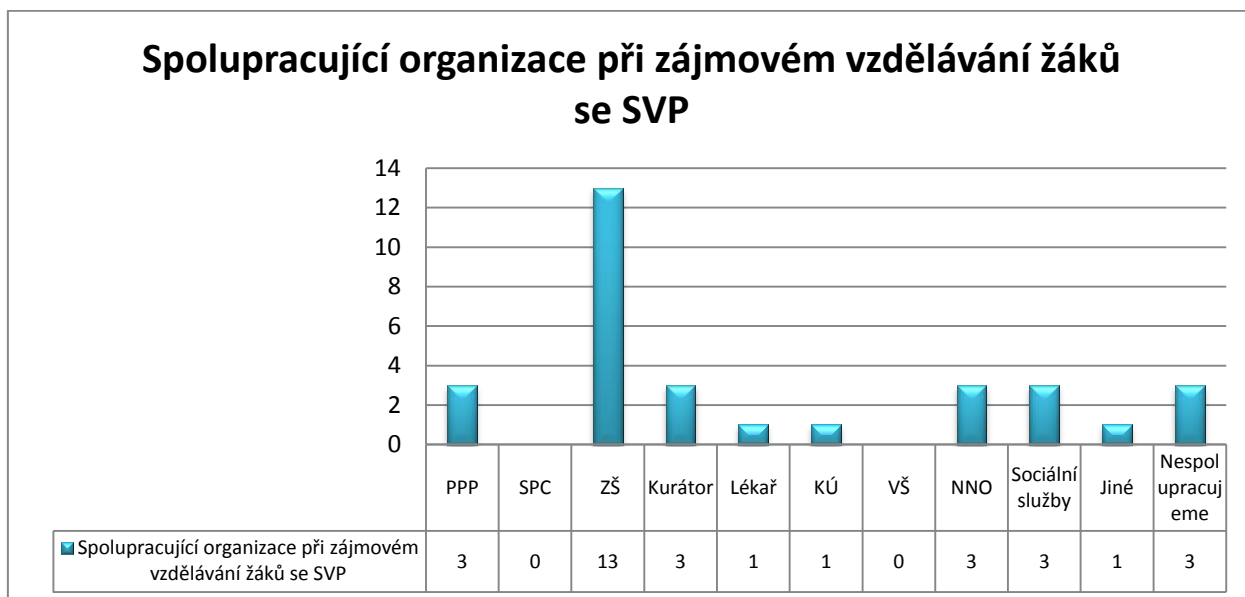
Graf č. 11 Speciální pedagog v organizaci

Tři ředitelé (16,7 %) uvedli, že v jejich organizaci pracuje speciální pedagog. Ve třinácti organizacích (72,2 %) speciální pedagog nepracuje, dva ředitelé (11,1 %) v položce jiné uvedli, že několik externích spolupracovníků v jejich organizacích má tuto kvalifikaci a případné problémy konzultují s nimi.

U této položky se domníváme, že odpovědi ředitelů organizací korespondují s tím, že se inkluze jako taková dostává do podvědomí velmi pozvolna a že se v naší společnosti nepočítá s tím, že by DDM a SVČ mohli být součástí inkluzivních trendů, tím pádem, aby na každém pracovišti byl zaměstnán speciální pedagog.

Devatenáctá položka poté zjišťovala, zda organizace zájmového vzdělávání spolupracují s některou z organizací, kde je zaměstnán speciální pedagog či jiný odborný pracovník, který by byl kompetentní při spolupráci na zájmovém vzdělávání žáka se SVP.

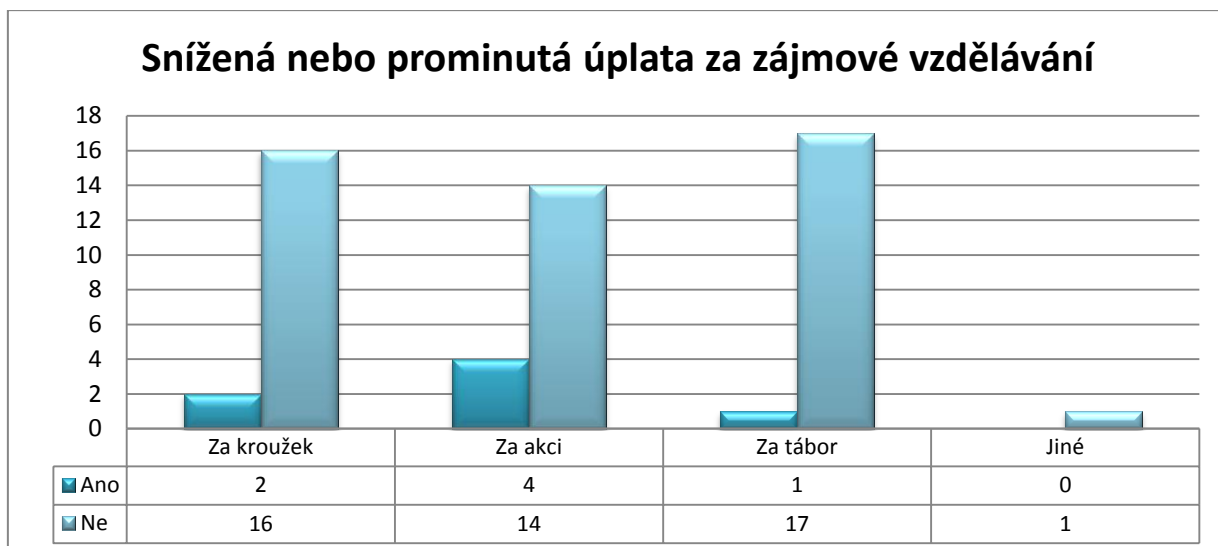
Graf č. 12 Spolupracující organizace při zájmovém vzdělávání žáků se SVP

Ředitelé si mohli vybírat z předložených možností (výše uvedené v tabulce grafu č. 12). Nejvíce ředitelů, celkem třináct (72,2 %), spolupracuje se zaměstnanci ZŠ (běžnou, praktickou, speciální). S pedagogicko-psychologickou poradnou, s kurátorem pro děti a mládež ze sociálního úřadu, s neziskovou organizací a sociálními službami spolupracují shodně tři ředitelé (16,7 %). Se speciálněpedagogickým centrem a vysokými školami ředitelé v době dotazníkového šetření nespolupracovali. Pouze tři ředitelé (16,7 %) uvedli, že nespolupracují s organizacemi, které zaměstnávají speciálního pedagoga nebo jiného odborného pracovníka.

V položce *jiné* uvedl jeden ředitel (5,6 %) v rozšiřující odpovědi, že spolupracují s dětským domovem.

Dvacátá položka navazuje a úzce souvisí s předcházející otázkou, která zjišťovala subjektivní názor ředitelů organizací zájmového vzdělávání na spokojenost se spoluprací s organizacemi, které uvedli v předchozí položce. Všech patnáct ředitelů (83,3 %), kteří uvedli, že spolupracují s organizacemi, je se spoluprací spokojeno. Tři ředitelé (16,7 %) nemají se spoluprací zkušenost.

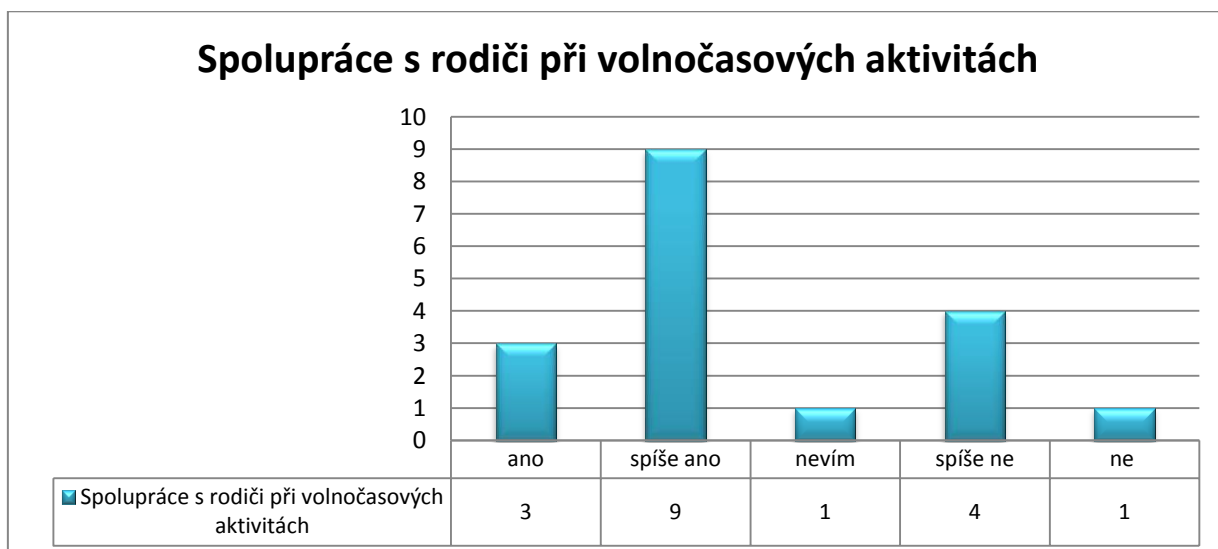
Dvacátá první položka zjišťovala, zda ředitelé zájmových organizací snižují nebo promíjejí úplatu dle vyhlášky č. 74/2005 Sb. ve znění pozdějších právních předpisů.

Graf č. 13 Snížená nebo prominutá úplata za zájmové vzdělávání

Snížení nebo prominutí úplaty za zájmové vzdělávání za kroužek je ve dvou případech (11,1 %), za akci ve čtyřech (22,2 %), za tábor v jednom případě (5,6 %) - zde respondent doplnil, že se jedná např. o žáky, kteří mají upraven stravovací režim. V ostatních případech není úplata snížena ani prominuta – je to dáno především nesplněním kritérií, která jsou uvedena ve vyhlášce nebo neznalostí zákonných zástupců o těchto možnostech. Více o financování je uvedeno v kapitole 1.6 teoretické části.

Položka číslo **dvacet dva** se zaměřila na spolupráci rodičů při zájmovém vzdělávání.

Graf č. 14 Spolupráce s rodiči při volnočasových aktivitách

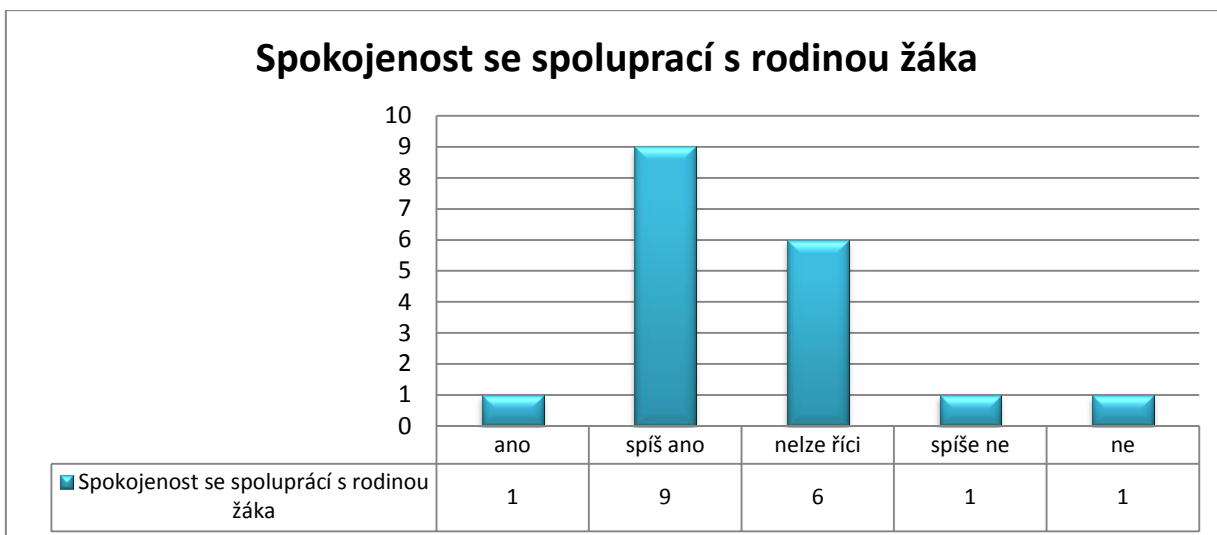
Ředitelé mohli vybírat z předložených možností, kdy ve třech organizacích (16,7 %) rodiče spolupracují, v devíti (50 %) spíše spolupracují (např. při jednotlivých akcích, nebo při aktivitách, které jsou vnímány jako vhodné pro žáka), v jedné z organizací (5,6 %) si ředitel

nebyl vědom, zda rodiče spolupracují či nespolečně spolupracují, ve čtyřech organizacích (22,2 %) spíše nespolečně spolupracují a v jedné (5,6 %) nespolečně spolupracují.

Dvacátou třetí položkou jsme chtěli doplnit informace o konkrétních možnostech spolupráce rodičů s organizací.

- Ve většině případů jako doprovod na akcích pořádaných naší organizací.
- Při činnosti, schůzky s rodiči.
- Počáteční konzultace při výběru, při organizaci samotné aktivity, průběžná konzultace a zpětná vazba, řešení případných problémů.
- Většinou konzultujeme problémy žáka, jak reaguje v různých situacích a jak je jsou zvyklí doma nebo ve škole řešit apod., abychom přistupovali jednotně, někdy v případě problému, kdy je potřeba zásah rodiče nebo si vyjasnit vzniklou situaci.
- Rodiče se účastní činnosti jako asistenti nebo pozorovatelé edukace s povinností participace na vzdělávání.
- Společné zájezdy, tábory, vystoupení, besedy, zajištění materiálu na činnost, dílničky pro 2 ručičky – výroba suvenýrů.
- Výměna zkušeností.
- Osobní konzultace s rodiči s cílem poznat problematiku žáka a vhodně reagovat s pomocí směrem k žákovi, logopedie – depistáž, artikulační postavení mluvidel, domácí úkoly.
- Při nápravě řeči.
- Výběr vhodných kroužků.
- Na sportovní či veřejné akce jsou zváni a účastní se aktivit přímo s dítětem.

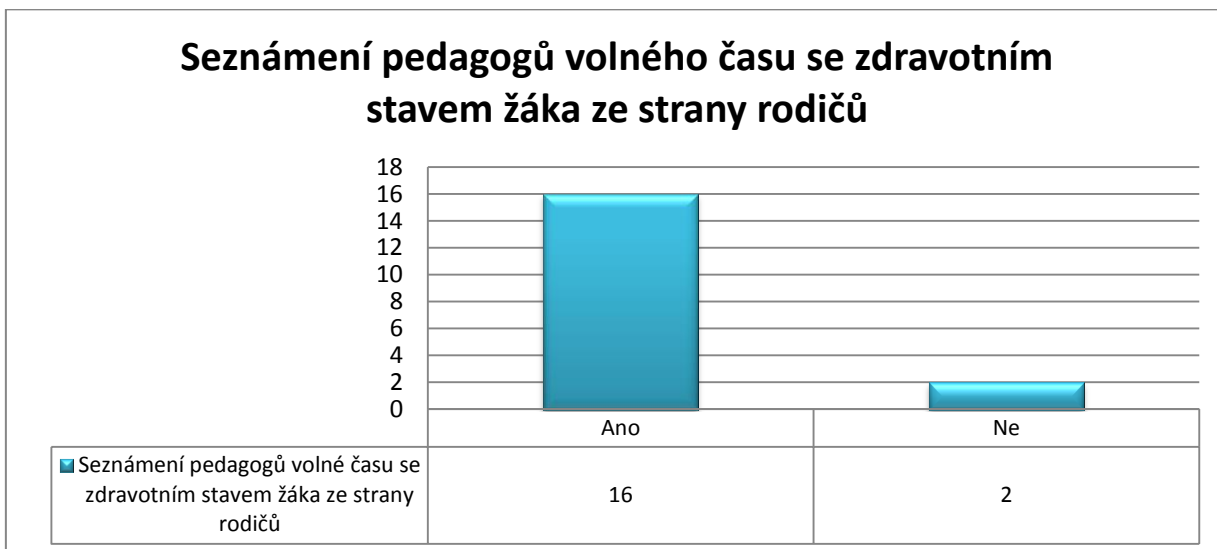
Dvacátá čtvrtá položka se dotazovala na spokojenost ředitelů se spoluprací s rodinou žáka (záměrně byla uvedena rodina a ne pouze zákonný zástupce).

Graf č. 15 Spokojenost se spoluprací s rodinou žáka

Ředitelé mohli vybírat z předložených možností. Pouze jeden ředitel (5,6 %) uvedl, že je se spoluprací s rodinou spokojen, devět ředitelů (50 %) je spíše spokojeno, šest ředitelů (33,3 %) si vybralo odpověď neví, jeden (5,6 %) je spíše nespokojen, a jeden (5,6 %) není spokojen.

Dvacátá pátá položka zjišťovala, zda jsou pedagogové volného času obeznámeni se zdravotním stavem žáka ze strany zákonných zástupců (rodičů).

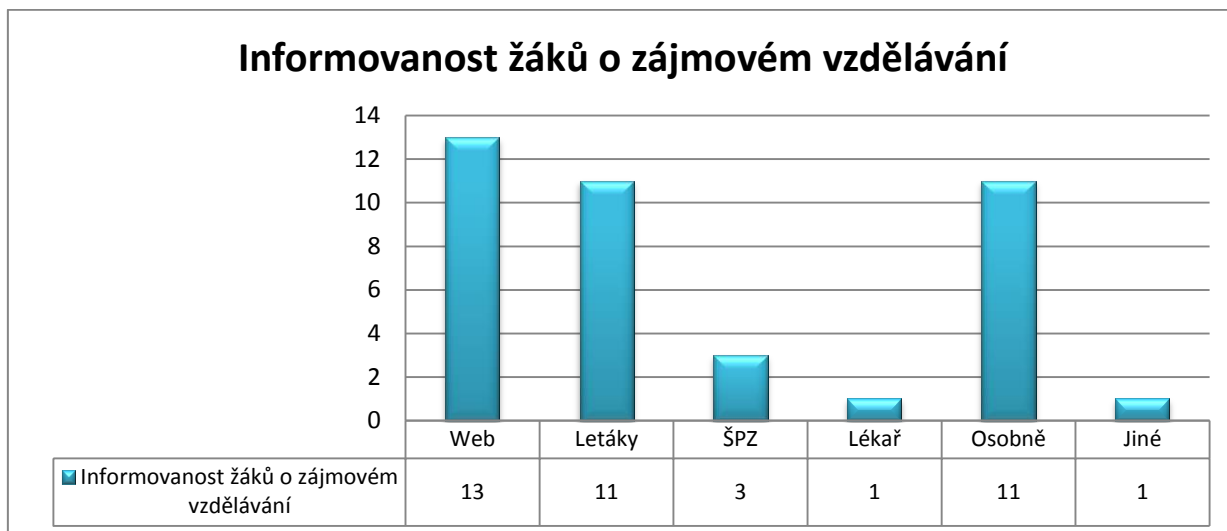

Graf č. 16 Seznámení pedagogů volného času se zdravotním stavem žáka ze strany rodičů

Šestnáct (88,9 %) z osmnácti ředitelů uvedlo, že zákonní zástupci žáků se SVP je seznamují se zdravotním stavem žáků a z něj vyplývajícími omezení. Šest z nich ještě odpověď upřesnilo, kdy všichni uvedli ano a doplnili – většinou; jen u některých; jinak by porušovali školský zákon; ojedinele; seznamují nás se zdravotním omezením (typu brýle,

astma...); ale na vývojové poruchy učení neupozorňují. Dva ředitelé (11,1 %) uvedli, že je rodiče se zdravotním stavem žáků neseznamují.

Položka číslo **dvacet šest** ověřovala, jakým způsobem organizace informují žáky se SVP o možnostech zájmového vzdělávání.

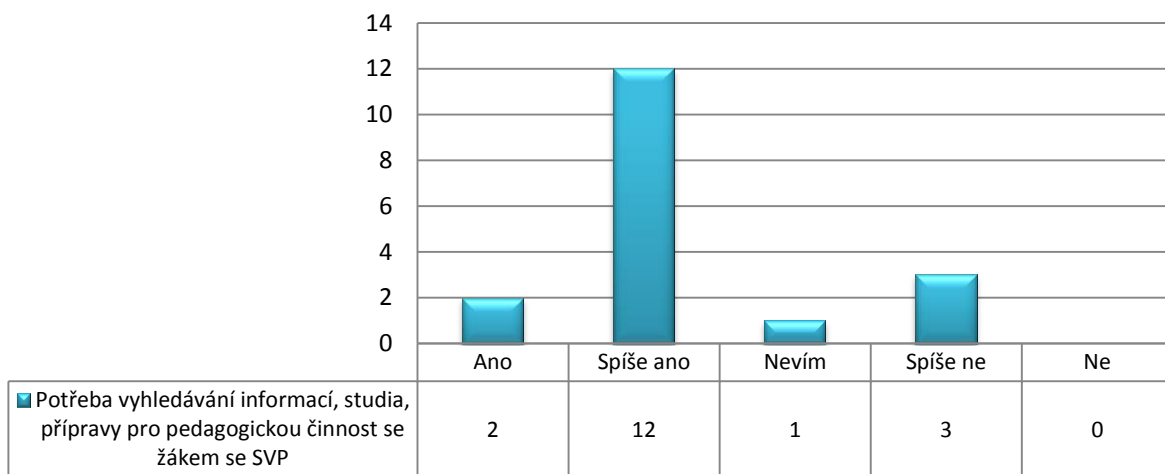
Graf č. 17 Informovanost žáků o zájmovém vzdělávání

Prostřednictvím webových stránek informuje veřejnost třináct organizací (72,2 %). Jedna z organizací navíc k nabídce uvádí, že je vzdělávání žáků se SVP v jejich organizaci bez omezení. V případě, kdy je ze strany žáků a zákonných zástupců žáků zájem o zapojení se do zájmového vzdělávání, jsou konzultovány možnosti s rodiči žáka.

Pomocí propagačních materiálů – letáků informuje veřejnost jedenáct organizací (61,1 %). Prostřednictvím školských poradenských zařízení (SPC, PPP), neziskových organizací předávají informace veřejnosti tři organizace (16,7 %). Prostřednictvím lékaře jedna (5,6 %). Osobně ve školách nabízí možnost zapojení se do zájmového vzdělávání jedenáct organizací (61,1%). Jeden ředitel (5,6 %) uvedl, že nedělají mimořádnou nabídku, rodiče se naučili zajímat se o volnočasové aktivity sami. Z dotazníku vyplynulo, že organizace při předávání informací veřejnosti využívají a kombinují více možností, jak oslovit žáky se SVP a jejich rodiče.

Dvacátá sedmá položka se zaměřovala na to, zda ředitelé organizací mají potřebu vyhledávat informace o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků se zaměřením na žáky se SVP.

Potřeba vyhledávání informací, studia, přípravy pro pedagogickou činnost se žákem se SVP

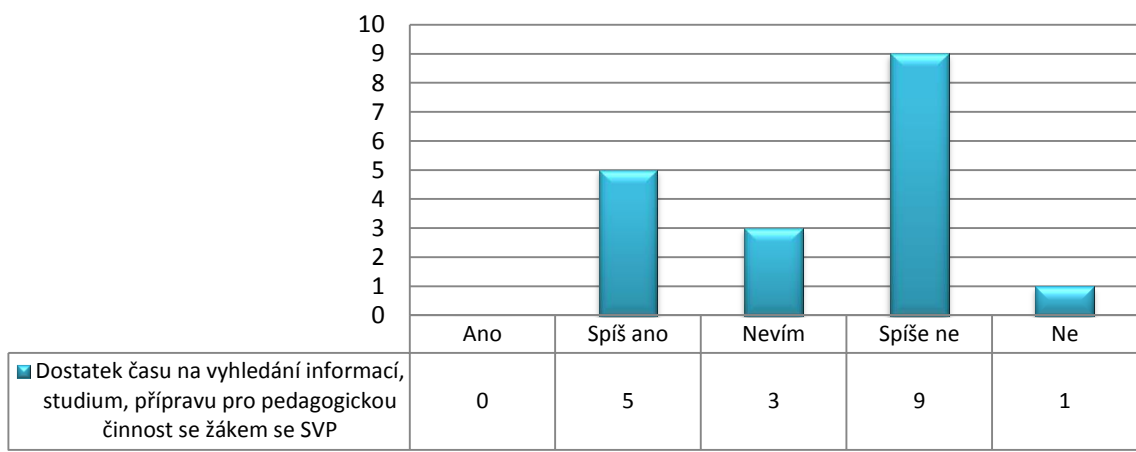

Graf č. 18 Potřeba vyhledávání informací, studia, přípravy pro pedagogickou činnost se žákem se SVP

Dva ředitelé (11,1 %) uvedli, že si potřebují ke své práci se žáky se SVP vyhledávat informace, studovat a připravovat se na pedagogickou práci s žákem se SVP. Dvanáct (66,7 %) zvolilo odpověď spíše ano, jeden ředitel (5,6 %) zvolil odpověď nevím, tři (16,7 %) spíše ne. Nikdo nezvolil odpověď ne. Z výsledků usuzujeme, že informace, možnosti studia a vzdělávání se, stejně jako příprava na pedagogickou práci s žáky se SVP je pro pedagogy volného času potřebná.

Položkou **dvacet osm** jsme navázali na předchozí a zjišťovali jsme, zda mají dostatek času na vyhledávání informací a vzdělávání se.

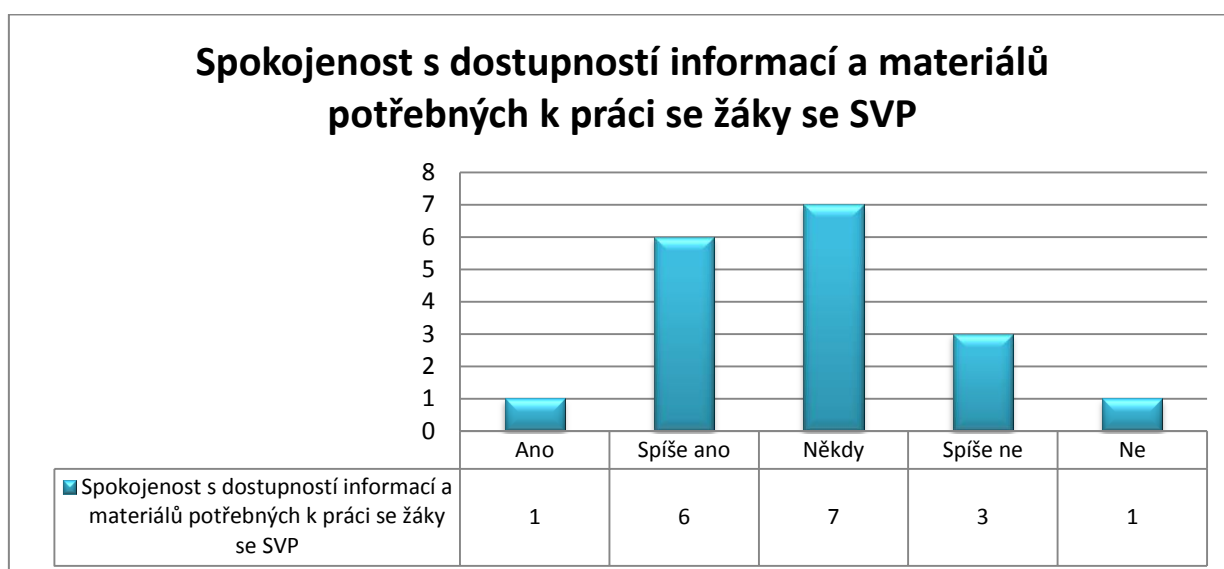
Dostatek času na vyhledání informací, studium, přípravu pro pedagogickou činnost se žákem se SVP

Graf č. 19 Dostatek času na vyhledání informací, studium, přípravu pro pedagogickou činnost se žákem se SVP

Opět mohli ředitelé vybírat z více možností. Ani jeden ředitel nevybral možnost, že mají v jeho organizaci dostatek času na vyhledávání informací, studium, prostudování a přípravu na pedagogickou práci se žákem se SVP. Pět (27,8 %) zvolilo odpověď spíše ano, tři (16,7 %) nevím, ale devět (50 %) uvedlo, že spíše ne, jeden (5,6 %) označil možnost ne. Přestože v předchozí položce odpovídali, že informace, možnosti studia a vzdělávání se, stejně jako příprava na pedagogickou práci s žáky se SVP je pro pedagogy volného času potřebná, tak se ukazuje, že na ni nemají tolik času, jak by potřebovali. Pracovní doba volnočasových pedagogů se rozděluje na přímou a nepřímou pedagogickou činnost. Právě v nepřímé pedagogické činnosti by se mohli pedagogové více informovat o specifikách práce se žáky se SVP. Zde je ovšem nutné uvést, že nepřímá pedagogická činnost obsahuje zejména přípravu pedagogů na další formy činnosti (viz vyhláška 74/2005 Sb. v platném znění), další související činnosti dle jejich popisu práce. Domníváme se tedy, že opravdu nezbyvá tolik času na vlastní vzdělávání v této oblasti. Je zde také důležitá role ředitele organizace – pokud bude v zařízení integrováno více žáků se SVP, může např. přidat do popisu práce jednoho ze zaměstnanců tuto oblast.

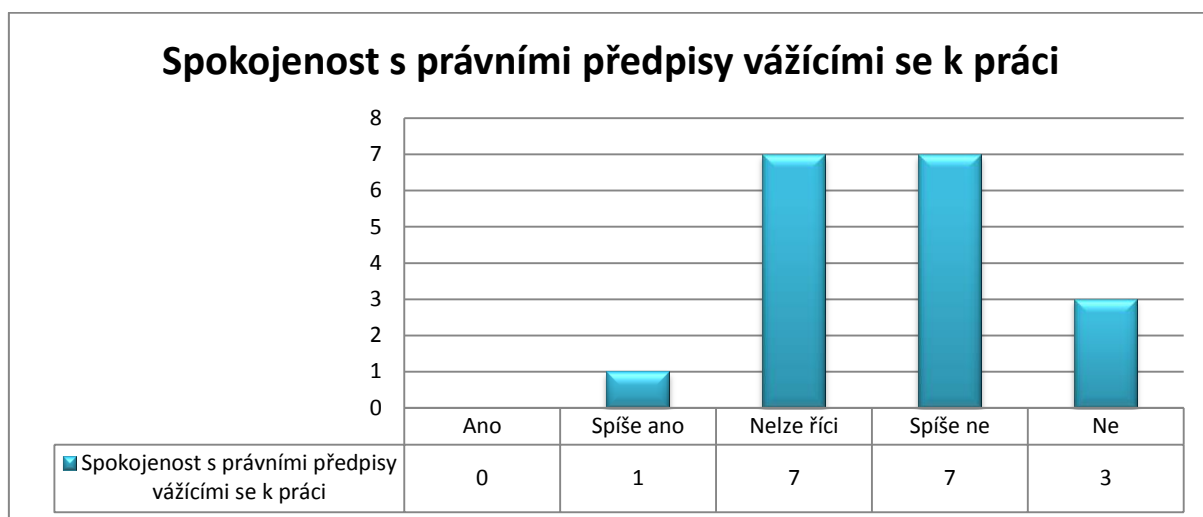
Položka **dvacet devět** se zaměřila na zjištění spokojenosti ředitelů organizací pro zájmové vzdělávání s dostupností informací a materiálů.

Graf č. 20 Spokojenost s dostupností informací a materiálů potřebných k práci se žáky se SVP

Opět mohli ředitelé vybírat z více možností. Spokojen s dostupností informací a materiálů potřebných k práci se žáky se specifickými vzdělávacími potřebami je pouze jeden ředitel (5,6 %), šest (33,3 %) zvolilo možnost spíše ano, sedm (38,9 %) někdy, tři (16,7 %) zvolili možnost spíše ne, jeden ředitel (5,6 %) vybral odpověď ne. Pokud bychom danou položku srovnali s odpověďmi uvedenými v grafu č. 10 (Dostatečná existence seminářů zaměřených na přípravu pedagogů volného času ke vzdělávání žáků se SVP), kde 50 % ředitelů vyjádřilo, že neví, zda existuje dostatečná nabídka vzdělávacích seminářů a 33,3 % tvrdí, že neexistují semináře (shoduje se se zjištěním autorky práce), považujeme oblast informovanosti, dostupnosti materiálů a samotné vzdělávání za nedostačující.

Položka číslo **třicet** se zaměřila na spokojenost ředitelů s právními předpisy, které souvisí s jejich prací.

Graf č. 21 Spokojenost s právními předpisy vážícími se k práci

Na škále odpovědí zaznamenali ředitelé ve třech případech (16,7 %), že nejsou spokojeni s právními předpisy vážícími se k jejich práci, sedm (38,9 %) vybralo možnost spíše ne. Sedm (38,7 %) nelze říci, jeden (5,6 %) spíše ano a žádný ředitel nevybral možnost ano. Právní předpisy, které by se týkaly přímo zájmového vzdělávání žáků se SVP, neexistují. Základní vymezení nalezneme v zákonech č. 561/2004 Sb., 563/2004 Sb., a ve vyhlášce č. 74/2005 Sb. v platném znění. Pokud bychom dále chtěli specifikovat např., kdo je žákem se SVP, kdo je žákem se zdravotním postižením, zdravotním či sociálním znevýhodněním, formy integrace, podpůrná opatření, školské poradenské zařízení aj., museli bychom znát předpisy, které nejsou přímo určeny pro organizace a oblast zájmového vzdělávání (např. vyhláška č. 72/2005 Sb., 73/2005 Sb.). Proto právě tato neprovázanost a širší problematiky může být

určujícím faktorem převážné neznalosti a nespokojenosti s právními předpisy ze strany ředitelů.

Závěrečná, **třicátá první** položka se dotazovala, zda ředitelé považují své organizace zájmového vzdělávání za efektivní zařízení podpory inkluze.

Graf č. 22 Zájmové organizace jako efektivní zařízení podpory inkluze

Šestnáct ředitelů (88,9 %) se domnívá, že volnočasové organizace mohou být efektivními zařízeními podpory inkluze, pouze dva (11,1 %) zaznamenali odpověď neví. Odpověď ne si nevybral ani jeden z nich, což svědčí o tom, že vnímají organizace pro zájmové vzdělávání jako možnost podpory inkluze v naší zemi.

5.4 Závěry šetření, ověření hypotézy

V závěru šetření uvádíme jednotlivé informace z dotazníkového šetření, ke kterým jsme dospěli metodou prostého výčtu po vyhodnocení získaných dat, které jsou graficky zpracovány v podkapitole 5.3. Metodou prostého výčtu zároveň získáváme informace o naplnění dílčích cílů diplomové práce. Dílčí cíle byly přeformulovány do tázací podoby.

1. *Zapojují se žáci se speciálními vzdělávacími potřebami do zájmového vzdělávání v DDM a SVČ ve Zlínském kraji, pokud ano, tak kolik?*

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že do zájmového vzdělávání v DDM a SVČ ve Zlínském kraji se zapojují i žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Nejvíce organizací Zlínského kraje, 66,7 %, uvedlo, že jsou navštěvovány žáky s tělesným postižením - poté žáky s vývojovými poruchami učení, 55,6 % a následně žáky s mentálním postižením –

50 %. Organizace navštěvují i žáci s jinými speciálními potřebami – 27,7 % - jedná se o žáky s aspergerovým syndromem, s ADHD. Počet žáků v organizacích je různý, pohybuje se v rozmezí od 2 do 30 žáků. Počet žáků se SVP na organizaci zájmového vzdělávání (DDM a SVČ) Zlínského kraje je dle průměru 11.

2. *Mají DDM a SVČ definované podmínky, za kterých se žáci se SVP mohou účastnit zájmového vzdělávání?*

Žáci se SVP se účastní nejvíce „doporučených aktivit“ – odpovědělo 55,6 % respondentů. Bez omezení se může účastnit jakýchkoli aktivit – odpovědělo 33,3 % respondentů. Za přítomnosti doprovodu – uvedlo 16,7 % respondentů. Šest ředitelů doplnilo své odpovědi o slovní popis, jaké podmínky se dále vyskytují.

3. *Nabízejí DDM a SVČ zájmové vzdělávání výhradně pro žáky se SVP?*

Organizace zájmového vzdělávání Zlínského kraje (v počtu 18) nabízejí pro žáky se SVP:

- pravidelnou činnost - kroužky, kluby, dlouhodobé kurzy – uvedlo 38,9 % respondentů
- jednorázové akce – uvedlo 33,3 % respondentů
- táborovou a spontánní činnost – uvedlo 16,7 % respondentů
- alternativní výchovnou činnost na botanické zahradě na doporučení výchovného poradce – uvedlo 5,6 % respondentů
- Žádné speciální aktivity pro žáky se SVP nenabízí - uvedlo 44,4 % respondentů.

4. *Je podmínkou při účasti žáků se SVP na zájmovém vzdělávání doprovod zákonných zástupců či asistentů?*

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 16,7 % respondentů vyžaduje přítomnost rodičů, 27,8 % uvedlo, že jen u některých žáků a 55,6 % respondentů uvedlo, že se zatím nevyskytla situace, kde by byla nutná přítomnost rodiče.

5. *Jsou žáci se SVP organizacemi pro zájmové vzdělávání odmítáni?*

Ve většině organizací – 83,3 % jsme se setkali s odpovědí, že je integrace zvládána a nemusely řešit odmítnutí žáka z důvodů jejich postižení. Pouze 16,7 % organizací řešilo situaci nepřijetí žáka do zájmového vzdělávání z důvodu architektonických bariér v organizaci a z důvodů naplněné kapacity jednotlivých kroužků.

6. *S jakými úspěchy či neúspěchy při vzdělávání žáků se SVP se organizace zájmového vzdělávání setkali?*

Pokud organizace zajišťuje zájmové vzdělávání pro žáky se SVP, pak ve většině případů se jim jeví tyto aktivity jako úspěšné a daří se jim začleňovat žáky do různých forem činností – pravidelná, příležitostná, táborová, případně zajišťují úspěšně tuto činnost speciálně pro žáky se SVP. V případě neúspěchů, ředitelé neměli ponětí, zda byla nějaká akce neúspěšná nebo uvedli, že se nestalo, aby některá z činností byla neúspěšná. Dále bylo uvedeno, že při akcích spolupracují s jinými organizacemi či se snaží vytvářet takové aktivity, aby byly zvládnutelné i pro žáky se SVP.

7. *Jakými způsoby je zajištěno „nadstandardní“ financování potřebné k zájmovému vzdělávání žáků se SVP?*

Ředitelé v 83,3 % uvedli, že nemají žádné vyhrazené prostředky, pro žáky se SVP. Pouze 16,7 % ředitelů uvedlo, že mají v organizaci finanční prostředky na zajištění zájmového vzdělávání žáků se SVP. V těchto případech se jedná o finance na zajištění speciálního kroužku, aktivit pro žáky se SVP (jezdecký kroužek - kůň, krmení, pomůcky pro jízdu na koni, pohybový kroužek – pomůcky na pohybovou činnost – žíněnky, švihadla, lana ..., arteterapie – z úplaty za zájmové vzdělávání jsou pořizovány speciální materiály a pomůcky). Pokud žádají o finanční prostředky na zajištění zájmového vzdělávání žáků se SVP, oslovují Krajský úřad Zlínského kraje, zřizovatel, nadace a nadační fondy, sponzory. Z oslovených organizací žádalo pouze 22,2 %, kdy bylo plně vyhověno jedné organizaci a třem pouze částečně. Ostatní ředitelé 77,8% zájmových organizací žádnou žádost na podpůrná opatření nepodávali.

8. *Je v organizacích pro zájmové vzdělávání zaměstnán speciální pedagog?*

Speciální pedagog je zaměstnán pouze ve třech organizacích – 16,7 %. Ve třinácti organizacích – 72,2 % - speciální pedagog nepracuje. Ve dvou organizacích – 11,1 % - pracují externí pedagogové, kteří mají kvalifikaci speciální pedagog.

9. *Navazují organizace pro zájmové vzdělávání spolupráci s jinými zařízeními, které běžně pracují se žáky SVP?*

Nejvyšší počet organizací pro zájmové vzdělávání (13) spolupracuje se zaměstnanci ZŠ – 72,2 %. S PPP, s kurátorem pro děti a mládež ze sociálního úřadu, s neziskovou organizací, se sociálními službami spolupracují tři organizace – 16,7 %. S dětským domovem

spolupracuje jedna organizace – 5,6 %. Pouze tři ředitelé – 16,7 % - uvedli, že nespolupracují s žádnými organizacemi, které zaměstnávají speciálního pedagoga nebo jiného odborného pracovníka.

10. Spolupracují organizace pro zájmové vzdělávání s rodinou žáka?

Ve třech organizacích – 16,7 % - spolupracují rodiče při volnočasových aktivitách. V devíti organizacích – 50 % - spíše spolupracují. V jedné organizaci – 5,6 % - si není ředitel vědom, zda rodiče s organizací spolupracují či nespolupracují. Ve čtyřech organizacích – 22,2 % - spíše nespolupracují. V jedné organizaci - 5,6 % - nespolupracují.

11. Jakým způsobem jsou žáci se SVP informováni o možnosti zapojit se do zájmového vzdělávání?

Organizace zájmového vzdělávání kombinují možnosti informování žáků se SVP o zapojení se do zájmového vzdělávání.

- Prostřednictvím webových stránek – uvedlo 13 organizací – 72,2 %.
- Pomocí propagačních materiálů – letáků – informuje 11 organizací – 61,1 %.
- Osobně ve školách – informuje 11 organizací – 61,1 %.
- Prostřednictvím SPC a PPP, neziskových organizací – informují 3 ředitelé – 16,7 %.
- Prostřednictvím lékaře – informuje 1 ředitel – 5,6 %.
- Rodiče si zvykli vyhledávat nabídku sami – uvedl 1 ředitel – 5,6 %.

12. Mají pedagogové volného času potřebu a dostatek času na vyhledávání informací, vzdělávání a přípravu na pedagogickou práci se žáky se SVP?

Vyhledávání informací, vzdělávání a příprava na pedagogickou práci se žáky se SVP je pro většinu dotazovaných potřebná. Ředitelé (11,1 %) si potřebují vyhledávat informace, studovat a připravovat se na pedagogickou práci s žákem se SVP. 12 ředitelů (66,7 %) odpovědělo, že spíše ano. Jeden ředitel (5,6 %) nevěděl. Tři ředitelé (16,7 %) odpovědělo, že spíše ne. Nikdo nezvolil odpověď ne.

13. Jaká je spokojenost ředitelů s právními předpisy, které se vztahují k jejich práci?

Jeden ředitel (5,6 %) je spíše spokojen s právními předpisy. Sedm ředitelů (38,7 %) uvedlo, že nelze říci. Sedm ředitelů (38,7 %) uvedlo, že spíše není spokojeno s právními předpisy. Tři ředitelé (16,7 %) nejsou spokojeni s právními předpisy. Ani jeden ředitel nezvolil odpověď ano, jsem spokojen s právními předpisy.

14. Jsou samotnými řediteli DDM a SVČ považovány za jednu z možností podpory inkluze?

Šestnáct ředitelů – 88,9 % - se domnívá, že volnočasové organizace mohou být efektivními zařízeními podpory inkluze. Dva ředitelé – 11,1 % - uvedlo, že neví. Žádný ředitel si nevybral odpověď, že organizace pro zájmové vzdělávání nemohou být efektivními zařízeními podpory inkluze. Svědčí to o tom, že řediteli DDM a SVČ jsou organizace pro zájmové vzdělávání považovány za jednu z možností podpory inkluze.

Ověření stanovené hypotézy

Pro statistické ověření byla použita statistická metoda pro analýzu nominálních dat: test dobré shody – chí kvadrát pro kontingenční tabulku. Na základě výše zjištěných nominálních dat byl proveden chí kvadrát pro kontingenční tabulku, který měl potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy.

Věcná hypotéza

Předpokládáme, že není rozdíl mezi řediteli a organizacemi, pro které představují zájmové organizace efektivní zařízení pro podporu inkluze, a těmi, které žáky se SVP odmítají.

Pro potřeby statistického měření byla věcná hypotéza operacionalizována na hypotézy statistické – H_0 a H_A

Statistická hypotéza

H_0 Počet ředitelů, kteří odmítají žáky se SVP do zájmového vzdělávání je různý jako počet ředitelů, kteří považují zájmové organizace za efektivní zařízení podpory inkluze.

H_A Počet ředitelů, kteří odmítají žáky se SVP do zájmového vzdělávání je stejný jako počet ředitelů, kteří považují zájmové organizace za efektivní zařízení podpory inkluze.

Výpočet očekávaných četností:

Při výpočtu očekávaných četností vycházíme z počtu četností jednotlivých odpovědí, kdy v 15 případech ředitelé neodmítli žádného žáka, 3 ředitelé odmítli, žádný z ředitelů nevolil odpověď nevím. Dále 16 ředitelů považuje organizace zájmového vzdělávání za efektivní zařízení podpory inkluze a 2 ředitelé nevědí, zda je tomu tak a žádný ředitel nevybral odpověď ne.

Test významnosti provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Tab. č. 4 Chí kvadrát pro kontingenční tabulku

pozorovaná četnost				očekávaná četnost			
	1. kategorie	2. kategorie	součet		1. kategorie	2. kategorie	součet
ANO	15	16	31	ANO	15,50	15,50	31,00
NE	3	0	3	NE	1,50	1,50	3,00
NEVÍM	0	2	2	NEVÍM	1,00	1,00	2,00
součet	18	18	36	součet	18,00	18,00	36,00

Výsledky chí – kvadrát			
	1. kategorie	2. kategorie	součet
ANO	0,02	0,02	0,03
NE	1,50	1,50	3,00
NEVÍM	1,00	1,00	2,00
součet	2,52	2,52	5,03

alfa	Chi2	5,032
0,05	Chi2-krit	5,991

Vypočítaná hodnota testového kritéria je chí-kvadrát $x^2 = 5,032$

Tabulka četností v tomto případě 2 stupně volnosti. Kritická hodnota testového kritéria pro hladinu významnosti 0,05 je $x^2_{0,05}(2) = 5,991$. Je zřejmé, že vypočítaná hodnota testového kritéria je menší než hodnota kritická, a proto musíme odmítnout alternativní hypotézu a přijmout hypotézu nulovou.

Závěr:

Počet ředitelů, kteří odmítají žáky se SVP do zájmového vzdělávání je různý jako počet ředitelů organizací, kteří považují zájmové organizace za efektivní zařízení podpory inkluze.

6 Diskuze

Během tvorby diplomové práce – ať už při zpracovávání teoretických poznatků nebo výzkumného šetření se objevovala řada jasných informací, tak i těch, na které zatím nejsou známy odpovědi. Sama autorka je ředitelkou DDM v Luhačovicích, kde řeší aktuální nepřístupnost budovy pro žáky s tělesným postižením. Vystávají konkrétní otázky - Podaří se přesvědčit pracovníky státní památkové péče o nutnosti zřízení bezbariérového přístupu do barokního zámku – památky II. kategorie z roku 1738? Podaří se prosadit v rozpočtu zřizovatele finanční prostředky na tuto úpravu i na další úpravy v interiéru? Budeme se setkávat s nepochopením, nedostatkem prostředků, proč vynakládat finanční prostředky na tuto nutnou změnu kvůli 1-3 žákům s tělesným postižením? Je až s podivem, že u nás jsou tyto změny vnímány spíše jako problém a komplikace a nerespektuje nebo se ani nepočítá s právem každého žáka na rovný přístup. V tomhle konkrétním případě je nutné velmi opatrně postupovat, aby se z problému nepřístupnosti pro všechny skupiny žáků nedostali sami žáci do situace, že budou změny považovány za zbytečné a vznikne jakási nevole vůči této skupině žáků se SVP.

K diskuzi je také otázka, zda mají pedagogové volného času dostatečné kompetence a zájem o práci se žáky se SVP? Nebudou interní a externí pracovníci zatíženi a později neuspokojeni prací se žákem se SVP? Jsou organizace schopny zajistit i zájmové vzdělávání pro žáky se SVP, speciální kroužky, integraci žáků do kroužků? Zvládne pedagog volného času promyslet formy činností a metody tak, aby se bez omezení mohl zapojit do všech činností i žák se SVP, aniž by pocítil omezení? Velmi důležitá oblast, která není řešena. Běžně v zájmovém vzdělávání pracují lidé, kteří mají středoškolské, vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v pedagogické oblasti. V případě, že tomu tak není, je nutné absolvovat vzdělávací kurz. Ovšem středoškolské vzdělávání pedagogů volného času, akreditované semináře nezahrnují vzdělávání s tímto obsahem, v případě vyššího odborného a vysokoškolského vzdělání se s touto oblastí setkáváme maximálně v jednom semestru, a to ještě čistě teoreticky. Tady si musíme nejvíce uvědomit a připustit, že se se zájmovým vzděláváním žáků se SVP v „tradičních“ organizacích pro zájmové vzdělávání spíše nepočítá a neklade se důraz na potřebu mít vzdělané pracovníky. Proto řada organizací využívá spolupráce s organizacemi, které jsou přímo určeny pro žáky se SVP či využívají informací od speciálních pedagogů ze svého okolí. S tím souvisí otázka, pokud nabídneme zájmový kroužek speciálně pro žáky se SVP, bude o něj zájem ze strany žáků a rodičů, když budou

vědět, že není zajištěn pedagog volného času, který zná specifika žáků se SVP, popř. bude mít zájem speciální pedagog vést takový kroužek?

Speciální oblast, která není řešena a je zřejmé, že má souvislost s neinformovaností veřejnosti a také s mnohdy nezajištěnými podmínkami ze strany organizace - nebudou rodiče intaktních žáků nespokojeni při integraci žáků se SVP, nebudou se intaktní žáci z těchto zájmových kroužků odhlašovat, či požadovat změnu? Bude mít zájem žák se SVP o aktivity v zájmovém vzdělávání? Bude integrace přínosná pro obě strany? O tom, že organizace zájmového vzdělávání nejsou běžně institucemi využívanými žáky se SVP, svědčí i zdroj Krajského úřadu Zlín, tzv. zahajovací výkaz V15-01 (interní dokument autorky), kde se předpokládá na rok 2014, že bude organizace zájmového vzdělávání navštěvovat 380 123 žáků.¹³⁶ Dotazníkového šetření se účastnilo 18 zájmových organizací, čili po odečtení tří organizací, které nebyly zapojeny do šetření, se předpokládá 317 884 žáků. Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že se vzdělávání účastní průměrně v jedné organizaci 11 žáků – tzn. 198 žáků se SVP. Podle zjištěných údajů je zde zřetelný nepoměr: 317 686 : 198.

Spousta nezodpovězených otázek, malá orientace v této problematice, nízká podpora státu ve financování v této oblasti, nedostatečné vzdělávání a náročnost práce pedagogů volného času, nízké počty interních zaměstnanců v DDM a SVČ, naproti tomu kreativita pedagogů volného času, zaujetí pro práci tohoto charakteru, potřeby spoluobčanů mohou mít vliv na to, že některé organizace se již touto problematikou zabývají a některé ji zatím neřeší.

Domníváme se, že v této oblasti je řada překážek, které možná ani nechtějí být řešeny. Spoléhá se na činnost sociálních služeb či neziskových organizací, které přebírají iniciativu v oblasti zájmového vzdělávání žáků se SVP. Ovšem měl by existovat předpoklad „volby“, aby žáci se SVP a jejich rodiny, pedagogové, přátelé věděli, že existují i jiné možnosti.

---

¹³⁶ HEŘMANSKÁ, L., 2013. *Zahajovací výkaz V15-01 organizací zájmového vzdělávání Zlínského kraje pro rok 2014.*

Závěr

Cílem práce bylo zjistit, jaké jsou podmínky (možnosti a meze) Domů dětí a mládeže a Středisek volného času ve Zlínském kraji pro inkluzivní vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Teoretické poznatky jsou propojeny s legislativním vymezením s komentáři autorky. Výzkumné šetření mělo za cíl zkompletovat oblast zájmového vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Získané poznatky budou sloužit pro orientaci v problematice inkluze/integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zájmovém vzdělávání nejen ředitelům SVC a DDM ve Zlínském kraji, ale každému, kdo si tuto práci přečte. Práce přináší informace, které by mohly být přínosem pro pracovníky organizací v zájmovém vzdělávání, kteří by aktivně chtěli proces inkluze/integrace ve své organizaci rozvíjet. Práce může být také dále využita speciálními pedagogy, kteří nemusí plně znát podmínky zájmového vzdělávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami.

V části teoretické jsou objasněny základní odborné pojmy v oblasti zájmového a inkluzivního vzdělávání, najdeme zde vymezení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří jsou předmětem výzkumu této práce, a část praktickou, jejíž výsledky jsou prezentovány v kapitole 5.3. Práce popisuje možnosti zájmového vzdělávání žáků se SVP a také meze, které se v této oblasti vzdělávání mohou vyskytnout. Je zde propojena teorie a praxe – jaké možnosti existují ze strany státu, MŠMT, zřizovatele, ředitelů a pracovníků zájmových organizací a poté vyvozujeme také meze, které celou oblast provázejí.

Je zřejmé, že se žáci se SVP do zájmového vzdělávání zapojují, a je velká škoda, že se již při tvorbě legislativy a financování s touto možností příliš nepočítá. Organizace přitom mohou hledat možnosti efektivního zájmového vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, vytvářet podle potřeb veřejnosti podmínky i nabídku, zpřístupnit nabídku zájmového vzdělávání, spolupracovat s rodiči i organizacemi a napomáhat rozvoji jedince. V rámci zájmového vzdělávání žáci navazují a rozvíjejí mezilidské vztahy, vznikají nové situace, navazují se sociální kontakty s vrstevníky i dospělými. Dochází k sociálním interakcím, kdy působí jeden člověk na druhého, dochází k přizpůsobování se, ovlivňování, spolupráci, výměně názorů, získávání zkušeností v rámci skupiny. Setkávají se žáci a lidé intaktní a žáci se SVP. Tato setkávání lidí se společným zájmem by mohla podpořit jak integraci samotných žáků, tak inkluzi v naší společnosti.

Při tvorbě samotné práce se objevovaly nové otázky, na které by bylo vhodné se zaměřit – jednalo se například o nízký počet žáků se SVP, kteří navštěvují organizace zájmového vzdělávání. Jak tedy využívají svůj volný čas? Zaměřují se spíše na aktivity, které

nabízí sociální služby, kde jsou zaměstnání pracovníci se sociálním nebo speciálněpedagogickým vzděláním? Nejpřekvapivějším zjištěním je, že ze všech získaných informací od ředitelů existuje velmi málo mezí, které by ovlivňovali zájmové vzdělávání žáků se SVP. Téměř všechny organizace nabízejí zájmové činnosti (ať už speciálně zaměřené nebo integrací do běžných kroužků), uskutečněné aktivity pro žáky se SVP považují za úspěšné, mají tendence se vzdělávat, vyhledávat nové informace a spolupracovat s organizacemi, kde je zaměstnán speciální pedagog nebo jiný odborník. Důležité je samotné potvrzení předpokladu, že ředitelé, považují organizace zájmového vzdělávání za efektivní organizace podpory inkluze.

Pokud bychom tedy chtěli rozvíjet zájmové vzdělávání u žáků se SVP, domníváme se, že by se měly změnit legislativní podmínky, financování tohoto vzdělávání, zajištění vzdělaných asistentů a nabídnout více možností a cest žákům se SVP k jejich rozvoji.

Seznam literatury

1. *Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání*, 2009.
2. BÍZOVÁ, N. In MICHALÍK, J. et al. 2012. *Pohledy na inkluzivní vzdělávání zdravotně postižených*. 1.vyd., Olomouc: UP, ISBN 978-80-244-3372-1.
3. ČADOVÁ, E., a kol. 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část II. (diagnostické domény pro žáky s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním)* 1. vyd., Olomouc: UP. ISBN978-80-244-3052-2.
4. DVOŘÁK, J. 2007. *Logopedický slovník*. 3. vyd. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum, ISBN 978-80-902536-6-7.
5. HÁJEK, B., HARMACH, J. et al. 2004. *Děti, vedoucí, volný čas*. 1.vyd. Praha: IDM MŠMT. ISBN 80-86784-06-1.
6. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN978-80-7367-473-1.
7. CHRÁSKA, M. 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
8. JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. 2008. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-474-8.
9. KERROVÁ, S., 1997. *Dítě se speciálními potřebami* 1.vyd. Portál. ISBN 80-7178-147-9.
10. Kol. autorů. 2012. *Děti se zdravotním postižením v zájmových kroužcích*, projekt Váhy, Plzeň: Motýl, o. s.
11. LECHTA, V. 2010. *Základy inkluzivní pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-679-7.
12. MACEK, M., HEŘMANOVÁ, J., et al. 2007. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: NIDM, ISBN 978-80-86784-03-8.
13. MACEK, M., HÁJEK, B., et al. 1998. *Střediska pro volný čas dětí a mládeže*. Praha: MŠMT
14. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize. 2008. 2. vyd. Praha: Bomton Agency, ISBN 978-80-904259-0-3.
15. MATĚJČEK, Z. 1993. *Dyslexie – Specifické poruchy čtení*. 2. vyd. Jinočany: H&H, ISBN 80-85467-56-9.

16. MICHALÍK, J., BASLEROVÁ, P., HANÁK, P., a kol., 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část I.(Hmotněprávní a procedurální standardy, dokumentace a vybrané vzory v činnosti SPC)* 1. vyd. Olomouc: UP, ISBN978-80-244-3050-8.
17. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Národní program rozvoje vzdělávání v České republice Bílá kniha Praha: Tauris, 2001. ISBN80-211-0372-8.
18. MICHALÍK, J., POTMĚŠIL, M., KRHUTOVÁ, L., et al. 2010., *Osoby se zdravotním postižením – speciálně pedagogické aspekty komunikace*. 1. vyd. Olomouc VCIZP, Ústí nad Labem: EdA, ISBN 978-80-86417-09-7.
19. MIKÁČ, J. Asistent pedagoga, 2014
20. MIOVSKÝ, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
21. MLČÁKOVÁ, R. 2009. *Grafomotorika a počáteční psaní*. 1. vyd. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-2630-4.
22. MÜLLER, Oldřich., VALENTA, Milan. 2003. *Psychopedie*. 2. vyd. Praha: Parta, ISBN 80-7320-063-5.
23. NOVÁK, J. 2004. *Dyskalkulie*. Havlíčkův Brod: Tobiáš. ISBN: 80-7311-029-6.
24. NOVOSAD, L., 2002. *Kapitoly ze základů speciální pedagogiky, Somatopedie*, Liberec: Technická univerzita Liberec, ISBN 80-7083-563-X.
25. NOVOSAD, L., In Kolektiv autorů, 2010. *Osoby se zdravotním postižením – speciálně pedagogické aspekty komunikace*. Ústí nad Labem: EdA, ISBN: 978-80-86417-09-7.
26. PÁVKOVÁ, J. 1999. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 80-7178-295-5.
27. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER. B et al. 2002., *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, ISBN 80-7178-11-6.
28. PRÁŠILOVÁ, M. 2006. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Olomouc: Vydavatelství UP, ISBN 80-244-1415-5.
29. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J. 2009. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-647-6.
30. REGEC, V., STEJSKALOVÁ K., et al. 2012. *Komunikace a lidé se specifickými potřebami*. 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-3203-8.
31. SLOWÍK, J. 2007. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-1733-3.
32. ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4369-1.

33. VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese* 3. vyd., Portál, s.r.o., Praha, ISBN 80-7178-802-3.
34. VALENTA, M., a kol., 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část II. (diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením)* 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-3055-3.
35. VALENTA, M., MICHALÍK, J., LEČBYCH, M., et al. 2012. *Mentální postižení*, 1. vyd., Praha: Grada, ISBN 978-80-247-3829-1.
36. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9.
37. VÁŽANSKÝ, M. 2001. *Základy pedagogiky volného času*. 2. vyd. Brno: Typia. ISBN 80-86384-00-4.
38. VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-1770-8.
39. VITÁSKOVÁ, K. 2006. *Specifické poruchy učení pro výchovné pracovníky*. 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN 80-244-1216-0.
40. VÍTKOVÁ, M. 1999. *Somatopedické aspekty*. 1. vyd. Brno: Paido, ISBN 80-85931-69-9
41. WHO. *Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1587-2.
42. ZELINKOVÁ, O. 2003. *Poruchy učení - dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 10. vyd. Praha: Portál, ISBN 80-7178-800-7.

Výpis právních předpisů

Sbírka zákonů ČR, Vyhláška č. 72/2005 Sb., v platném znění

Sbírka zákonů ČR, Vyhláška č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Sbírka zákonů ČR, Vyhláška č. 74/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Sbírka zákonů ČR, Zákon č. 108/2006 Sb., v platném znění

Sbírka zákonů ČR, Vyhláška č. 492/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Sbírka zákonů ČR, Zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Sbírka zákonů ČR, Zákon č. 563/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

1. MŠMT, Zájmové vzdělávání. 2014. [online] [2014-04-05] dostupné z <http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>
2. MŠMT, Rada pro zájmové vzdělávání. 2014. [online] [2014-05-05] dostupné z <http://www.msmt.cz/mladez/rada-pro-zajmove-vzdelavani-1>
3. BLÁHOVÁ P., FAIRFERLÍKOVÁ V., 2012. *Osobnost pedagoga* [online] [2014-03-12] dostupné z http://www.ddmtrinec.cz/Content/Files/Akce%201/Sudium%20pedagogiky/2_osobnost_pedagoga.pdf
4. Pedagog inkluze, 1.4 Dyskalkulie, 2014 [online] [2014-05-08]. Dostupné z <http://www.pedagoginkluzecz.cz/14-dyskalkulie>
5. Pedagog inkluze, 1.3 Dysortografie, 2014 [online] [2014-05-08]. Dostupné z <http://www.pedagoginkluzecz.cz/13-dysortografie>
6. Pedagog inkluze, 1.2 Dysgrafie, 2014 [online] [2014-05-06]. Dostupné z <http://www.pedagoginkluzecz.cz/12-dysgrafie>
7. VILDOVA, R., Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů, 2014 [online] [2014-05-08]. Dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/33/VYBRANE-DIDAKTICKE-PROBLEMY-VYUKY-PRVOPOCATECNIHO-CTENI.html/>
8. Registr poskytovatelů sociálních služeb, 2014 [online] [2014-06-06]. Dostupné z http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1402651152162_1&zak=Zl%C3%ADnsk%C3%BD&zaok=&sd=odborn%C3%A9+soci%C3%A1ln%C3%AD+poradenstv%C3%AD

9. Zkola, 2013 [online] [2013-09-08]. Dostupné z <http://www.zkola.cz/rodice/volnycas/nabidka-zajmovych-krouzku/Stranky/Nab% C3% ADdka-z% C3% A1jmov% C3% BDch-krou% C5% BEk% C5% AF-2012-2013-v-okresu-Zl% C3% ADn.aspx>

Seznam použitých zkratk

DDM	Dům dětí a mládeže
DMO	Dětská mozková obrna
EU	Evropská unie
MKF	Mezinárodní klasifikace funkčních schopností disability a zdraví
MKN-10	Mezinárodní klasifikace nemocí – 10. revize
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MP	Mentální postižení
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NNO	Nestátní nezisková organizace
OA	Osobní asistent
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SPC	Speciálněpedagogické centrum
SPU	Specifické poruchy učení
SVČ	Středisko volného času
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠKD	Školní klub dětí
ZŠ	Základní škola
ŠPZ	Školská poradenská zařízení
ŠVP	Školní vzdělávací program
TP	Tělesné postižení
WHO	World health organization

Přílohy

Příloha č. 1 Pilotní šetření – Anketa

Příloha č. 2 Dotazník pro ředitele organizací pro zájmové vzdělávání

Příloha č. 3 Kontakty na PPP a SPC ve Zlínském kraji

Příloha č. 4 Kontakty na poradny s registrovaným odborným sociálním poradenstvím ve Zlínském kraji

Příloha č. 5 Přehled zájmových kroužků v DDM a SVČ ve Zlínském kraji ve školním roce 2013 – 2014

Příloha č. 1 Pilotní šetření – anketa

Možnosti volnočasových aktivit pro žáky se specifickými potřebami

V rámci tvorby diplomové práce bych ráda zjistila, jaké jsou možnosti žáků se specifickými potřebami při zapojování do zájmového vzdělávání ve Zlínském kraji.

Velmi Vám děkuji za spolupráci a Váš čas...Eva Tomalová

Zadejte své údaje:

Pohlaví:

Věk:

Bydliště:

1. Uveďte sídlo vašeho zařízení. (Název, místo)

2. Poskytujete zájmové vzdělávání pro žáky se specifickými potřebami?

3. Pokud jste ve druhé otázce odpověděli ano, na jakou skupinu žáků se specifickými potřebami se zaměřujete? Prosím níže zvýrazněte. (více možných odpovědí).

- a) žáci se zrakovým postižením
- b) žáci se sluchovým postižením
- c) žáci s tělesným postižením
- d) žáci s mentálním postižením
- e) žáci s poruchou autistického spektra
- f) žáci s poruchami chování
- g) žáci s vývojovými poruchami učení (dysgrafie, dysortografie, dyslexie, apod.)
- h) žáci s kombinovaným postižením
- i) pro žádnou z výše uvedených skupin

4. Jaké kroužky či jiné aktivity poskytujete pro tyto žáky? (Pokud poskytujete zájmové vzdělávání pro více skupin těchto žáků, uveďte pro koho a o jakou činnost a náplň se jedná např.: žáci s tělesným postižením - rehabilitační cvičení; žáci se zrakovým postižením - keramika, apod.)

Příloha č. 2 Dotazník - Možnosti volnočasových aktivit pro žáky se specifickými potřebami pro ředitele DDM a SVČ

Dobrý den,

jmenuji se Eva Tomalová a jsem ředitelkou DDM v Luhačovicích. V dnešní době se stále častěji hovoří o integraci žáků se specifickými potřebami do tzv. „hlavního vzdělávacího proudu...“ Stejně tak se setkáváme s pojmem inkluze či „inkluzivní škola“.

Chtěla bych se zaměřit na možnosti a meze vzdělávání žáků se specifickými potřebami u nás v zájmovém vzdělávání. Sama jako vedoucí pracovník odpovídám na otázky, zda jsme připraveni nabízet služby žákům s jakýmkoliv znevýhodněním, a jaké k tomu máme podmínky.

V rámci mého studia a tvorby diplomové práce, bych tedy ráda zjistila, jaké jsou ve Vašem zařízení možnosti zapojování žáků se specifickými potřebami do zájmového vzdělávání ve Zlínském kraji.

Věřím, že práce bude následně využitelná pro potřeby jednotlivých DDM a SVČ jako určitá metodika a nástroj pro zlepšení či udržení stávajících podmínek. Jakmile bude diplomová práce dokončena, určitě Vám bude na jednotlivá zařízení zaslána.

Velmi Vám děkuji za spolupráci a Váš čas.

Možnosti volnočasových aktivit pro žáky se specifickými potřebami

1. Prosím o zadání základních údajů:

Pohlaví:

Věk:

Délka praxe v zájmovém vzdělávání:

2. Uveďte sídlo vaší organizace. (Název, místo)

3. Účastní se ve Vaší organizaci zájmového vzdělávání žák se specifickými vzdělávacími potřebami? (s tělesným postižením, s mentálním postižením, s vývojovými poruchami učení – dysgrafie, dysortografie, dyslexie, apod.) Můžete označit více možností.

- a) Ano, s tělesným postižením
- b) Ano, s mentálním postižením
- c) Ano, s vývojovými poruchami učení
- d) Ne
- e) Nevím
- f) Jiné (*prosím upřesněte*)

4. Kolik žáků se specifickými potřebami využívá nabídky ve vaší organizaci?

5. Za jakých podmínek se může žák se specifickými potřebami zapojit do zájmového vzdělávání ve vaší organizaci?

- a) Výběr z doporučených aktivit (speciální kroužky, aktivity)
- b) Může se účastnit jakéhokoliv kroužku bez omezení
- c) Může se účastnit jakéhokoliv kroužku s doprovodem (asistent, zákonný zástupce)
- d) Jiné... *(prosím dopište)*

6. Jaké aktivity v rámci zájmového vzdělávání výhradně žákům se specifickými potřebami nabízíte ve vaší organizaci?

- a) Žádné speciální aktivity nenabízíme
- b) Kroužky a kluby, dlouhodobé kurzy
- c) Jednorázové akce *(prosím, uveďte jaké)*
- d) Táborovou činnost
- e) Spontánní činnost
- e) Jiné... *(prosím dopište)*

7. Domníváte se, že žáci se specifickými vzdělávacími potřebami mají jiné potřeby než ostatní žáci?

8. Vyžadujete přítomnost zákonných zástupců (rodičů), osobních asistentů či asistentů pedagoga při zájmovém vzdělávání žáků se specifickými potřebami?

- a) Ano
- b) Ano, u některých žáků *(prosím doplňte konkrétní typ postižení)*
- c) Ne

9. Uveďte, o co mají žáci se specifickými potřebami a jejich rodiče ve vaší organizaci zájem, do čeho se zapojují, jakou činnost vyhledávají?

- a)
- b)
- c)
- d)
- e)
- f)
- g)
- h)
- i)

10. Jste schopni běžně zvládnout začlenění žáků se specifickými potřebami do zájmového vzdělávání, nebo jste museli někoho odmítnout a z jakého důvodu?

- a) Ano, zvládáme
- b) Ne, nezvládáme...*(prosím pokuste popsat situaci, důvody)*
- c) Nevím

11. Které z realizovaných aktivit pro žáky se specifickými potřebami považujete za „úspěšné“ a proč? (Co se vám daří/podařilo?)

12. Které z realizovaných aktivit pro žáky se specifickými potřebami považujete za „neúspěšné“ a proč? (Co se vám nedaří/nedařilo?)

13. Máte vyhrazené finanční prostředky na pořízení speciálních materiálů, pomůcek, odborné literatury, osobního asistenta, aj. k zájmovému vzdělávání žáků se specifickými potřebami?

a) Ano (*prosím zkuste upřesnit, na jakou oblast podpory*)

b) Ne

14. Snažili jste se získat finanční prostředky na podpůrná opatření – prostředky k zájmovému vzdělávání, pomůcky, asistenta pedagoga, osobního asistenta i jinde? (Např. úřad práce, nadace, nadační fondy, veřejné sbírky, obce, MPSV, KÚZK?)

a) Ano (*prosím specifikujte*)

b) Ne

15. V případě, že jste žádali finanční prostředky na podpůrná opatření, bylo vyhověno?

a) Ano

b) Ano, jen částečně

c) Ne

d) Ne, nebyla podána žádná žádost

16. Mají pedagogové volného času vaší organizace dostatečné kompetence využitelné ve výchovně vzdělávací práci zájmového vzdělávání s účastníky se specifickými vzdělávacími potřebami?

a) Ano

b) Ne

c) Jiné...(*prosím dopište*)

17. Je podle vašeho názoru dostatek odborných seminářů týkajících se přípravy pedagogů se zaměřením na zájmové vzdělávání žáků se specifickými potřebami? Je tato oblast diskutována a řešena?

a) Ano

b) Ne

c) Nevím

18. Pracuje ve vaší organizaci speciální pedagog?

a) Ano

b) Ne

c) Jiné

19. Spolupracujete s některou organizací, která zaměstnává speciálního pedagoga či jiného odborného pracovníka?

- a) Pedagogicko-psychologická poradna
- b) Speciálněpedagogické centrum
- c) Se zaměstnanci ZŠ (*výchovný poradce, školní metodik prevence, školní psycholog, školní speciální pedagog*)
- d) Kurátor ze sociálního úřadu
- e) Lékař pro děti a dorost
- f) Krajský úřad Zlínského kraje
- g) Univerzity (Pedagogické fakulty)
- h) Nezisková organizace
- i) Sociální služba
- j) Jiné... (*prosím dopište*)
- k) Nespolupracujeme

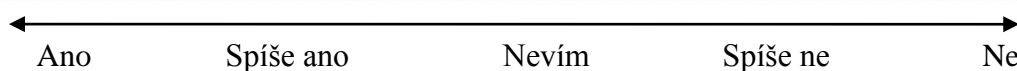
20. Jste spokojeni se spoluprací s těmito subjekty?

- a) Ano, se všemi
- b) Ano, ale jen s ... (*prosím dopište*)
- c) Ne, nejsem
- d) Nemám zkušenost

21. Mají u vás v organizaci žáci se specifickými vzdělávacími potřebami sníženou nebo prominutou úplatu za zájmový kroužek, akci, pobytovou akci, tábor? (*nehodící se přeškrtněte*)

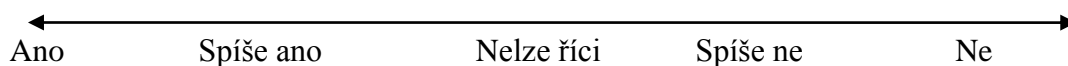
a) Za kroužek	ano x ne
b) Za akci	ano x ne
c) Za tábor	ano x ne
d) Jiné... (<i>prosím dopište</i>)	ano x ne

22. Spolupracují s vámi rodiče žáka se specifickými vzdělávacími potřebami při volnočasových aktivitách? (*Prosím zaznačte na škále*)

23. Pokud jste uvedli ano nebo spíše ano, prosím popište, v jakých případech spolupracujete s rodiči?

24. Jste spokojeni se spoluprací s rodinou žáka? (*Prosím, zaznačte na škále*)

25. Seznámili vás zákonní zástupci žáků se specifickými vzdělávacími potřebami s jejich zdravotním stavem a z něj vyplývajícími omezeními?

- a) Ano
- b) Ne

26. Jak informujete žáky se specifickými potřebami a jejich rodiče o možnosti zapojit se do zájmového vzdělávání ve vaší organizaci?

- a) Prostřednictvím webových stránek
- b) Propagační materiály - letáky
- c) Prostřednictvím školských poradenských zařízení (SPC, PPP), neziskových organizací, aj.
- d) Prostřednictvím lékaře
- e) Osobní nabídkou ve školách
- f) Jiným způsobem... *(prosím dopište)*

27. Potřebujete si ke své práci se žáky se SVP vyhledávat informace, studovat a připravovat se na pedagogickou práci s žákem se specifickými vzdělávacími potřebami? *(Prosím zaznačte na škále)*

←-----→
Ano   Spíše ano   Nevím   Spíše ne   Ne

28. Máte dost času na vyhledávání informací, prostudování a přípravu na pedagogickou práci s žákem se specifickými vzdělávacími potřebami? *(Prosím zaznačte na škále)*

Ano   Spíše ano   Nevím   Spíše ne   Ne
←-----→

29. Jste spokojeni s dostupností informací a materiálů potřebných k práci s žáky se specifickými vzdělávacími potřebami? *(Prosím zaznačte na škále)*

←-----→
Ano   Spíše ano   Někdy   Spíše ne   Ne

30. Jste spokojeni s právními předpisy vztahujícími se k vaší práci? *(Prosím zaznačte na škále)*

←-----→
Ano   Spíše ano   Nelze říci   Spíše ne   Ne

31. Domníváte se, že volnočasové organizace mohou být efektivními zařízeními podpory inkluze?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

Velmi Vám děkuji za vyplnění a spolupráci, pokud máte jakékoliv připomínky, reflexi či chcete cokoli dodat, co nebylo v dotazníku zmíněno, můžete uvést níže.

Děkuji
Eva Tomalová

Příloha č. 3 Kontakty na PPP a SPC ve Zlínském kraji¹³⁷

1. Pedagogicko-psychologické poradny

KPPP ředitelství	Zlín	MUDr. PhDr. Miroslav Orel	J.A. Bati 5520 (22.Svit)	575 570 491	miroslav.orel@ppporzl.cz
KPPP	Zlín	Mgr. Monika Němečková	J.A. Bati 5520 (22.Svit)	575 570 491	pppzl@ppporzl.cz
KPPP	Valašské Meziříčí	Mgr. Naděžda Jaskulová	Křížná 782	571 621 643	pppvm@ppporzl.cz
KPPP	Kroměříž	PhDr. Vladimíra Macháčková	Jánská 197	575 570 564	pppkm@ppporzl.cz
KPPP detaš. KM	Holešov	Mgr. Ilona Jančíková	Zlínská 993	575 570 564	pppkm@ppporzl.cz
KPPP	Vsetín	PaedDr. Hana Koňářiková	Hrbová 1561	571 411 426	pppvs@ppporzl.cz
KPPP	Uherské Hradiště	PhDr. Nataša Gmentová	Františkánská 1256	572 551 352	pppuh@ppporzl.cz
KPPP detaš. UH	Uherský Brod	Mgr. Hana Hnátková	Předbranská 415	572 638 148	pppub@ppporzl.cz
KPPP	Slavičín	PhDr. Eva Došlová	Komenského 882	575 570 596	pppsl@ppporzl.cz

¹³⁷ NAVRÁTILOVA, M. 2013 *Adresář školských poradenských zařízení ve Zlínském kraji* [online] [2014-05-12]. Dostupné z <https://www.zkola.cz/management/oos/adresare/Stranky/Adres%C3%A1%C5%99-%C5%A1kolsk%C3%BDch-poradensk%C3%BDch-za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD-ZI%C3%ADnsk%C3%A9ho-kraje.aspx>

2. Speciálně pedagogická centra

SPC Lazy ředitelství SPC pro mentálně post. SPC pro mentálně post. - detašované prac. SPC pro zrakově post.	Zlín Zlín Val.Meziříčí Zlín	Mgr. Jana Gavendová Mgr. Jiřina Muchová Mgr. Kristina Balunová	760 01 760 01 757 00 760 01	Lazy 3695 Lazy 3695 Vodní 782 Obeciny 3583	577 058 222 577 058 236 736 105 795 734 692 862 577 210 054	jana.gavendova@ddskolyzlin.cz spc@ddskolyzlin.cz jirina.muchova@ddskolyzlin.cz vera.krajcova@ddskolyzlin.cz spcobeciny@ddskolyzlin.cz
SPC Středová (řed.) SPC komb.p.+autismus	Zlín Zlín	PaedDr. Věra Dernie Mgr. Hromádková Dana	760 01 760 01	Středová 4694 Středová 4694	577 241 256 577 241 256	spc@skola-spc.cz hromadkova@skola-spc.cz
SPC komb.p.,těl.p., +aut.(řed.) SPC komb.p.,těl.p.+aut. detaš. pracoviště	Kroměříž Kroměříž Val. Meziříčí	Mgr. Miroslava Malenovská Mgr. Jitka Jarmarová	767 01 767 01 757 01	Fr. Vančury 3695 Fr.Vančury 3695 Křížná 782	573 345 236 774 342 238 774 342 236	kromeriz.spc@msazskm.cz jitka.jarmarova@msazskm.cz
SPC sluch. + řeč. (řed.). SPC sluch. + řeč. SPC vady sluchu SPC vady řeči (detaš.p.) SPC vady sluchu (detaš)	Val. Meziříčí Val. Meziříčí Val. Meziříčí Zlín Zlín	Mgr. Antonín Liebel PaedDr. Yveta Odstrčilíková Mgr. Hana Žůrková Mgr. Simona Bělohávková	757 01 757 01 757 01 760 01 760 01	Vsetínská 454 Vsetínská 454 Vsetínská 454 Broučkova 372 Broučkova 372	571 622 503 576 809 839 576 809 843 778 404 565 778 404 564	spsk@val-mez.cz odstrcilikova@val-mez.cz spc.sluch.valmez@seznam.cz logo.zlin@seznam.cz spc.logo.surdo@seznam.cz
SPC vady řeči (řed.) Pracoviště:	Brno Bystřice p. Hos. Kroměříž Uherské Hrad.	Mgr. Milada Kondlerová Mgr. Martina Pechová Mgr. Irena Pániková Mgr. Iva Chudobová Mgr. Světlana Vaňková Mgr. Petra Hrouzková Mgr. Jana Dinčič	637 00 768 61 767 01 686 01 686 01 686 01 686 01	Veslařská 234 Palackého 1144 Albertova 4062 Zelené náměstí 1292 Zelené náměstí 1292 Zelené náměstí 1292 Zelené náměstí 1292	543 245 245 734 725 401 776 551 310 573 345 395 572 503 970 572 503 969 572 501 367 572 503 962	kondlerova@zslogo.cz jahodova.martina@email.cz i.panikova@centrum.cz spc.vadyreci@seznam.cz spc.vadyreci@seznam.cz petra.hrouzkova@volny.cz singidunum@centrum.cz

Příloha č. 4 Kontakty na poradny s registrovaným odborným sociálním poradenstvím ve Zlínském kraji¹³⁸

Centrum pro zdravotně postižené Zlínského kraje, pracoviště Zlín (Gahurova 5265, Zlín, 760 01 Zlín 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se zdravotním postižením**

Věková kategorie klientů: **dorost (16 – 18 let), mladí dospělí (19 – 26 let)**

Kontakty:

telefon 575 570 600

fax 575 570 600

e-mail zlin@czp-zk.cz

web <http://czp-zk.cz>

Centrum pro zdravotně postižené Zlínského kraje, pracoviště Uherské Hradiště (Palackého náměstí 293, Uherské Hradiště, 686 01 Uherské Hradiště 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se zdravotním postižením**

Věková kategorie klientů: **mladí dospělí (19 – 26 let)**

Kontakty:

telefon 572553417

fax 572553417

e-mail hradiste@czp-zk.cz

web <http://czp-zk.cz>

Centrum pro zdravotně postižené Zlínského kraje, pracoviště Vsetín (Smetanova 1484, Vsetín, 755 01 Vsetín 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se zdravotním postižením**

Věková kategorie klientů: **dorost (16 – 18 let), mladí dospělí (19 – 26 let)**

Kontakty:

telefon 571819202

---

¹³⁸ Registr poskytovatelů sociálních služeb, 2014 [online] [2014-06-06]. Dostupné z http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1402651152162_1&zak=Zl%C3%ADnsk%C3%BD&zaok=&sd=odborn%C3%A9+soci%C3%A1ln%C3%AD+poradenstv%C3%AD

telefon 571410231
fax 571819202
e-mail vsetin@czp-zk.cz
web <http://czp-zk.cz>

Centrum pro zdravotně postižené Zlínského kraje, pracoviště Kroměříž (náměstí Míru 1551/6, Kroměříž, 767 01 Kroměříž 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se zdravotním postižením**

Věková kategorie klientů: **mladí dospělí (19 – 26 let)**

Kontakty:

telefon 575752152
fax 575752152
web <http://czp-zk.cz>

Poradenské středisko Českého klubu nedoslýchavých HELP (Mariánské nám. 2187, Uherský Brod, 688 01 Uherský Brod 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se sluchovým postižením**

Věková kategorie klientů: **bez omezení věku**

Kontakty:

telefon 732 256 199
fax 572635067
e-mail borysek@cmail.cz
web <http://www.audiohelp.cz>

Občanská poradna Charity Zlín (Zálešná I 4057, Zlín, 760 01 Zlín 1)

Cílová skupina klientů: **rodiny s dítětem/děťmi**

Věková kategorie klientů: **mladí dospělí (19 – 26 let)**

Kontakty:

telefon 739245973
telefon 577012454
fax 577224050
e-mail poradna@zlin.charita.cz

web <http://charitazlin.cz>

Luisa - středisko komplexní péče pro rodinu, školu a duševní zdraví (Bří Lužů 116, Uherský Brod, 688 01 Uherský Brod 1)

Cílová skupina klientů: **rodiny s dítětem/děťmi**

Věková kategorie klientů: **bez omezení věku**

Kontakty:

telefon 774323150

e-mail skpub@seznam.cz

Poradna pro ženy a dívky Rožnov pod Radhoštěm (Zemědělská 500, Rožnov pod Radhoštěm, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm 1)

Cílová skupina klientů: **rodiny s dítětem/děťmi**

Věková kategorie klientů: **starší děti (11 – 15 let), dorost (16 – 18 let), mladí dospělí (19 – 26 let)**

Kontakty:

telefon 604 601 714

e-mail roznov@poradnaprozeny.eu

web www.poradnaprozeny.eu

Poradna pro ženy a dívky Zlín (Divadelní 3354, Zlín, 760 01 Zlín 1)

Cílová skupina klientů: **rodiny s dítětem/děťmi**

Věková kategorie klientů: **starší děti (11 – 15 let), dorost (16 – 18 let), mladí dospělí (19 – 26 let)**

Kontakty:

telefon 603 213 838

telefon 577 222 626

e-mail zlin@poradnaprozeny.eu

web www.poradnaprozeny.eu

Občanská poradna při občanském sdružení Pod křídly (Zašovská 784, Krásno nad Bečvou, 757 01 Valašské Meziříčí 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se sluchovým postižením, rodiny s dítětem/děťmi**

Věková kategorie klientů: **mladí dospělí (18 - 26 let)**

Kontakty:

telefon 571629068

e-mail poradna@podkridly.cz

web <http://www.podkridly.cz/poradna>

Sociální poradna (Ztracená 63/1, Kroměříž, 767 01 Kroměříž 1)

Cílová skupina klientů: **osoby s jiným zdravotním postižením, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dítětem/děťmi**

Věková kategorie klientů: **bez omezení věku**

Kontakty:

telefon 573330013

e-mail socialni.poradna@kromeriz.charita.cz

web <http://kromeriz.charita.cz>

Poradenské centrum pro sluchově postižené Kroměříž, o.p.s. (Velehradská 625/4, Kroměříž, 767 01 Kroměříž 1)

Poradenské centrum pro sluchově postižené Kroměříž, o.p.s. (Zašovská 784, Krásno nad Bečvou, 757 01 Valašské Meziříčí 1)

Poradenské centrum pro sluchově postižené Kroměříž, o.p.s. (Palackého náměstí 293, Uherské Hradiště, 686 01 Uherské Hradiště 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se sluchovým postižením**

Věková kategorie klientů: **mladí dospělí (18 - 26 let)**

Kontakty:

telefon 573 331 729

e-mail draha.kuncarova@volny.cz

web www.chcislyset.cz

Adresa kontaktního místa:

Poradenské centrum pro sluchově postižené Kroměříž, o.p.s.

Velehradská 625/4 Kroměříž 767 01 Kroměříž 1

Sociální poradna, Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých (Podlesí IV 5302, Zlín, 760 01 Zlín 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se zrakovým postižením**

Věková kategorie klientů: **bez omezení věku**

Kontakty:

telefon 577 210 689

e-mail zlin-odbocka@sons.cz

web www.sons.cz

Sociální poradna SONS - Kroměříž (Velehradská 625/4, Kroměříž, 767 01 Kroměříž 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se zrakovým postižením**

Věková kategorie klientů: **bez omezení věku**

Kontakty:

telefon 573 335 340

e-mail kromeriz-odbocka@sons.cz

web www.sons.cz

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR - SONS ČR Vsetín (Tyršova 1271, Vsetín, 755 01 Vsetín 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se zrakovým postižením**

Věková kategorie klientů: **bez omezení věku**

Kontakty:

telefon 571 424 370

e-mail vsetin-odbocka@sons.cz

web www.sons.cz

Poradenské centrum pro sluchově postižené SNN v ČR (Školní 492, Zlín, 760 01 Zlín 1)

Poradenské centrum pro sluchově postižené SNN v ČR (Burešov 4886, Zlín, 76001 Zlín 1)

Cílová skupina klientů: **osoby se sluchovým postižením**

Věková kategorie klientů: **bez omezení věku**

Kontakty:

telefon 577 101 694
e-mail snn.zlin@seznam.cz
web www.snn-cr.cz

Logos - poradna pro děti, dospívající a jejich rodiče (Pod Stráněmi 2505, Zlín, 760 01 Zlín1)

Cílová skupina klientů: **rodiny s dítětem/děťmi**

Věková kategorie klientů: **mladší děti (7 –10 let), starší děti (11 – 15 let), dorost (16 – 18 let), mladí dospělí (19 – 26 let)**

Kontakty:

telefon 577 011 948
fax 577 434 428
e-mail logos@unko.cz
web <http://www.unko.cz>

Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín o.p.s. (Jiráskova 419, Vsetín, 755 01 Vsetín 1)

Cílová skupina klientů: **osoby s jiným zdravotním postižením, osoby s kombinovaným postižením, osoby s tělesným postižením, osoby se zdravotním postižením, osoby se zrakovým postižením, rodiny s dítětem/děťmi**

Věková kategorie klientů: **mladí dospělí (19 – 26 let)**

Kontakty:

telefon 571410231
fax 571410231
e-mail sona.zelikova@vkci.cz
web www.vkci.cz

Příloha č. 5 Přehled zájmových kroužků v DDM a SVČ ve Zlínském kraji ve školním roce 2013 – 2014

Přehled zájmových kroužků v DDM a SVČ ve Zlínském kraji ve školním roce 2013 - 2014	
	Výtvarné, rukodělné a divadelní
1.	Výtvarný
2.	Výtvarně – filmový
3.	Keramika
4.	Šíkula – šití, háčkování, vyšívání, pletení
5.	Paličkování
6.	Práce s kůží
7.	Textilní dílna
8.	Patchwork
9.	Pletení z papíru – košíky, misky, ozdoby
10.	Košikáři – pletení z pediku
11.	Sprejování
12.	Korálkování
13.	Mozaikování – sklo, kamínky, porcelán, papír aj.
14.	Šperkování
15.	Dřevodílna
16.	Divadelní
17.	Loutkářský
18.	Ekooteliér – tvorba z netradičních ekomateriálů
19.	Aranžování
	Technické
20.	Železniční modelář
21.	Automodelář
22.	Letecký modelář
23.	Lodní modelář
24.	Plastikový modelář
25.	Papírový modelář
26.	Elektrotechnický
27.	Merkur
28.	RC auta – dálkové ovládání
29.	Počítače – základy práce na počítači, e-mail, web, facebook
30.	Digitální fotografie – základy práce s digitálním fotoaparátem
31.	Fotokniha – vytvoření alba digitálních fotografií, přenos mezi médii, úprava grafické podoby knihy, zadání zpracovatelské firmě k výtisku
32.	Počítačová grafika – základy, tvorba plakátů, bannerů, vlastních prezentací
33.	Tvorba webových stránek
34.	Televizní kroužek – tvorba reportáží, krátkých filmů
	Hudební
35.	Táborová kytara
36.	Ashíra - zpěv a hra na kytaru
37.	Hra na flétnu, kytaru, bubny a jiné hudební nástroje
38.	Africké bubnování

39.	Pěvecký sbor
40.	Orchestr
41.	Twirling – výuka twirlingové techniky pro sólisty
	Přírodovědné a pohybové
42.	Rybářský
43.	Kynologický
44.	Myslivecký
45.	Chovatel
46.	Ornitologický kroužek - ptáci
47.	Terarista
48.	Akvarista
49.	Včelařský
50.	Ochránci přírody
51.	Klub poník- plemena koní, ustájení a výcvik, návštěvy stájí
52.	Agility
53.	Royal Rangers - přežít - poznávání přírody, táboření, turistické dovednosti
54.	Dinosaurius – kroužek pro ty, které zajímá svět dinosaurů
	Jazykové
55.	Němčina
56.	Angličtina
57.	Španělština
58.	Ruština
59.	Francouština
60.	Italština
	Pohybové a sportovní
61.	Pohybové hry
62.	Sportovní a střelecký klub
63.	Florbal
64.	Š.O.F.L. – florbalová liga
65.	Lukostřelecký
66.	Žongléřský – míčky, kužely, kruhy, točení s tyčí
67.	Aerobic
68.	Taebo – aerobic s prvky bojových sportů
69.	Fotbal
70.	Footsal – sálový fotbal
71.	Nohejbal
72.	Lezecká příprava – lezení na umělé stěně, tematické hry, uzlování, jištění, bezpečnost
73.	Jóga
74.	Power jóga
75.	FIT BOX
76.	Cvičení na míčích
77.	Hasičský
78.	Geocaching
79.	Combat jitsu
80.	Sebeobrana
81.	Aikido
82.	Karate

83.	Brazílské jiu-jitsu
84.	Judo
85.	KUNG-FU
86.	Kondiční kulturistika
87.	Badminton
88.	Moderní gymnastika
89.	Sportovní gymnastika
90.	Kondiční gymnastika
91.	Pilates
92.	Tai-ji
93.	Aquaerobic – tanečky ve vodě
94.	Plavání – výuka a zdokonalení plaveckých stylů
95.	Lyžování
96.	Snowbord
97.	Bruslení
98.	Hokej
99.	Historický šerm
100.	Orientační běh
101.	Odbíjená
102.	Házená
103.	Volejbal
104.	Míčové hry
105.	Tenis
106.	Trampolínky – skákání na trampolínce
107.	Bowling
108.	Kuželky
109.	Atletika
110.	Stolní tenis
111.	Ringo
112.	Bočo
113.	Šípky
114.	Discgolf
115.	Vodácký klub
116.	Kanoistika
117.	Jachting
118.	Jezdecký
	Taneční
119.	Orientální tance
120.	Zumba
121.	Roztleskávačky
122.	Moderní tanec
123.	Street dance – hiphop, locking, popping, house
124.	Break dance
125.	Folklorní tanec
126.	Mažoretky
127.	Country tanec
128.	Renesanční tanec
129.	Latinskoamerické tance
130.	Írské tance

131.	Step
132.	Discotance
133.	Balet
134.	Akrobatické skákání přes švihadla
	Společensko-vědní
135.	Brousek pro tvůj jazýček - logopedický
136.	Klub cestovatelů – poznávání turisticky atraktivních míst především v ČR
137.	Šachový
138.	Deskové hry
139.	Psaní všemi deseti
140.	Mladý zdravotník
141.	Žákovský parlament
142.	Klub filatelistů
	Zábavné
143.	Fantasy klub – stolní fantasy hry typu dračí doupě
144.	Jak být IN – kroužek pro mladé slečny
145.	Kouzelnický kroužek
146.	Legohrátky
147.	Sudoku
148.	Billiard
	Nespecifické
149.	Vaření
150.	Mladí debrujaři - pokusy
151.	Doučování
152.	Arteterapie – vyjadřování pocitů, myšlenek pomocí výtvarných projevů
153.	Muzikoterapie
154.	Příprava k talentovým zkouškám
155.	SCIO – příprava na přijímačky na SŠ